

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΠΣ :ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΠΑΣΧΑΛΗΣ

A.M. 07002

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΣΥΜΜΕΤΡΕΣ ΑΠΕΙΛΕΣ ΣΤΗΝ
ΔΥΣΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ 11η ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2001».**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΜΑΙΡΗ ΜΠΟΣΗ

ΑΘΗΝΑ 2009

Τρομοκρατία και ασύμμετρες απειλές στην Δύση μετά την 11^η
Σεπτεμβρίου 2001.

Περιεχόμενα.

Εισαγωγή.....	σελ. 1-3.
1) Τι είναι τρομοκρατία;	
1.α) Τρομοκρατία και προβλήματα ορισμού.....	σελ. 3-7.
1.α.1) Τρομοκρατία και Μ.Μ.Ε.....	σελ. 7-9.
1.α.2) Κρατικές προσεγγίσεις για την τρομοκρατία....	σελ. 9-14.
1.α.3) Προσεγγίσεις διεθνών οργανισμών.....	σελ. 14-18.
1.α.4) Ακαδημαϊκές προσεγγίσεις για την τρομοκρατία..	σελ. 18-21.
1.β) Σκοποί, επιδιώξεις και αιτίες της τρομοκρατίας.	
1.β.1) Σκοποί και επιδιώξεις.....	σελ. 21-26.
1.β.2) Αιτίες της τρομοκρατίας.....	σελ. 27-33.
2) Ιστορική αναδρομή της τρομοκρατίας.....	σελ. 33-39.
3) Τα 4 " κύματα " της τρομοκρατίας	σελ. 39-52.
4) Νέα τρομοκρατία.	
4.α) Χαρακτηριστικά " νέας " τρομοκρατίας και ΟΜΚ.....	σελ. 52-59.
4.β) Πρόκειται όντως για νέα τρομοκρατία;.....	σελ. 59-65.
4.γ) Αλ Κάιντα.....	σελ. 65-76.
5) Η έννοια της ασύμμετρης απειλής.....	σελ. 77.
5.α) Ασύμμετρος πόλεμος και προσεγγίσεις της έννοιας αυτής από τον Αμερικανικό Στρατό.....	σελ. 78-80.
5.β) Προσπάθειες προσέγγισης της έννοιας αυτής από ακαδημαϊκούς.....	σελ. 80-83.

5.γ) Ασύμμετρες απειλές.....σελ. 83-85.	
5.γ.1) Αυτοκτονική τρομοκρατία ως ”ασύμμετρη απειλή”.....σελ. 85-88.	
6) Τρομοκρατικά χτυπήματα στη Δύση μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001 (Μαδρίτη 2004 και Λονδίνο 2005) .	
6.α) Μαδρίτη ,Μάρτιος 2004.....σελ.88-89.	
6.α.1) Το χρονικό της επίθεσης .....σελ.89-90.	
6.α.2) Έρευνες σχετικά με τις επιθέσεις .....σελ. 90-92.	
6.α.3) Η δίκη των κατηγορουμένων.....σελ. 93-94.	
6.α.4) Υποψίες για ΕΤΑ.....σελ. 94-96.	
6.α.5) Υποψίες για Αλ – Κάιντα.....σελ. 96-97.	
6.α.6) Θεωρίες συνωμοσίες .....σελ. 97-99.	
6.β) Λονδίνο , Ιούλιος 2005.....σελ. 99-100.	
6.β.1) Το χρονικό της επίθεσης .....σελ. 100-102.	
6.β.2) Έρευνες σχετικά με τις επιθέσεις .....σελ. 102-104.	
6.β.3) Το προφίλ των δραστών.....σελ. 104-106.	
6.β.4) Κίνητρα για την επίθεση.....σελ. 106-109.	
7) Επίλογος .....σελ. 109-111.	
8) Βιβλιογραφία.....σελ. 112-115.	
9) Διαδικτυακές Πηγές.....σελ. 116.	

Εισαγωγή.

Η τρομοκρατία είναι ένα ζήτημα που απασχολεί την διεθνή κοινή γνώμη αλλά και τους επιστήμονες εδώ και πολλά χρόνια και για το οποίο δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός ή μια ενιαία θεωρία. Η προσπάθεια οριοθέτησης της έννοιας αυτής είναι δυσχερής καθώς το περιεχόμενο της έννοιας αλλάζει συνεχώς και πολλοί πιστεύουν ότι είναι και μάταια, όπως ο Walter Laqueur.¹ Όσο όμως η έννοια της τρομοκρατίας παραμένει θολή, προκύπτει μια σειρά προβλημάτων το σημαντικότερο εκ των οποίων είναι ότι στο όνομα της προστασίας από την τρομοκρατία μπορεί να διαπραχθούν μεγαλύτερα εγκλήματα μιας και όπως έχει δείξει η ιστορία δεν είναι λίγες οι φορές που η ίδια η τρομοκρατική δράση (ανα)βαπτίζεται αντιτρομοκρατία, προς χάριν των «εθνικών συμφερόντων».² Στο όνομα δηλαδή των «αντιτρομοκρατικών μέτρων» λαμβάνουν χώρα απάνθρωπες πράξεις, όπως το παράδειγμα των Η.Π.Α. που μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου ζήτησαν από το Πακιστάν να σταματήσει τις οδικές μεταφορές μέσω των οποίων προωθούσαν το μεγαλύτερο μέρος των τροφίμων και άλλων προϊόντων που προορίζονταν για τον άμαχο αφγανικό πληθυσμό. Ένα εξίσου σοβαρό πρόβλημα είναι ότι όσο δεν ορίζουμε την τρομοκρατία, τόσο απειλούμαστε από αυτή, γιατί όταν επικρατεί μια ρευστότητα και ισοπέδωση ή σύγχυση εννοιών, οποιοσδήποτε κινδυνεύει μελλοντικά να χαρακτηριστεί τρομοκράτης εξαιτίας συγκεκριμένων σκοπιμοτήτων.³ Το ίδιο ισχύει και με την έννοια της "ασυμμετρίας" η οποία άρχισε να εμφανίζεται από τις αρχές της δεκαετίας του '90, έγινε αρκετά δημοφιλής και σήμερα εξαιτίας της κατάχρησης του όρου έχουν δημιουργηθεί αόριστες οριοθετήσεις του.⁴

Το θέμα της εργασίας αυτής επιλέχθηκε λόγω της σημασίας της τρομοκρατίας στο σημερινό διεθνές περιβάλλον ασφαλείας καθώς επίσης και για το γεγονός ότι την στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές διεξάγεται ένας πόλεμος κατά της τρομοκρατίας στο Αφγανιστάν, κληροδότημα του προηγούμενου Προέδρου των

---

¹ Leonard Weinberg, "Global terrorism: A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England 2005, σελ. 1.

² Αγγελική Καρδαρά, "Τρομοκρατία και ΜΜΕ", Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2003, σελ. 14.

³ Ο.π. σελ. 15.

⁴ Steven Lambakis, Reconsidering asymmetric warfare, Joint Forces Quarterly, Issue 36, 1st Quarter 2005, σελ. 102-108.

Η.Π.Α. Τζορτζ Μπους του Νεώτερου. Ο Πρόεδρος Ομπάμα στην ιστορική ομιλία του στο Κάιρο τον περασμένο Ιούνιο, αφού ανέφερε ότι επιζητά μια νέα αρχή μεταξύ Η.Π.Α. και Μουσουλμάνων παγκοσμίως, έθεσε 6 ζητήματα που θα απασχολήσουν τις Η.Π.Α. και τον Ισλαμικό κόσμο.⁵ Το πρώτο ήταν το θέμα της τρομοκρατίας που προέρχεται από εξτρεμιστές Ισλαμιστές. Βλέπουμε λοιπόν ότι το θέμα της τρομοκρατίας βρίσκεται στην κορυφή της ατζέντας του νέου Αμερικανού Προέδρου, όπως και του προκατόχου του με διαφορά όμως στην ρητορική. Ενώ ο Πρόεδρος Ομπάμα φαίνεται να θέλει να χτίσει γέφυρες με το Ισλάμ τονίζοντας ότι οι Η.Π.Α. δεν είναι ούτε πρόκειται να είναι ποτέ σε πόλεμο με το Ισλάμ⁶, ο πρώην Πρόεδρος Μπους μιλούσε για σταυροφορίες και πολέμους δίνοντας λάθος μηνύματα στους Μουσουλμάνους.

Επίσης η τρομοκρατία με ορόσημο την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 άλλαξε μορφή και έγινε περισσότερο θανάσιμη, βασιζόμενη κυρίως σε θρησκευτικές αιτιολογήσεις χάνοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό τα ιδεολογικά χαρακτηριστικά της λεγόμενης "αριστερής τρομοκρατίας".⁷ Είναι λοιπόν ενδιαφέρον να δούμε με ποιον τρόπο φτάσαμε ως εδώ και τις επιθέσεις σε Μαδρίτη και Λονδίνο που είχαν σημαντικό αντίκτυπο, όχι μόνο στην Ευρώπη αλλά και παγκοσμίως.

Η διάρθρωση της εργασίας έχει ως εξής : Στο πρώτο κεφάλαιο κάνουμε μια αναφορά περί τρομοκρατίας γενικά και περιγράφουμε τα προβλήματα που υπάρχουν στην οριοθέτηση αυτής της έννοιας καθώς και στις διάφορες προσπάθειες που έγιναν για να καταλήξουμε σε έναν κοινό ορισμό· επίσης κάνουμε μια μικρή αλλά απαραίτητη αναφορά στη σχέση τρομοκρατίας και ΜΜΕ. Στην συνέχεια αναφερόμαστε στους σκοπούς, τα κίνητρα και τις επιδιώξεις των τρομοκρατών. Στο δεύτερο κεφάλαιο κάνουμε μια σύντομη ιστορική αναδρομή του φαινομένου της τρομοκρατίας όπου βρίσκουμε πολλά κοινά στοιχεία της δράσης των σημερινών τρομοκρατών με τους παλαιότερους. Στο τρίτο κεφάλαιο βλέπουμε τα 4 κύματα της τρομοκρατίας, όπου στην ουσία αναφερόμαστε σε 4 χρονικές περιόδους της

---

⁵ Ολόκληρο το κείμενο της ομιλίας βρίσκεται στην ιστοσελίδα www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09, 11/8/09.

⁶ Ο.π..

⁷ Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την αριστερή τρομοκρατία βλέπε Μαίρη Μπόση, Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000.

τρομοκρατίας και τα χαρακτηριστικά τους. Στο τέταρτο κεφάλαιο αναφερόμαστε στην ισλαμική τρομοκρατία που είναι και η μορφή τρομοκρατίας που κυριαρχεί σήμερα και προσπαθούμε να διαπιστώσουμε αν όντως πρόκειται για μια νέα μορφή τρομοκρατίας ή όχι. Στο ίδιο κεφάλαιο γίνεται λόγος για την πιθανότητα χρήσης όπλων μαζικής καταστροφής από τις τρομοκρατικές οργανώσεις καθώς και για την Αλ Κάιντα και το πώς είναι διαρθρωμένη, αφού πρόκειται για την σημαντικότερη ίσως τρομοκρατική οργάνωση όλων των εποχών. Στο πέμπτο κεφάλαιο αναφερόμαστε στην έννοια των "ασύμμετρων απειλών", τις προσπάθειες οριοθέτησης της έννοιας αυτής καθώς και στην σχέση τους με την αυτοκτονική τρομοκρατία. Στο έκτο κεφάλαιο αναλύουμε τα τρομοκρατικά χτυπήματα που πραγματοποιήθηκαν στη Μαδρίτη το 2004 και στο Λονδίνο το 2005.

Δεν αναφερόμαστε ειδικά σε θεωρίες τρομοκρατίας⁸ ούτε επιλέγουμε να βασιστούμε συγκεκριμένα σε μία ή να καταρρίψουμε μια άλλη αφού κάτι τέτοιο θα ξεπερνούσε τους σκοπούς αυτής της διπλωματικής εργασίας, αντιθέτως η εργασία βασίζεται στην παρούσα βιβλιογραφία για την τρομοκρατία. Στο έκτο κεφάλαιο χρησιμοποιούμε την περιπτωσιολογική μελέτη (case study) για τις ανάγκες της εργασίας.

1) Τι είναι τρομοκρατία;

1.α) Τρομοκρατία και προβλήματα ορισμού.

Κάθε εργασία ή συζήτηση που γίνεται πάνω στο θέμα της τρομοκρατίας θα πρέπει να ξεκινάει με το ερώτημα «τί είναι η τρομοκρατία;» ή «πώς πρέπει να την ορίσουμε;». Το θέμα του ορισμού της τρομοκρατίας είναι ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει πολλούς αξιόλογους επιστήμονες (ενδεικτικά αναφέρουμε τους Laqueur, Hoffman, Weinberg, Schmid και άλλους) κράτη και διεθνείς οργανισμούς για πολλές δεκαετίες, χωρίς ακόμα να έχει βρεθεί ένας ορισμός που να περικλείει όλες τις πτυχές και τις παραμέτρους αυτού του πολυδιάστατου φαινομένου της

---

⁸ Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με θεωρίες τρομοκρατίας βλέπε ενδεικτικά Μαίρη Μπόση, "Ελλάδα και τρομοκρατία, Εθνικές και διεθνείς διαστάσεις", Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 1996 και Martha Crenshaw, Theories of terrorism: Instrumental and organizational approaches, Journal of Strategic Studies, Vol. 10, Issue 4, σελ. 13-31.

πολιτικής επιστήμης. Μάλιστα ο Laqueur "σήκωσε τα χέρια ψηλά" μπροστά στο δύσκολο αυτό εγχείρημα δηλώνοντας ότι είναι σχεδόν αδύνατον να βρούμε έναν ουδέτερο ορισμό ,χωρίς αρνητικούς συνειρμούς, εξαιτίας της ποικιλότητας των περιστάσεων που αυτό το είδος βίας εμφανίζεται και των πολλών και συχνά αντιμαχόμενων σκοπών για τους οποίους χρησιμοποιείται ⁹ .

Το ζήτημα του ορισμού αυτής της έννοιας γίνεται ακόμα πιο δύσκολο εξαιτίας των αρνητικών συνειρμών που την ακολουθούν. Η "τρομοκρατία" σαν έννοια έγινε περισσότερο ένας μειωτικός χαρακτηρισμός παρά περιγραφή μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας¹⁰. Συνήθως οι άνθρωποι την χρησιμοποιούν σαν μια ένδειξη αποδοκιμασίας για ένα ευρύ φάσμα φαινομένων που δεν τους αρέσει, χωρίς να τους απασχολεί ιδιαίτερα να προσδιορίσουν επακριβώς τι συνιστά μια τρομοκρατική συμπεριφορά, αν για παράδειγμα είναι ένα είδος πολιτικής πάλης ή απλώς μια παρέκκλιση ψυχολογικής φύσης.¹¹ Χαρακτηριστικό του γεγονότος ότι η λέξη "τρομοκρατία" έχει αρνητικές συνεκδοχές είναι ακόμη και ότι οι ίδιες οι τρομοκρατικές οργανώσεις χωρίς εξαίρεση αποποιούνται τον όρο "τρομοκρατία" σε όλες του τις μορφές. Έτσι διαλέγουν ονόματα για να τονίσουν τα στοιχεία ελευθερίας, απελευθέρωσης και πολιτικής δράσης που έχουν (π.χ. Λαϊκό Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης), τις στρατιωτικές δομές τους (π.χ. Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός), τα στοιχεία αυτοάμυνας τους(π.χ. Εβραϊκή Οργάνωση Άμυνας) και τα στοιχεία της δίκαιης εκδίκησης(π.χ. Κομάντος Δικαιοσύνης για την Αρμενική Γενοκτονία) ή ονόματα που εσκεμμένα δεν είναι αρνητικά φορτισμένα ¹². Βλέπουμε λοιπόν ότι παρά τις όποιες διαφορές έχουν αυτές οι οργανώσεις συμφωνούν σε ένα πράγμα, ότι ο όρος "τρομοκρατία" είναι άκρως μειωτικός.

Θα πρέπει να αναφέρουμε παρενθετικά ότι η έννοια της "τρομοκρατίας" δεν είχε πάντοτε αρνητική χροιά. Αντίθετα όταν την συναντούμε πρώτη φορά στα χρόνια της Γαλλικής Επανάστασης και συγκεκριμένα την περίοδο διακυβέρνησης των Ιακωβίνων (1793- 1794) υπό τον Ροβεσπιέρο, είχε θετική χροιά και μάλιστα (αν και

---

⁹ Leonard Weinberg, "Global terrorism: A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England 2005,σελ. 1.

¹⁰ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 12-13.

¹¹ Ο.π..

¹² Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 21-22.

ακούγεται κάπως ειρωνικό σήμερα) στο αρχικό της πλαίσιο ήταν στενά συνδεδεμένη με τα ιδανικά της δημοκρατίας και της αρετής.¹³

Ακόμα ένα πρόβλημα προκύπτει από την πασίγνωστη πλέον φράση ότι «ο τρομοκράτης του ενός είναι ο μαχητής ελευθερίας του άλλου». Αυτό σημαίνει ότι μπορείς να χρησιμοποιήσεις οποιαδήποτε ονομασία από τις δύο αν διάκεισαι ευνοϊκά ή όχι προς τους σκοπούς της οργάνωσης. Αυτό εξαρτάται από τον εκάστοτε παρατηρητή (κράτη, θεσμούς, διεθνείς οργανισμούς) μιας και όσοι ζουν στις Δυτικές δημοκρατίες αποκαλούν "τρομοκράτες" τους ίδιους ανθρώπους που οι κάτοικοι στις φτωχές χώρες τους βλέπουν σαν "μαχητές ελευθερίας" ή σαν "Ρομπέν των Δασών"¹⁴. Έτσι η απόφαση να αποκαλέσεις κάποιον ως "τρομοκράτη" είναι σχεδόν αναπόφευκτα υποκειμενική και εξαρτώμενη σε μεγάλο βαθμό από το εάν διάκεισαι ευνοϊκά ή όχι προς το πρόσωπο/ την ομάδα/ τον σκοπό που εξετάζεται¹⁵ και τα πολιτικά συμφέροντα που εξυπηρετούνται αναλόγως την χρονική στιγμή (για παράδειγμα η στάση των Η.Π.Α. προς τον U.C.K. που μέχρι το 1998 τον θεωρούσαν τρομοκρατική οργάνωση).

Η δυσκολία ορισμού της τρομοκρατίας έγκειται και στο γεγονός ότι μερικές φορές η έννοια αυτή δεν μπορεί εύκολα να ξεχωρίσει από δύο άλλες έννοιες, αυτές του ανταρτοπόλεμου και του επαναστάτη. Αυτό δεν πρέπει να μας προκαλεί τόσο μεγάλη έκπληξη μιας και τόσο ο ανταρτοπόλεμος όσο και οι επαναστάτες χρησιμοποιούν συχνά τις ίδιες τακτικές (δολοφονίες, απαγωγές, κράτηση ομήρων, επιθέσεις χτυπή-φεύγω, τοποθέτηση βομβών σε δημόσιους χώρους κτλ.) με την τρομοκρατία και για τους ίδιους σκοπούς (να εκφοβίσουν ή να εξαναγκάσουν και να επηρεάσουν έτσι την συμπεριφορά σ' αυτούς προς τους οποίους απευθύνονται)¹⁶.

Ας εξετάσουμε τώρα με συντομία τις διαφορές μεταξύ των τριών αυτών φαινομένων. Όταν αναφερόμαστε στον ανταρτοπόλεμο συνήθως αναφερόμαστε σε μια μεγάλη αριθμητική μονάδα οπλισμένων ατόμων, που ενεργούν σαν μια στρατιωτική ομάδα, επιτίθενται εναντίον άλλων στρατιωτικών ομάδων,

¹³ Ο.π. σελ. 3.

¹⁴ Leonard Weinberg, "Global terrorism: A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England 2005, σελ. 2

¹⁵ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 23.

¹⁶ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 35.

καταλαμβάνουν και κρατούν έδαφος (ακόμα και για λίγες ώρες), ενώ την ίδια ώρα ασκούν κάποιου είδους κυριαρχικό έλεγχο πάνω σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή και τους κατοίκους της¹⁷. Οι επαναστάτες μοιράζονται μερικά χαρακτηριστικά με αυτούς που κάνουν ανταρτοπόλεμο, όμως η στρατηγική και οι επιχειρήσεις τους υπερβαίνουν τα χτυπήματα του στυλ " χτυπά –φεύγω" (hit and run) και πλησιάζουν πιο πολύ αυτό που στο παρελθόν καλούνταν " επαναστατικός ανταρτοπόλεμος", " μοντέρνος επαναστατικός πόλεμος " ή "πόλεμος των λαών" και τώρα ονομάζεται κοινώς επαναστατικός πόλεμος¹⁸. Επιπρόσθετα με τις ακανόνιστες στρατιωτικές τακτικές που χαρακτηρίζουν τον ανταρτοπόλεμο, οι επαναστάτες χρησιμοποιούν την προπαγάνδα και τον ψυχολογικό πόλεμο με σκοπό να κινητοποιήσουν τον λαό με το μέρος τους σε μια πάλη ενάντια σε μια εθνική κυβέρνηση, ιμπεριαλιστική δύναμη ή ξένη κατοχική δύναμη. Οι τρομοκράτες από την άλλη δεν λειτουργούν φανερά όπως οι στρατιωτικές μονάδες, γενικά δεν επιχειρούν να καταλάβουν και να διατηρήσουν έδαφος , αποφεύγουν σκόπιμα να εμπλακούν με άλλες στρατιωτικές δυνάμεις, είναι περιορισμένοι αριθμητικά και επιμελετειακά ώστε να προκαλέσουν μαζικές πολιτικές κινητοποιήσεις και δεν ασκούν άμεσο έλεγχο ή διακυβέρνηση πάνω σε πληθυσμό είτε σε τοπικό είτε σε εθνικό επίπεδο ¹⁹. Θα πρέπει να τονίσουμε ότι αυτές δεν είναι κατηγορίες με στεγανά και ότι υπάρχουν αλληλεπικαλύψεις μεταξύ τους καθώς όπως παραδέχεται και το Υπουργείο Εξωτερικών των Η.Π.Α. στην ετήσια έκθεσή του για την τρομοκρατία παγκοσμίως²⁰: « Η γραμμή μεταξύ τρομοκρατίας και επαναστατών έγινε ακόμα πιο θολή μετά την αύξηση των επιθέσεων σε πολίτες ».

Χρήσιμο είναι επίσης να διαχωρίσουμε τον τρομοκράτη από τον απλό εγκληματία που χρησιμοποιεί βία να πετύχει έναν συγκεκριμένο σκοπό. Ο κοινός εγκληματίας ασκεί βία προκειμένου να αποκτήσει λεφτά, να αποκτήσει υλικά αγαθά και σκοτώνει ή τραυματίζει τα θύματά του για αμοιβή. Βλέπουμε λοιπόν ότι τα κίνητρά του είναι εγωιστικά. Επιπλέον η βία που ασκεί ο κοινός εγκληματίας δεν είναι σχεδιασμένη και δεν προτίθεται να έχει συνέπειες σε κανέναν άλλο πέραν του άμεσου θύματος ενώ

¹⁷ Για περισσότερες λεπτομέρειες πάνω στον ανταρτοπόλεμο βλέπε το κλασικό έργο του Walter Laqueur, "Guerrilla Warfare: A Historical & Critical Study", New Brunswick, Transaction Publishers, 1998 σελ. 100-202 και το βιβλίο του Κ. Κολιόπουλου, " Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα", Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2008, σελ. 265.

¹⁸ Bruce Hoffman, " Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 35.

¹⁹ Ο.π..

²⁰ State Department's Global Patterns on Terrorism 2003 ,www.state.gov/s/ct/rls/crt/2003/, 20/6/09.

από την άλλη πλευρά ο βασικός σκοπός της τρομοκρατικής βίας είναι να περάσει ένα μήνυμα και πέραν του άμεσου θύματος και αν είναι δυνατόν να αλλάξει το σύστημα, για την αλλαγή του οποίου ο κοινός εγκληματίας δεν ενδιαφέρεται καθόλου²¹.

Εδώ θα πρέπει να αναφέρουμε και την αρνητική συμβολή του Τύπου στο ζήτημα αυτό καθώς αναφέρονται στον όρο "τρομοκρατία" και "τρομοκράτης" με καθαρά επιλεκτικό τρόπο. Οι αναφορές που γίνονται στα ΜΜΕ συχνά ταλαντεύονται, ακόμα κι όταν πρόκειται για μια συγκεκριμένη ομάδα, λέγοντας ότι αποτελείται από "εξτρεμιστές", "αντάρτες", ή "τρομοκράτες" χρησιμοποιώντας κάπως ομιχλώδη κριτήρια²², τα οποία εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα συμφέροντα που επιδιώκουν τα εκάστοτε ΜΜΕ.

Αξίζει να σταθούμε λίγο περισσότερο στην σχέση των ΜΜΕ και της τρομοκρατίας –αν και κάλλιστα αυτή η σχέση θα μπορούσε από μόνη της να αποτελεί αντικείμενο επιστημονικής έρευνας και μελέτης- και αυτό γιατί οι τρομοκράτες μέσω των ενεργειών τους θέλουν, εκτός των άλλων, να μεταφέρουν ένα μήνυμα και δεν θα μπορούσε να υπάρξει καλύτερος "αγγελιοφόρος" θα λέγαμε από τα ΜΜΕ.

1.α.1) Τρομοκρατία και ΜΜΕ.

Η σχέση των ΜΜΕ με την τρομοκρατία είναι συμβιωτική και έτσι όπως οι τρομοκράτες χρειάζονται την προσοχή του κόσμου για να δημοσιοποιήσουν τους σκοπούς τους, έτσι και τα ΜΜΕ χρειάζονται τις ειδήσεις.²³ Εξάλλου όπως είπε η πρώην Πρωθυπουργός της Βρετανίας Μάργκαρετ Θάτσερ τα ΜΜΕ είναι το "οξυγόνο" της τρομοκρατίας.²⁴ Ειδικότερα, είναι πλέον σύνηθες φαινόμενο να αποτελεί η κάλυψη μιας τρομοκρατικής ενέργειας από τα ΜΜΕ τον πρωταρχικό στόχο των τρομοκρατών.²⁵ Οι τρομοκράτες στην σημερινή εποχή είναι πιθανόν να

²¹ Bruce Hoffman, "Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 37.

²² Leonard Weinberg, "Global terrorism: A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England 2005, σελ. 2.

²³ Abraham H. Miller, "Terrorism the Media and the Law", Transnational Publishers, New York 1982, σελ. 5-6.

²⁴ Brigitte Nacos, "Accomplice or witness? The Media's Role in Terrorism" στο Current History, April 2000, σελ. 175.

²⁵ Αγγελική Καρδάρá, "Τρομοκρατία και ΜΜΕ", Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2003, σελ. 19.

«σκηνοθετήσουν» ένα χτύπημά τους προκειμένου να σκορπίσουν τον πανικό, εφόσον γνωρίζουν ότι οι ενέργειές τους θα μεταδοθούν με απευθείας συνδέσεις σε όλο τον κόσμο.²⁶ Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η επίθεση στους Δίδυμους Πύργους το 2001 ήταν μια τέτοια περίπτωση. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο ότι σε διεθνές επίπεδο τα τρομοκρατικά χτυπήματα έχουν γίνει πολύ πιο αιματηρά από τότε που τα ΜΜΕ δίνουν έμφαση σε αυτά, προβάλλοντάς τα με τρόπο δραματοποιημένο και πολλές φορές διογκωμένο.²⁷

Υπάρχουν απόψεις που υποστηρίζουν ότι αν στερήσεις με κάποιον τρόπο (κυρίως μέσω λογοκρισίας) από τους τρομοκράτες την δημοσιότητα που επιδιώκουν, τότε είναι πιθανό να μειώσεις την τρομοκρατική δραστηριότητα και την επιρροή των τρομοκρατών. Άλλοι όμως υποστηρίζουν ότι η απόλυτη λογοκρισία δεν είναι η απάντηση και αναφέρουν ότι σε πολλές χώρες είναι πιθανό τα επίπεδα τρομοκρατίας να αυξηθούν αντί να μειωθούν και αυτό γιατί οι τρομοκρατικές ομάδες θα αισθάνονται πιο ελεύθερες όταν προβαίνουν σε τρομοκρατικές πράξεις μιας και δεν υπόκεινται στην κριτική των ΜΜΕ.²⁸ Συμφωνούμε κι εμείς ότι η λογοκρισία δεν είναι η ενδεδειγμένη λύση αλλά η θέσπιση ορισμένων κανόνων που θα πρέπει να γίνονται σεβαστοί όταν παρουσιάζουν τόσα σημαντικά θέματα όσο αυτά της τρομοκρατίας. Φυσικά γίνεται κατανοητό ότι κάτι τέτοιο είναι λίγο δύσκολο από την στιγμή τα ΜΜΕ είναι παράλληλα και επιχειρήσεις με σκοπό το κέρδος και ακολούθως θα αναλωθούν στο κυνήγι της είδησης και μάλιστα της πιο αιματηρής και πιο σοκαριστικής είδησης.

Επίσης πρέπει να σημειώσουμε ότι πολλές φορές είναι πιθανό τα ΜΜΕ να χρησιμοποιούν την τρομοκρατία με τέτοιο τρόπο ώστε να διαμορφώσουν την δημόσια πολιτική, βάσει συγκεκριμένων συμφερόντων.²⁹ Μερικές φορές δύναται να υπερβάλλουν στην κάλυψη ενός θέματος προκειμένου να στρέψουν την κοινή γνώμη μακριά από τα πιο ουσιαστικά προβλήματά της, ευνοώντας έτσι την εκάστοτε Κυβέρνηση.

---

²⁶ Ο.π..

²⁷ Ο.π. σελ. 20.

²⁸ David Paletz and Alex Schmid, "Terrorism and the Media", Sage, Newbury Park 1992, σελ. 24.

²⁹ Αγγελική Καρδαρά, "Τρομοκρατία και ΜΜΕ", Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2003, σελ. 29.

Για τους σύγχρονους τρομοκράτες σε όλο τον κόσμο τα όπλα τους δεν περιορίζονται πλέον μόνο σε βόμβες και αυτόματα πολυβόλα. Στην σημερινή εποχή το οπλοστάσιό τους περιλαμβάνει τις κάμερες και τις βιντεοταινίες, το μοντάζ, τα CD- ROMs και τα DVDs, τους προσωπικούς υπολογιστές, φορητούς και μη, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και φυσικά τα Διαδίκτυο που έφερε επανάσταση στον τομέα των πληροφοριών και των ΜΜΕ, μιας και πλέον οι τρομοκράτες μπορούν να μεταδίδουν τα δικά τους μηνύματα όταν και όποτε θέλουν και χωρίς λογοκρισία.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε ενδεικτικά σε προσπάθειες ορισμού του φαινομένου από κράτη (κράτη που χτυπήθηκαν από τρομοκρατικά χτυπήματα εγχώρια ή διεθνή), από διεθνείς οργανισμούς αλλά και από μερικούς ακαδημαϊκούς. Οι κυριότερες προσπάθειες των κρατών και κυρίως των Η.Π.Α. είναι απολύτως σαφές ότι στόχευαν στην ένταξη της τρομοκρατικής δραστηριότητας στο εννοιολογικό πλαίσιο του εγκλήματος, εξομοιώνοντας την στην ουσία με αυτό ³⁰. Υπάρχουν όμως και απόψεις οι οποίες πολιτικοποιούν την χρήση της τρομοκρατίας, που αναφέρουν ότι τρομοκρατία ορίζεται η βία για πολιτικούς σκοπούς. Αν γινόταν όμως αποδεκτός ένας τέτοιος ορισμός, καθαρά πολιτικός, σε αντίθεση με τις προσπάθειες ποινικοποίησης της, πιθανόν να δημιουργούσε σύγχυση, καθώς θα αναφερόταν στην άσκηση βίας από την κρατική εξουσία στο κοινωνικό σύνολο ³¹.

1.α.2) Κρατικές προσεγγίσεις για την τρομοκρατία.

Θα ξεκινήσουμε αυτή την ενδεικτική καταγραφή των προσπαθειών για τον ορισμό του φαινομένου της τρομοκρατίας από τις Η.Π.Α. Εδώ θα παρατηρήσουμε ότι κάθε υπηρεσία της χώρας προσδιορίζει διαφορετικά τον ορισμό ανάλογα με την προτεραιότητά της. Ο πρώτος ορισμός που δόθηκε στην δημοσιότητα από την ειδική κυβερνητική επιτροπή ανάλυσης του φαινομένου του Αντιπροέδρου των Η.Π.Α. (επί Ρέιγκαν) προέβλεπε ότι :*«Η τρομοκρατία είναι η παράνομη χρήση ή απειλή χρήσης βίας εναντίον προσώπων ή ιδιοκτησιών ώστε να προαχθεί πολιτικός ή κοινωνικός σκοπός .Γενικά πρόθεσή της είναι να εκφοβίσει ή να εξαναγκάσει μια κυβέρνηση,*

³⁰ Μαίρη Μπόση, " Περί του ορισμού της τρομοκρατίας ", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 70.

³¹ Μαίρη Μπόση, " Περί του ορισμού της τρομοκρατίας ", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 71.

άτομα ή ομάδες να αλλάζουν την συμπεριφορά τους ή τις πολιτικές τους».³² Παρά το γεγονός ότι αυτή η προσπάθεια κατατάσσει την τρομοκρατία στα πολιτικά φαινόμενα, δεν αποτέλεσε το βασικό γνώμονα διατύπωσης των αμερικανικών πεποιθήσεων επί του θέματος³³. εξάλλου οι περισσότερες αμερικανικές κυβερνήσεις συγκλίνουν στην ταύτιση της τρομοκρατίας με το έγκλημα .

Το Υπουργείο Εξωτερικών των Η.Π.Α. χρησιμοποιεί έναν άλλον ορισμό που βρίσκεται στο [Title 22 of the United States Code, Section 2656f(d)] και αναφέρει ότι :*«Ο όρος τρομοκρατία σημαίνει προϋπολογισμένη βία με πολιτικά πιστεύω, που έχει σκοπό επιθέσεις κατά αμάχων πολιτών ή άλλων στόχων εκ μέρους υποεθνικών ομάδων ή μυστικών υπηρεσιών οι οποίες επιδιώκουν να επηρεάσουν ένα κοινό»*³⁴. Σε μια συνοδευτική υποσημείωση υπάρχει η εξήγηση ότι για τους σκοπούς του παρόντος ορισμού ο όρος "αμάχων" που εμφανίζεται εδώ πρέπει να ερμηνεύεται έτσι, ώστε να συμπεριλαμβάνει εκτός από πολίτες και στρατιωτικό προσωπικό που κατά την διάρκεια του συμβάντος είναι άοπλο και ανεξαρτήτως αν βρίσκεται εν ώρα υπηρεσίας ή όχι...Επίσης αναφέρεται ότι θεωρείται πράξη τρομοκρατίας οποιαδήποτε επίθεση σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις ή σε ένοπλο στρατιωτικό προσωπικό σε περιοχή που δεν βρίσκεται σε κατάσταση πολέμου, όπως βομβαρδισμοί εναντίον αμερικανικών βάσεων στην Ευρώπη, στις Φιλιππίνες ή αλλού³⁵.

Το FBI δίνει τον ορισμό της τρομοκρατίας ως εξής :*«Τρομοκρατία είναι η παράνομη άσκηση βίας κατά ατόμων ή περιουσιών με σκοπό τη διάβρωση ή φθορά μιας κυβέρνησης, άμαχου πληθυσμού ή τμημάτων τους, με στόχο την ανάπτυξη πολιτικών και κοινωνικών σκοπών»*³⁶.

Το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφαλείας (Department of Homeland Security), το οποίο δημιουργήθηκε το 2002, δίνει κι αυτό τον δικό του ορισμό για την τρομοκρατία:*«Τρομοκρατία είναι κάθε δραστηριότητα που περιλαμβάνει πράξεις που είναι επικίνδυνες για την ανθρώπινη ζωή ή πιθανά καταστρεπτικές για ζωτικές*

³² Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 14.

³³ Μαίρη Μπόση, "Περί του ορισμού της τρομοκρατίας", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 73.

³⁴ Bruce Hoffman, "Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 31.

³⁵ Ο.π..

³⁶ Μαίρη Μπόση, "Περί του ορισμού της τρομοκρατίας", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 74.

υποδομές ή σημαντικούς πόρους και προτίθενται να α) εκφοβίσουν ή να εξαναγκάσουν πολίτες β) να επηρεάσουν την πολιτική μιας κυβέρνησης μέσω εξαναγκασμού ή φόβου και γ) να επηρεάσουν την συμπεριφορά μιας κυβέρνησης με μαζικές καταστροφές, δολοφονίες ή απαγωγές»³⁷.

Τέλος το Υπουργείο Άμυνας των Η.Π.Α. ορίζει την τρομοκρατία ως εξής: «Τρομοκρατία είναι η υπολογισμένη χρήση παράνομης βίας ή απειλή χρήσης παράνομης βίας να ενσταλάξει φόβο, με την πρόθεση να εξαναγκάσει ή να εκφοβίσει κυβερνήσεις ή κοινωνίες προς την επιδίωξη στόχων που είναι γενικά πολιτικοί, θρησκευτικοί ή ιδεολογικοί»³⁸.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω δεν μας προκαλεί έκπληξη ότι κάθε υπηρεσία δίνει έναν τέτοιο ορισμό για την τρομοκρατία που να αντικατοπτρίζει τις προτεραιότητες και τα ξεχωριστά συμφέροντά της. Θα προχωρήσουμε σε μια μικρή σύγκριση τώρα των παρακάτω ορισμών ξεκινώντας με αυτόν του Υπουργείου Εξωτερικών. Ο ορισμός αυτός περιέχει όρους όπως «προϋπολογισμένη βία» και προτάσεις όπως «επιδιώκουν να επηρεάσουν ένα κοινό» που αφήνουν πολλά περιθώρια ερμηνειών ενώ δημιουργεί περισσότερα ερωτηματικά από αυτά που ένας ορισμός οφείλει να απαντά³⁹. Ο ορισμός αυτό πάντως είναι ο μόνος από τους τέσσερις που δίνει έμφαση στην πολιτική φύση της τρομοκρατίας και τα υποεθνικά (subnational ,όπως αναφέρονται στο πρωτότυπο) χαρακτηριστικά των δραστών. Η προσέγγιση αυτή του Υπουργείου Εξωτερικών επίσης είναι αξιοπρόσεκτη γιατί επεκτείνει τον ορισμό μιας τρομοκρατικής πράξης πέρα από την συνήθη εστίαση του σε πολίτες και σε στρατιωτικούς στόχους. Παρόλα αυτά ο ορισμός του Υπουργείου Εξωτερικών δεν λαμβάνει υπόψη του την ψυχολογική διάσταση της τρομοκρατίας καθώς η τρομοκρατία δεν νοείται μόνο ως η βίαιη πράξη αυτή καθαυτή αλλά και η απειλή της βίαιης πράξης αφού στοχεύει στον βαθύτατο ψυχολογικό επηρεασμό ενός ευρύτερου "κοινού" που παρακολουθεί πλην του άμεσου στόχου που πλήττεται⁴⁰.

³⁷ Bruce Hoffman, "Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 37.

³⁸ Ο.π. 31.

³⁹ Μαίρη Μπόση, "Περί του ορισμού της τρομοκρατίας", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ.74.

⁴⁰ Bruce Hoffman, "Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 32.

Δεδομένου του χαρακτήρα του FBI που είναι να ερευνά και διαλευκάνει εγκλήματα δεν είναι παράξενο που ο ορισμός του εστιάζει σε διαφορετικά στοιχεία. Εν αντιθέσει με τον προηγούμενο ορισμό αυτός του FBI κάνει αναφορά στις ψυχολογικές διαστάσεις των τρομοκρατικών πράξεων, μιας και αναφέρεται στις εξαναγκαστικές και εκφοβιστικές πτυχές τους. Επίσης αυτός ο ορισμός αναγνωρίζει μια πιο ευρεία κατηγορία ως στόχους τρομοκρατών, αναφερόμενος όχι μόνο σε κυβερνήσεις και τους πολίτες τους αλλά και σε άψυχα αντικείμενα όπως ιδιωτική και δημόσια περιουσία⁴¹. Παρά το γεγονός όμως ότι αναγνωρίζει παράλληλα με τους πολιτικούς και κοινωνικούς σκοπούς των τρομοκρατών δεν τους εξηγεί περαιτέρω. Να αναφέρουμε επίσης ότι το FBI ξεχωρίζει ανάμεσα σε εθνική και διεθνή τρομοκρατία ανάλογα με την προέλευση και τα αιτήματα των τρομοκρατικών οργανώσεων⁴².

Το γεγονός ότι κάθε υπηρεσία έχει δώσει ένα δικό της ορισμό για την τρομοκρατία που να αντικατοπτρίζει τα ξεχωριστά συμφέροντα και τις διαφορετικές αρμοδιότητές τους φαίνεται καλύτερα ίσως στον ορισμό του Υπουργείου Εσωτερικής Ασφαλείας. Κι αυτό γιατί όντας ένα νεοσύστατο Υπουργείο (2002) θέλησε να ξεχωρίσει από τα υπόλοιπα⁴³. Έτσι δίνει έμφαση σε επιθέσεις εναντίον ζωτικών υποδομών και σημαντικών πόρων που θα είχαν πολύ σοβαρές κοινωνικές συνέπειες .

Ο ορισμός τώρα του Υπουργείου Άμυνας δίνει έμφαση όχι μόνο στην πράξη των τρομοκρατών αλλά και στην απειλή της πράξης καθώς επίσης και στο γεγονός ότι οι τρομοκράτες στοχεύουν τις κοινωνίες όπως και τις κυβερνήσεις. Εν αντιθέσει όμως με το Υπουργείο Εξωτερικών, ο ορισμός του δεν περιλαμβάνει την εσκεμμένη στοχοποίηση ατόμων για δολοφονία και δεν κάνει καμία προσπάθεια να ξεχωρίσει τις επιθέσεις που γίνονται εναντίον οπλισμένου ή μη στρατιωτικού προσωπικού⁴⁴. Όμως αναφέρει τους θρησκευτικούς και ιδεολογικούς στόχους της τρομοκρατίας μαζί με τους πολιτικούς, χωρίς όμως να αναφέρει την κοινωνική διάστασή τους⁴⁵.

---

⁴¹ Ο.π..

⁴² Μαίρη Μπόση, " Περί του ορισμού της τρομοκρατίας ", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 75.

⁴³ <http://www.dhs.gov/index.shtm>, 21/6/09.

⁴⁴ Bruce Hoffman, " Inside terrorism" ,Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 33.

⁴⁵ Ο.π..

Εμείς θα δεχτούμε ως επίσημο ορισμό των Η.Π.Α. αυτόν του Υπουργείου Εξωτερικών έχοντας κατά νου ότι αποτελεί την επίσημη φωνή της κυβέρνησης στο εξωτερικό και χωρίς να απορρίπτουμε τους υπόλοιπους ως προς την έρευνα.

Θα συνεχίσουμε με τον ορισμό που δίνει η Μ. Βρετανία για την τρομοκρατία: «*Από νομική άποψη, τρομοκρατία είναι η χρήση βίας για πολιτικούς σκοπούς και εμπεριέχει την όποια χρήση βίας με σκοπό τον εκφοβισμό του κοινού ή τμήματός του*». ⁴⁶ Είναι φανερό ότι αυτός ο ορισμός είναι πολύ ευρύς και θα μπορούσε πολύ εύκολα να συμπεριλαμβάνει όλων των ειδών την πολιτική βία, όπως τον ανταρτοπόλεμο ή ακόμα και τον συμβατικό πόλεμο, καθώς κι οι δύο χρησιμοποιούν βία για πολιτικούς σκοπούς. ⁴⁷ Είναι άλλωστε γνωστή η ρήση του Κλάουσεβιτς, ότι ο πόλεμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα. Τον Μάρτιο του 2000, η αγγλική κυβέρνηση προωθώντας ένα νέο αντιτρομοκρατικό νόμο επειδή η χώρα θεωρήθηκε στόχος όχι μόνο εγχώριας αλλά και διεθνούς τρομοκρατίας, περιέλαβε νέα στοιχεία για την τρομοκρατία αναφέροντας ότι: «*...η απειλή ή η χρήση βίας για λόγους προώθησης πολιτικής, θρησκευτικής ή ιδεολογικής υπόθεσης, καθώς και οι βίαιες ενέργειες κατά ατόμων ή περιουσιών, ιδιωτικών ή δημόσιων*» ⁴⁸. Βλέπουμε εδώ ότι πλησιάζει η νέα αυτή προσέγγιση της Βρετανικής κυβέρνησης με τον ορισμό που δίνει το FBI αφού αναφέρεται σε περιουσίες ενώ παρακάτω με τον ορισμό του τι στοιχειοθετεί ποινικό αδίκημα γίνεται φανερό ότι η νέα αυτή νομοθεσία διευρύνει τον κατάλογο των πιθανών υπόπτων για πράξεις τρομοκρατίας, ενώ παρέχει στο κράτος και στις δικαστικές αρχές σχεδόν απεριόριστες αρμοδιότητες ⁴⁹.

Τέλος θα αναφερθούμε στον ορισμό που δίνει η Γερμανία για την τρομοκρατία. Αυτός αναφέρει ότι: «*Τρομοκρατία είναι η συνεχής διεξαγόμενη πάλη για πολιτικούς σκοπούς, που επιτυγχάνεται με επιθέσεις κατά της ζωής ή περιουσιών ατόμων κυρίως μέσω σοβαρών εγκλημάτων όπως αυτά περιγράφονται στο άρθρο 129α, παρ. 1, του Ποινικού Κώδικα (δολοφονίες, ανθρωποκτονίες, απαγωγές, εμπρησμούς χρήση εκρηκτικών) ή και από άλλες πράξεις βίας που χρησιμοποιούνται για την προετοιμασία*

⁴⁶ Μαίρη Μπόση, '' Περί του ορισμού της τρομοκρατίας '', Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 77.

⁴⁷ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, '' The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda'', University of California Press 2007, σελ. 14-15.

⁴⁸ Μαίρη Μπόση, '' Περί του ορισμού της τρομοκρατίας '', Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 82.

⁴⁹ Ο.π..

τέτοιων εγκληματικών πράξεων»⁵⁰. Ο ορισμός αυτός δεν κάνει αναφορά στην ψυχολογική διάσταση της τρομοκρατίας ενώ είναι θα λέγαμε είναι προσαρμοσμένος για την "γερμανική" εκδοχή του φαινομένου.

Αυτοί οι ορισμοί έχουν κάποια κοινά στοιχεία όπως το στοιχείο της βίας, τους πολιτικούς αντικειμενικούς σκοπούς, την πρόθεση να προκαλέσει φόβο σε ένα συγκεκριμένο/ στοχευμένο μέρος του πληθυσμού, δηλαδή ότι ο άμεσος⁵¹ στόχος ή το θύμα μιας τρομοκρατικής επίθεσης είναι μόνο ένα μέρος μιας επιχείρησης σκοπός της οποίας είναι να προκαλέσει την αλλαγή σκέψης και συχνά την αλλαγή συμπεριφοράς ενός κοινού. Να σημειωθεί ότι το κύριο πρόβλημα των ορισμών είναι ότι δεν παρέχουν το έδαφος ώστε να γίνει διάκριση μεταξύ τρομοκρατίας και άλλων μορφών πολιτικής βίας, όπως ο ανταρτοπόλεμος ή ακόμη και ο συμβατικός πόλεμος καθώς είναι ορισμοί με μεγάλο εύρος .

1.α.3) Προσεγγίσεις διεθνών οργανισμών.

Στη συνέχεια θα αναφέρουμε ορισμούς ή τουλάχιστον προσπάθεια προσδιορισμού του φαινομένου από τρεις διεθνείς οργανισμούς , το NATO , τον Ο.Η.Ε. και την Ε.Ε.. Το NATO παραδεχόμενο την έλλειψη συμφωνίας για έναν κοινό ορισμό της τρομοκρατίας προχωρά στον προσδιορισμό του φαινομένου μέσω μιας "οδηγίας": «Τρομοκρατία είναι η χρήση βίας ως αποτέλεσμα υπολογισμού, συνήθως κρίνεται ως έγκλημα σε επίπεδο εθνικών νομοθεσιών και απευθύνεται κατά ατόμων ή περιουσία, αποτελεί δε απειλή των συμβόλων μιας κοινωνίας με σκοπό πολιτικά και ιδεολογικά οφέλη που ορίζονται με υποκειμενικά κριτήρια. Τρομοκρατία είναι η παράνομη χρήση ή απειλή χρήσης βίας ή η χρήση βίας κατά ατόμων ή περιουσίας, με σκοπό την διάβρωση της κοινωνίας ή τον κλονισμό μιας κυβέρνησης για την αποκόμιση πολιτικού, θρησκευτικού ή ιδεολογικού οφέλους »⁵². Το θέμα της τρομοκρατίας είναι από τα ζητήματα που βρίσκονται στην κορυφή της ατζέντας της συμμαχίας στο πλαίσιο της αναζήτησης καινούριου ρόλου στο νέο διεθνές περιβάλλον που

---

⁵⁰ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 14.

⁵¹ Γίνεται διάκριση μεταξύ άμεσου και έμμεσου στόχου μιας τρομοκρατικής επίθεσης, βλέπε Μαίρη Μπόση, "Περί του ορισμού της τρομοκρατίας", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 78.

⁵² Μαίρη Μπόση, "Περί του ορισμού της τρομοκρατίας", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 90 καθώς και τον διαδικτυακό τόπο του NATO, www.nato.int/ims/docu/terrorism-annex.htm, 22/6/09.

δημιουργήθηκε μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, κάτι που επιβεβαιώθηκε και στην Σύνοδο Κορυφής του NATO στη Ρίγα της Λετονίας το 2006⁵³. Μάλιστα η άμυνα κατά της τρομοκρατίας έγινε βασικό μέρος της αποστολής των Δυνάμεων της Συμμαχίας⁵⁴.

Τώρα θα προχωρήσουμε εν συντομία στις προσπάθειες που κατέβαλε και ακόμα καταβάλει ο Ο.Η.Ε. προκειμένου να ορίσει αυτό το πολυδιάστατο φαινόμενο της τρομοκρατίας. Οι προσπάθειες αυτές ξεκίνησαν το 1972, όταν η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. όρισε μια ad hoc επιτροπή (που στις μέρες είναι πλέον μόνιμη, Επιτροπή για την Αντιμετώπιση της Τρομοκρατίας του Συμβουλίου Ασφαλείας), που είχε σαν στόχο την παροχή ενός ορισμού για την τρομοκρατία. Το 1979 η επιτροπή κατέθεσε την πρότασή της χωρίς όμως να ορίσει το φαινόμενο και έτσι η Γενική Συνέλευση υιοθέτησε μια απόφαση που καταδίκασε την τρομοκρατία, αναφέροντας ειδικά ότι: « ..όλες οι ενέργειες της τρομοκρατίας που θέτουν σε κίνδυνο ανθρώπινες ζωές ή απειλούν τις θεμελιακές ελευθερίες καταδικάζονται απερίφραστα»⁵⁵. Από τότε μέχρι σήμερα είχαμε 16 συμβάσεις⁵⁶ για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας (εν ευρεία έννοια) από τον Ο.Η.Ε., οι περισσότερες εκ των οποίων αντιμετώπιζαν την τρομοκρατία σαν έγκλημα παραλείποντας ταυτόχρονα να προβούν σε ορισμό και να διακρίνουν τις τρομοκρατικές πράξεις⁵⁷.

Οι προσπάθειες εντάθηκαν μετά την 11 Σεπτεμβρίου 2001 και το χτύπημα στις Η.Π.Α., όπου είχαμε την υιοθέτηση του ψηφίσματος 1373 του Συμβουλίου Ασφαλείας. Το ψήφισμα αυτό υιοθετήθηκε ομόφωνα από το Συμβούλιο Ασφαλείας υπό το Κεφάλαιο 7 του Χάρτη των Η.Ε., έχοντας έτσι υποχρεωτική ισχύ για τα κράτη μέλη. Στόχος του ψηφίσματος ήταν να θέσει φραγμούς στην μετακίνηση, οργάνωση και χρηματοδότηση των τρομοκρατικών οργανώσεων⁵⁸. Μετά από τρία χρόνια από

---

⁵³ Βλέπε το δικτυακό τόπο του NATO,

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48801.htm?selectedLocale=en, 22/6/09.

⁵⁴ Άρθρο του Dagmar de Mora-Figueroa στο

www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_21875.htm?selectedLocale=en, 22/6/09.

⁵⁵ Μαίρη Μπόση, "Περί του ορισμού της τρομοκρατίας", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 92.

⁵⁶ Βλέπε τον δικτυακό τόπο της Επιτροπής για την Αντιμετώπιση της Τρομοκρατίας του Συμβουλίου Ασφαλείας, <http://www.un.org/sc/ctc/>, 22/6/09.

⁵⁷ Μαίρη Μπόση, "Περί του ορισμού της τρομοκρατίας", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 100.

⁵⁸ Βλέπε το Δελτίο Τύπου του Ο.Η.Ε. πάνω στο συγκεκριμένο θέμα, <http://www.un.org/News/Press/docs/2001/sc7158.doc.htm>, 23/6/09.

την υιοθέτησή του είχαμε και το ψήφισμα 1566⁵⁹, το οποίο ήρθε να συμπληρώσει το 1373, αναφέροντας την γνώμη του Συμβουλίου Ασφαλείας σχετικά με το τι συνιστά τρομοκρατία: «*Εγκληματικές πράξεις, συμπεριλαμβανομένων αυτών κατά πολιτών, που διαπράττονται με σκοπό να προκαλέσουν θάνατο ή σοβαρό τραυματισμό, ή την αρπαγή ομήρων, με απώτερο στόχο να προκαλέσουν τρόμο στον γενικό πληθυσμό ή σε μια ομάδα ατόμων ή συγκεκριμένα άτομα, να εκφοβίσουν ένα πληθυσμό ή να εξαναγκάσουν μια κυβέρνηση ή έναν διεθνή οργανισμό να απέχει από ή να προβεί σε μια συγκεκριμένη πράξη*». Αυτός ο ορισμός παρά το γεγονός ότι είναι σημαντικός για την πρακτική εφαρμογή του ψηφίσματος αυτού, δεν αποτελεί έναν ορισμό που να δεσμεύει τα κράτη-μέλη κατά το Διεθνές Δίκαιο. Κάτι τέτοιο είναι ακόμα το ζητούμενο.⁶⁰ Τουλάχιστον η διεθνής κοινότητα είτε μονομερώς είτε μέσω του Ο.Η.Ε. καταδικάζει την διεθνή τρομοκρατία και τις τρομοκρατικές πράξεις.⁶¹

Τέλος θα αναφερθούμε στις προσπάθειες της Ε.Ε. να προσεγγίσει την τρομοκρατία καθώς πολλά από τα κράτη –μέλη της υπήρξαν αποδέκτες του φαινομένου για πολλές δεκαετίες. Η αφετηρία της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της αντιτρομοκρατίας βρίσκεται πίσω στην δεκαετία του '70 με την δημιουργία του TREVI (Terrorism, Radicalism, Extremist, Violence ,International group) το 1975, που πλέον έχει αντικατασταθεί από την Συμφωνία του Σένγκεν⁶², καθώς και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Καταστολή της Τρομοκρατίας το 1977⁶³. Ο ορισμός του TREVI είχε ως εξής :« *Τρομοκρατία ορίζεται η χρήση ή η απειλή χρήσης βίας από συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων για την επίτευξη πολιτικών στόχων*». ⁶⁴ Παρά το ενδιαφέρον του ορισμού λόγω της αναφοράς περί πολιτικών στόχων δεν υπήρξε ανάλογη συνέχεια στο μέλλον λόγω διάλυσης του οργάνου και διαφορετικής οπτικής γωνίας των κρατών-μελών πάνω στο ζήτημα.

⁵⁹ Βλέπε http://www.un.org/Docs/sc/unsco_resolutions04.html, 23/6/09.

⁶⁰ Nico Schrijver & Larissa van den Herik, "Counter-terrorism strategies, human rights and international law: meeting the challenges", Final Report of the Poelgeest Seminar at the Grotius Centre for International Legal Studies of Leiden University, May 31, 2007.

⁶¹ Μαίρη Μπόση, "Περί του ορισμού της τρομοκρατίας", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 102.

⁶² Ο.π. σελ. 87.

⁶³ Davide Casale, "Institutional and legal aspects of EU Counter Terrorism" στο "Legal aspects of combating terrorism" edited by Centre of Excellence Defense Against Terrorism", IOS Press, Ankara Turkey, 2008, σελ. 115.

⁶⁴ Βλέπε υπ. 53.

Η ενασχόληση της Ε.Ε. με το θέμα της τρομοκρατίας επανήλθε δραματικά στο προσκήνιο μετά τις επιθέσεις της 11/9 στις Η.Π.Α. και πιο πρόσφατα με τις επιθέσεις σε Μαδρίτη και Λονδίνο (2004 και 2005 αντίστοιχα), όπου ήταν φανερό ότι η Ευρώπη αντιμετώπιζε μια νέα απειλή. Στις 21 Σεπτεμβρίου 2001, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δήλωσε ότι η τρομοκρατία είναι μια αληθινή απειλή για τον κόσμο και την Ευρώπη και ότι η μάχη κατά της τρομοκρατίας θα είναι προτεραιότητα για την Ε.Ε.⁶⁵ Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να δούμε την διαφορά στην ορολογία που δίνουν τόσο οι Η.Π.Α. όσο και η Ε.Ε. για τον αγώνα κατά της τρομοκρατίας. Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκανε λόγο για "μάχη κατά της τρομοκρατίας" (fight against terrorism) ενώ οι Η.Π.Α. δια του Προέδρου Μπους του Νεότερου, χρησιμοποίησαν το "πόλεμος στην τρομοκρατία" (war on terror) που προσομοιάζει περισσότερο σε σταυροφορία.

Μετά την 11/9 Σεπτεμβρίου η ανάγκη για έναν κοινό ορισμό έγινε ζωτική και η Απόφαση Πλαίσιο για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας στις 13 Ιουνίου 2002 ήρθε να συμπληρώσει το κενό με την εισαγωγή ενός περιεκτικού και εναρμονισμένου ορισμού της τρομοκρατίας στην ευρωπαϊκή νομοθεσία.⁶⁶ Να σημειώσουμε ότι ο ορισμός της τρομοκρατίας γίνεται στα πλαίσια του ορισμού του εγκλήματος. Ο ορισμός που δίνεται από την Απόφαση διαφοροποιεί την τρομοκρατία από το κοινό έγκλημα εστιάζοντας στην πρόθεση που βρίσκεται πίσω από την εγκληματική πράξη ενώ συνήθως τα υπόλοιπα νομικά συστήματα εστιάζονται στις απαγορευμένες πράξεις που συνιστούν την τρομοκρατία.⁶⁷ Το άρθρο 1 της Απόφασης Πλαισίου ορίζει τα τρομοκρατικά αδικήματα σαν *«αδικήματα υπό εθνικό δίκαιο , που δεδομένης της φύσης τους , μπορούν να προκαλέσουν βλάβες σε μια χώρα ή σε διεθνείς οργανισμούς όταν στοχεύουν α)να εκφοβίσουν ένα πληθυσμό ή β) αδικαιολόγητα να εξαναγκάσουν μια κυβέρνηση ή ένα διεθνή οργανισμό να προβεί σε ή να απέχει από διάφορες πράξεις ή γ) να αποσταθεροποιήσουν σοβαρά ή να καταστρέψουν τις βασικές*

---

⁶⁵ Council of the European Union, Extraordinary Council Meeting: Justice, Home Affairs and Civil Protection, Brussels ,20 September 2001 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload12019.en1.pdf>, 24/6/09.

⁶⁶ Davide Casale, " Institutional and legal aspects of EU Counter Terrorism" στο " Legal aspects of combating terrorism" edited by Centre of Excellence Defense Against Terrorism", IOS Press, Ankara Turkey, 2008, σελ. 123.

⁶⁷ Ο.π.

πολιτικές, συνταγματικές, οικονομικές ή κοινωνικές δομές μιας χώρας ή ενός διεθνούς οργανισμού».⁶⁸

Ακαδημαϊκοί έχουν παρατηρήσει ότι η γλώσσα που χρησιμοποιείται στους παραπάνω ορισμούς είναι κάπως "σύνθετη και αβέβαιη" και ότι επιτρέπει διαφορετικές ερμηνείες του ίδιου γεγονότος.⁶⁹ Για παράδειγμα, ισχυρίζονται οι ίδιοι ακαδημαϊκοί, οι ταραχές στο Παρίσι και σε άλλες Γαλλικές πόλεις το 2005 περιείχαν κάποια συστατικά στοιχεία ώστε να τις θεωρήσουμε τρομοκρατία σύμφωνα με τον ορισμό (εκφοβισμός του πληθυσμού, εξαναγκασμός της κυβέρνησης να δράσει και κίνδυνο των πολιτικών, κοινωνικών και συνταγματικών θεσμών).⁷⁰ Παρόλα αυτά πουθενά στην Ευρώπη ή στην Γαλλία τα γεγονότα αυτά δεν θεωρήθηκαν "τρομοκρατία". Παρατηρούμε λοιπόν και με αυτή την προσπάθεια του Συμβουλίου ότι η Ε.Ε. κρατά αποστάσεις από την φυσιολογία του φαινομένου, προκρίνοντας την νομική προσέγγιση η οποία λειτουργεί υπεραπλουστευτικά στερώντας την τρομοκρατία από την πραγματική της διάσταση, όχι μόνο λόγω έλλειψης κατανόησης του φαινομένου, αλλά και λόγω της τεχνικής ευχέρειας αντιμετώπισης του.⁷¹ Τουλάχιστον είναι σημαντικό ότι για πρώτη φορά στην αντιτρομοκρατική ιστορία της Ευρώπης η Απόφαση Πλαίσιο του 2002 παρείχε στην Ε.Ε. και στα κράτη-μέλη έναν κοινό ορισμό αν και κάπως ασαφή σε κάποιο βαθμό.

1.α.4) Ακαδημαϊκές προσεγγίσεις για την τρομοκρατία.

Δεν είναι μόνο τα κράτη και οι διεθνείς οργανισμοί που έχουν ασχοληθεί με το ζήτημα του ορισμού της τρομοκρατίας αλλά και πολλοί και καταξιωμένοι ακαδημαϊκοί. Για παράδειγμα ο Alex Schmid και ο Albert Jongman σε μια ερευνά τους το 1984 συνέλεξαν 109 ακαδημαϊκούς και επίσημους ορισμούς της

---

⁶⁸ Ο.π.

⁶⁹ Gilbert Gillaume, "Terrorisme et Droit international", Διάλεξη στο British Institute for International and Comparative Law (BIICL), London, 13 November 2003, δημοσιευμένη στο "International and Comparative Law Quarterly", Vol.53, n. 3, 2004, σελ. 537.

⁷⁰ Davide Casale, "Institutional and legal aspects of EU Counter Terrorism" στο "Legal aspects of combating terrorism" edited by Centre of Excellence Defense Against Terrorism", IOS Press, Ankara Turkey, 2008, σελ. 124.

⁷¹ Μαίρη Μπόση, "Περί του ορισμού της τρομοκρατίας", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 89.

τρομοκρατίας και τους ανέλυσαν για να βρουν τα κύρια συστατικά τους.⁷² Ανακάλυψαν ότι το στοιχείο της "βίας" συμπεριλαμβανόταν στο 83.5% των ορισμών και το στοιχείο των "πολιτικών σκοπών" στο 65% ενώ το 51% των ορισμών επικεντρωνόταν στο στοιχείο της πρόκλησης φόβου και τρόμου.⁷³ Μόνο το 21% των ορισμών ανέφερε "αυθαίρετη, τυχαία, μη προσωπική βία" και το 17,5% συμπεριέλαβε την "θυματοποίηση των ουδέτερων πολιτών και μη μάχιμων".⁷⁴ Μάλιστα 4 χρόνια και μια δεύτερη έκδοση αργότερα ο Schmid δεν ήταν εγγύτερα στον στόχο του, καθώς στην πρώτη κιόλας πρόταση της αναθεωρημένης έκδοσης του παραδέχτηκε πως η αναζήτηση για έναν επαρκή ορισμό συνεχίζεται ακόμα.⁷⁵

Ο Laqueur από την άλλη μεριά όντας απελπισμένος από την προσπάθεια ορισμού του φαινομένου στις δυο εκδόσεις του μνημειώδους έργου του, ανέφερε ότι δεν είναι δυνατό να βρεθεί ποτέ ένας κοινός ορισμός και ότι δεν αξίζει μια τέτοια προσπάθεια. Εξάλλου απαντώντας στην παραπάνω έρευνα των Schmid –Jongman είπε ότι δεν βοήθησε την γνώση μας πάνω στο ζήτημα σε σημαντικό βαθμό.⁷⁶

Η Λουίζ Ρίτσαρντσον προτείνει έναν πιο απλό ορισμό του φαινομένου της τρομοκρατίας λέγοντας ότι «τρομοκρατία είναι απλώς η εσκεμμένη και βίαιη στοχοποίηση αμάχων για πολιτικούς σκοπούς» και δίνει επτά κρίσιμα χαρακτηριστικά: α) Μια τρομοκρατική ενέργεια πρέπει να είναι πολιτικά εμπνευσμένη, αλλιώς είναι απλώς έγκλημα, β) αν μια ενέργεια δεν εμπεριέχει βία ή την απειλή βίας δεν είναι τρομοκρατία, γ) το ζητούμενο της τρομοκρατίας δεν είναι να νικήσει τον εχθρό αλλά να στείλει ένα μήνυμα, δ) η ενέργεια και το θύμα έχουν συμβολική σημασία. Όλη η ουσία είναι ο ψυχολογικός αντίκτυπος να είναι μεγαλύτερος από την πραγματική υλική ενέργεια, ε) η τρομοκρατία είναι δράση υποκρατικών ομάδων, όχι κρατών, στ) το θύμα της βίας και το ακροατήριο στο οποίο προσπαθούν να αποκτήσουν πρόσβαση οι τρομοκράτες δεν είναι τα ίδια πρόσωπα και

⁷² Μαίρη Μπόση, "Ελλάδα και τρομοκρατία, Εθνικές και διεθνείς διαστάσεις", Εκδόσεις Σακκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή, 1996, σελ. 31.

⁷³ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 14.

⁷⁴ Ο.π..

⁷⁵ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ.33.

⁷⁶ Ο.π.

τελευταίο και σημαντικότερο- κατά την ίδια- είναι η εσκεμμένη στοχοποίηση αμάχων⁷⁷.

Ο Hoffman τώρα δίνει κι αυτός τον δικό του ορισμό της τρομοκρατίας ή τουλάχιστον κάνει μια προσπάθεια ορισμού λέγοντας ότι «...τρομοκρατία είναι η εσκεμμένη πρόκληση και εκμετάλλευση του φόβου μέσω βίας ή της απειλής χρήσης βίας προκειμένου να επιτευχθεί πολιτική αλλαγή. Όλες οι τρομοκρατικές πράξεις εμπεριέχουν βία ή την απειλή χρήσης βίας. Η τρομοκρατία είναι έτσι σχεδιασμένη ώστε να έχει μια ψυχολογική επίδραση πέρα από το άμεσο θύμα ή το αντικείμενο της τρομοκρατικής επίθεσης. Προσπαθεί να εγκαταστήσει τον φόβο και με αυτόν τον τρόπο να τρομοκρατήσει ένα ευρύτερο " ακροατήριο " που μπορεί να συμπεριλαμβάνει μια αντίπαλη εθνική ή θρησκευτική ομάδα, μια χώρα, μια εθνική κυβέρνηση ή ένα πολιτικό κόμμα ή την κοινή γνώμη. Η τρομοκρατία είναι σχεδιασμένη στο να δημιουργήσει ισχύ εκεί όπου δεν υπάρχει καθόλου και παγιώσει ισχύ εκεί όπου υπάρχει ελάχιστη. Μέσω της δημοσιότητας που εξασφαλίζεται, οι τρομοκράτες επιδιώκουν να αποκτήσουν μέσο πίεσης, επιρροή και ισχύ- που διαφορετικά δεν θα είχαν- για να επηρεάσουν μια πολιτική αλλαγή σε εγχώριο ή διεθνές επίπεδο»⁷⁸.

Παρατηρήσαμε λοιπόν ότι το ζήτημα του ορισμού του φαινομένου της τρομοκρατίας έχει απασχολήσει τόσο κράτη, διεθνείς οργανισμούς αλλά και μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας παγκοσμίως και έχει δημιουργήσει πολλές αντιτιθέμενες απόψεις. Σε αυτή την σύντομη αναφορά μας στις διάφορες προσπάθειες σταθήκαμε κυρίως στις απόψεις και αντιλήψεις του Δυτικού κόσμου καθώς οι γνώμες Σύριων, Λίβυων και Ιρανών π.χ. πάνω στο θέμα είναι πολύ διαφορετικές. Το κύριο πρόβλημα της πλειοψηφίας των ορισμών είναι η ευρύτητά τους και ότι πολλοί από αυτούς δεν διαφοροποιούν την τρομοκρατία από άλλες μορφές πολιτικής βίας. Κι αυτό γιατί σε μια ανάλυση πολιτικής επιστήμης πρέπει να περιορίσουμε τον όρο "τρομοκρατία" σε ένα πιο συγκεκριμένο είδος φαινομένου που να διακρίνεται από ομοιάζουσες μορφές πολιτικής βίας.⁷⁹ Παρά τις όποιες διαφορές και διαφωνίες έχουν όσοι προσπαθούν να ορίσουν το φαινόμενο, η έννοια της τρομοκρατίας στην σημερινή εποχή είναι συνδεδεμένη με συγκεκριμένες μορφές βίας που πραγματοποιούνται

⁷⁷ Λουίζ Ριτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008, σελ. 34-37.

⁷⁸ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 40-41.

⁷⁹ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 16.

κυρίως από άτομα και ομάδες παρά από κράτη(αν και υπάρχουν κράτη που αποδεδειγμένα χρησιμοποιούσαν την τρομοκρατία) και με γεγονότα που λαμβάνουν χώρα σε καιρό ειρήνης παρά σε καιρό πολέμου.⁸⁰ Και τέλος να πούμε με κάπως ρομαντική διάθεση ότι τελικά μπορεί να μην έχει τόση σημασία η εύρεση ενός καθολικά αποδεκτού ορισμού αυτή καθαυτή αλλά περισσότερο η προσπάθεια για αυτή.

1.β Σκοποί, επιδιώξεις και αιτίες της τρομοκρατίας.

1.β.1) Σκοποί και επιδιώξεις .

Γενικότερα οι σκοποί των τρομοκρατικών οργανώσεων χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: τους προσωρινούς και τους μετασχηματιστικούς⁸¹. Με τον όρο «προσωρινοί» εννοούνται οι πολιτικοί σκοποί που μπορούν να επιτευχθούν χωρίς ανατροπή του πολιτικού συστήματος . Τέτοιου είδους σκοποί είναι η ανεξάρτητη πατρίδα για τους Ταμίλ, τους Τσετσένους και τους Βάσκους, όπως επίσης η απόσχιση του Κασμίρ από την Ινδία και της Β. Ιρλανδίας από το Ηνωμένο Βασίλειο. Είναι επίσης θέματα στα οποία οι αντιμαχόμενες πλευρές μπορούν να διαπραγματευθούν έναν συμβιβασμό, π.χ. τοπική αυτονομία αντί για πλήρη ανεξαρτησία. Από την άλλη πλευρά ένας «μετασχηματιστικός» σκοπός , δεν υπόκειται σε διαπραγμάτευση και η ικανοποίησή του θα απαιτούσε την πλήρη καταστροφή του κρατικού συστήματος της περιοχής. Για παράδειγμα οι σοσιαλεπαναστατικές οργανώσεις της Ευρώπης της δεκαετίας του '70 επιζητούσαν την καταστροφή του καπιταλισμού. Παρόμοια σε κλίμακα είναι η επιθυμία των ισλαμιστών εξτρεμιστών με προεξέχοντα τον Μπιν Λάντεν, να αντικαταστήσουν τα κράτη της σύγχρονης Μέσης Ανατολής με το Χαλιφάτο που υπήρχε στα χρόνια του Μωάμεθ, δηλαδή στην ουσία την αναβίωση μιας αυτοκρατορίας με την κυριαρχική επιρροή του Ισλάμ.⁸²

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε ειδικότερα σε κάποιους από αυτούς τους σκοπούς και στις επιδιώξεις-στόχους των ανθρώπων που καταφεύγουν σε αυτή την τακτική (τρομοκρατία). Ας ξεκινήσουμε με τους σκοπούς των όσων διαλέγουν την

---

⁸⁰ Ο.π..

⁸¹ Λουίζ Ριτσαρντσον, " Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008, σελ.47.

⁸² Ο.π..

τρομοκρατία ως μέσο δράσης. Πρωταρχικός σκοπός της τρομοκρατίας είναι όπως το λέει και το όνομά της να τρομοκρατήσει. Οι δράστες της τρομοκρατίας συχνά ελπίζουν να δημιουργήσουν μια γενικευμένη αίσθηση άγχους και φόβου μεταξύ των πολιτών. Αν οι πολίτες τρομοκρατηθούν μπορεί να ακινητοποιηθούν, μη μπορώντας να υψώσουν ανάστημα μπροστά στους κινδύνους που αντιμετωπίζουν. Όντας σε αυτή την κατάσταση είναι πιθανό να κατηγορήσουν τις κυβερνήσεις τους για την ανικανότητα τους να εξαλείψουν αυτόν τον κίνδυνο για την δημόσια ασφάλεια.⁸³

Ένας δεύτερος σκοπός των τρομοκρατών είναι να προκαλέσουν την προσοχή, να πετύχουν την δημοσιότητα για τον στόχο που επιδιώκουν. Από την αρχαιότητα ακόμη και την εποχή των Ζηλωτών, οι τρομοκράτες έχουν κατανοήσει την αξία της δημοσιότητας και εκείνοι που ζουν σε δημοκρατίες έχουν σημειώσει μοναδική επιτυχία στην επίτευξη του σκοπού αυτού. Κι αυτό γίνεται φυσικά με την βοήθεια των Μ.Μ.Ε.. Υπολογίζεται ότι 500 εκατομμύρια άνθρωποι παρακολούθησαν την απαγωγή και δολοφονία της ισραηλινής ολυμπιακής ομάδας στο Μόναχο το 1972.⁸⁴ Καμία όμως ενέργεια δεν μπορεί να συγκριθεί με την εικόνα των αεροπλάνων που εμβόλισαν τους Δίδυμους Πύργους και με την επακόλουθη κατάρρευσή τους. Αντίθετα οι χώρες στις οποίες τα Μ.Μ.Ε. ελέγχονται στενά από τις κυβερνήσεις φαίνεται πως δεν βιώνουν τόσο συχνά φαινόμενα τρομοκρατίας.⁸⁵ (π.χ. πρώην Ε.Σ.Σ.Δ., Κίνα).

Ένας τρίτος σκοπός είναι να προκαλέσει μια υπερβολική αντίδραση από τις αρχές. Συνήθως οι τρομοκράτες είναι μικρές ομαδοποιήσεις ανθρώπων στο περιθώριο της κοινωνίας χωρίς καθόλου ή ελάχιστη λαϊκή υποστήριξη. Αν οι δυνάμεις ασφαλείας της χώρας αντιδράσουν εξαπολύοντας αδιάκριτη επίθεση εναντίον του τμήματος εκείνου του πληθυσμού, στο όνομα του οποίου δρουν οι τρομοκράτες (φοιτητές, εργάτες, εθνικές μειονότητες, κτλ.) τότε ίσως να εξυπηρετούν στην ουσία τους σκοπούς των τρομοκρατών. Η βίαιη αντίδραση συχνά πείθει τον θιγόμενο πληθυσμό ότι η κυβέρνηση είναι σκληρή και επιθετική και χρειάζεται να

---

⁸³ Leonard Weinberg, "Global terrorism: A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England 2005,σελ. 4.

⁸⁴ Λουίζ Ριτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008, σελ. 144.

⁸⁵ Leonard Weinberg, "Global terrorism: A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England 2005,σελ.5.

αντιμετωπιστεί με τον τρόπο που επιλέγει η τρομοκρατική οργάνωση.⁸⁶ Ο πιο σημαντικός εκπρόσωπος αυτής της τακτικής, της εξώθησης σε καταστολή, ήταν ο Ρώσος λαϊκιστής του 19^{ου} αιώνα Σεργκίι Νετσάγεφ, ο οποίος συνηγορούσε υπέρ των βίαιων επιθέσεων που εξωθούν την κυβέρνηση σε καταστολή, αρνούνται την νομιμότητα της και ριζοσπαστικοποιούν τις μάζες.⁸⁷ Δε θα πρέπει να ξεχνάμε ότι στην Ρωσία εκείνης της περιόδου είχαν αναπτυχθεί πολλές ιδέες και θεωρίες που περιείχαν την τρομοκρατία στους σχεδιασμούς τους μέσα σε ένα πλαίσιο βιομηχανικής υστέρησης σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες και συνεχούς αντιπαράθεσης με το τσαρικό καθεστώς.

Συνδεδεμένος με τον προηγούμενο είναι ο επόμενος σκοπός των τρομοκρατών, καθώς εντυπωσιακά χτυπήματα βίας μπορεί να ανεβάσουν το ηθικό όχι μόνο των μελών της τρομοκρατικής οργάνωσης αλλά και του τμήματος του πληθυσμού τα αιτήματα των οποίων πιστεύουν πως προασπίζονται. Έτσι η τρομοκρατική βία μπορεί να λειτουργήσει με τρόπο που να επαναφέρει την ελπίδα σε αυτούς που την έχασαν και να προσφέρει σε συμπαθείς προς αυτήν παρατηρητές ένα ικανοποιητικό αίσθημα εκδίκησης κυρίως όταν πλούσιοι ή ισχυροί άνθρωποι δολοφονούνται ή όταν πλήττονται μέλη μιας ισχυρής κοινωνικής τάξης ή μιας ισχυρής χώρας. Χαρακτηριστικό αυτού του γεγονότος είναι η αντίδραση των λαών της Μ. Ανατολής στο άκουσμα του τρομοκρατικού χτυπήματος της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στην Νέα Υόρκη και το Πεντάγωνο.⁸⁸

Επίσης ,συχνά οι τρομοκρατικές οργανώσεις πραγματοποιούν ιδιαίτερες δραματικές ή θανάσιμες επιθέσεις προκειμένου να πολώσουν μια κατάσταση και να κάνουν την πιθανότητα συμβιβασμού μεταξύ δύο ή περισσότερων αντιμαχόμενων πλευρών δύσκολη να επιτευχθεί. Η ιστορία της σύγκρουσης μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων προσφέρει πολλά τέτοια παραδείγματα.⁸⁹

---

⁸⁶ Ο.π..

⁸⁷ Λουίζ Ριτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008, σελ. 145.

⁸⁸ Leonard Weinberg, "Global terrorism: A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England 2005,σελ.5.

⁸⁹ Leonard Weinberg, "Global terrorism: A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England 2005,σελ.6.

Ένας έκτος σκοπός των τρομοκρατών είναι η επίτευξη συγκεκριμένων παραχωρήσεων. Πολύ συχνά η επιζητούμενη παραχώρηση είναι η απελευθέρωση συντρόφων που είναι φυλακισμένοι είτε στην χώρα στην οποία συμβαίνει το γεγονός, είτε σε μια σύμμαχο αυτής της χώρας. Σε μια από τις πιο δραματικές περιπτώσεις, Λιβανέζοι αεροπειρατές συμφώνησαν να απελευθερώσουν 145 επιβάτες της πτήσης 847 της TWA, με αντάλλαγμα να συμφωνήσει το Ισραήλ, υπό την έντονη πίεση των Η.Π.Α., να απελευθερώσει 766 Λιβανέζους κρατούμενους.⁹⁰

Επίσης πολλές φορές οι τρομοκράτες ενεργούν με την πρόθεση να υποσκάψουν τη νομιμότητα ενός κράτους, δείχνοντας ότι δε μπορεί να προστατέψει τους πολίτες του. Γενικά προσπαθούν να εμφανίζονται ως μεγαλύτερος κίνδυνος απ' ό,τι είναι στην πραγματικότητα, με την ελπίδα ότι αυτό θα υποβοηθήσει την συνθηκολόγηση με τους γενικότερους σκοπούς τους. Χαρακτηριστικό αυτής της περίπτωσης είναι ο IRA στην Β. Ιρλανδία, που έλεγε συχνά πως ο άμεσος στόχος του ήταν να κάνει την Β.Ιρλανδία ακυβέρνητη.⁹¹

Ένας άλλος σημαντικός σκοπός της τρομοκρατίας είναι η διατήρηση της πειθαρχίας μέσα στην ίδια την τρομοκρατική οργάνωση. Αν μια τρομοκρατική οργάνωση είναι διατεθειμένη να σκοτώσει κάποιον αποστάτη ή κάποιον ύποπτο για αποστασία, τότε στέλνει ένα ισχυρό μήνυμα στα υπόλοιπα μέλη της σχετικά με την τύχη που τους περιμένει σε περίπτωση που το κάνουν.⁹² Επίσης στην διατήρηση πειθαρχίας μέσα στην τρομοκρατική ομάδα συμπεριλαμβάνεται και μια ενέργεια που μπορεί να εκληφθεί και ως τεστ αφοσίωσης προκειμένου να ενισχυθεί η υπακοή σε έναν κώδικα, η μύηση προς νεοφώτιστους ή για να καταδειχθεί η ανδρεία ενός ηγέτη ή μιας φατρίας.⁹³ Ένα από τα πιο ακραία παραδείγματα αυτής της περίπτωσης σημειώθηκε στα βουνά της Κεντρικής Ιαπωνίας το 1972, όταν 14 μέλη του Ενωμένου Ερυθρού Στρατού δολοφονήθηκαν βάνουσα από τους συντρόφους τους στο πλαίσιο μιας διαδικασίας επανεκπαίδευσης.⁹⁴

---

⁹⁰ Λουίζ Ριτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008, σελ. 145-146.

⁹¹ Ο.π..

⁹² Leonard Weinberg, "Global terrorism: A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England 2005, σελ.6.

⁹³ Λουίζ Ριτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008, σελ. 147-148.

⁹⁴ Ο.π..

Επίσης σκοπός των τρομοκρατών πολλές φορές είναι η επίδειξη δύναμης, όπως για παράδειγμα όταν μετά την σύλληψη ενός ηγέτη ή μιας επιζήμιας κυβερνητικής ενέργειας, κάποια ομάδα θα διαπράξει μια άλλη τρομοκρατική επίθεση, στην προσπάθειά της να καταδείξει στο ευρύ κοινό, την κυβέρνηση και το σημαντικότερο, στους ίδιους τους υποστηρικτές της, ότι εξακολουθεί να είναι υπολογίσιμη δύναμη. Κάτι τέτοιο συνέβη στην περίπτωση των ιταλικών Ερυθρών Ταξιαρχιών μετά την σύλληψη του Ρενάτο Κούρτσιο, ενός από τους ιδρυτές της οργάνωσης, και την ανάδυση στην επιφάνεια της συζύγου του Μάρας Κάγκολ.⁹⁵

Τί είναι αυτό που ζητούνε όμως αυτοί που συμμετέχουν σε τρομοκρατικές οργανώσεις και πραγματοποιούν τρομοκρατικά χτυπήματα; Ποιές είναι οι επιδιώξεις τους πέρα από αυτές που αναφέραμε παραπάνω; Σε διάφορες συνεντεύξεις που έδωσαν ηγέτες (Γκουσμάν-Φωτεινό Μονοπάτι, Μπιν Λάντεν-Αλ Κάιντα, Πραμπαχαράν-Τίγρεις Ταμίλ, Ρέγιες-FARC και ο Τσετσένος Μπασάγεφ που θεωρείτο υπεύθυνος για την τραγωδία στο Μπεσλάν το 2004)⁹⁶, πέντε εκ των πλέον επικίνδυνων τρομοκρατικών οργάνωσεων του κόσμου, οι οποίες επιδιώκουν θρησκευτικούς, κοσμικούς, μαοϊκούς και εθνικιστικούς σκοπούς, εξαπολύοντας εκστρατείες που έχουν κοστίσει δεκάδες χιλιάδες ζωές επί πολλά χρόνια και σε αρκετές ηπείρους, κανείς τους δεν ήταν σε θέση να περιγράψει την κοινωνία που προσπαθούσαν να δημιουργήσουν. Επομένως δεν είναι τόσο το όραμα ενός καινούριου κόσμου που παρακινεί ακόμα και τους ηγέτες αυτών των ομάδων, αλλά μάλλον η οργή για την κατάσταση που επικρατεί στο παρόν. Υποθέτουμε λοιπόν ότι αυτό που παρακινεί τους περισσότερους τρομοκράτες δεν είναι η επιθυμία ή η προσδοκία ότι θα επιτύχουν τους πρωταρχικούς πολιτικούς στόχους που θέτουν οι ηγέτες τους, αλλά μάλλον η επιθυμία για εκδίκηση, φήμη και αντίδραση και η ορθολογική προσδοκία ότι θα τις επιτύχουν.⁹⁷

Το πιο δυνατό θέμα σε οποιαδήποτε συνομιλία με τρομοκράτες, παλιούς ή τωρινούς, ηγέτες ή οπαδούς, άντρες ή γυναίκες, νέους ή ηλικιωμένους είναι η εκδίκηση⁹⁸. Εκδίκηση για τους θανάτους εκείνων που έχουν χαθεί πριν από αυτούς,

---

⁹⁵ Ο.π..

⁹⁶ Λουίζ Ριτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008, σελ. 155-159.

⁹⁷ Ο.π. σελ. 160.

⁹⁸ Λουίζ Ριτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008, σελ. 155-159.

μια επιθυμία που είναι κοινή σε όλες τις τρομοκρατικές οργανώσεις του κόσμου ανεξαρτήτως ιδεολογίας και πιστεύω.

Η φήμη τώρα υποδηλώνει κάτι παραπάνω από την απλή δημοσιότητα, υποδηλώνει επίσης την δόξα. Οι τρομοκράτες επιζητούν τόσο την ατομική δόξα και σεβασμό προς το πρόσωπό τους όσο και την δόξα για τον σκοπό. Το γεγονός ότι οι τρομοκράτες κατορθώνουν με τεράστια επιτυχία να εξασφαλίζουν δημοσιότητα ώθησε κάποιους παρατηρητές στο μάλλον απλουστευτικό συμπέρασμα ότι η τρομοκρατία φέρνει αποτέλεσμα.⁹⁹ Αλλά επειδή ο τρόπος λειτουργίας των ΜΜΕ είναι τέτοιος, όσο μεγαλύτερος ο αριθμός των απωλειών, όσο πιο νεωτεριστική η τακτική, όσο μεγαλύτερη η συμβολική σημασία του στόχου, όσο πιο αποτρόπαιο το έγκλημα, τόσο μεγαλύτερη δημοσιότητα συγκεντρώνουν οι δράστες.

Οι τρομοκράτες ασχέτως των απώτατων σκοπών τους, είναι πάντοτε άνθρωποι προσανατολισμένοι στη δράση, οι οποίοι ενεργούν μέσα σε μια ενδο-ομάδα προσανατολισμένη στη δράση. Μέσω της δράσης και της προβολής της από τα Μ.Μ.Ε. επικοινωνούν με τον κόσμο (προπαγάνδα δια των έργων). Επομένως όταν αναλαμβάνουν δράση, προσδοκούν μίαν αντίδραση.¹⁰⁰ Συχνά όμως έχουν εξωφρενικά αισιόδοξες προσδοκίες σχετικά με τις αντιδράσεις που θα προκαλέσει η δράση τους, όπως για παράδειγμα την διάλυση του κράτους του Ισραήλ (PLO), την κατάρρευση των καπιταλιστικών κρατών στα οποία ζούσαν κτλ. Η αισιοδοξία αυτή ενισχύεται από τα μέλη της ομάδας, τα οποία δημιουργούν μια δική τους πραγματικότητα. Όσο περισσότερο απομονώνονται από την κοινωνία τους, τόσο πιο απρόσβλητες γίνονται οι αισιόδοξες φαντασιώσεις τους.¹⁰¹ Μερικές φορές όμως η αντίδραση είναι τέτοια που εξυπηρετεί τους τρομοκράτες, όπως για παράδειγμα στην Ουρουγουάη της δεκαετίας του '70. Εκεί η τρομοκρατική δράση των Τουπαμάρος χρησιμοποιήθηκε για να δικαιολογήσει το πρώτο στρατιωτικό πραξικόπημα στην ιστορία της χώρας καταλύοντας έτσι την δημοκρατία.

---

⁹⁹ Λουίζ Ριτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008, σελ. 169.

¹⁰⁰ Ο.π. σελ. 175.

¹⁰¹ Ο.π..

1.β.2) Αιτίες της τρομοκρατίας.

Υπάρχουν πολλές καταστάσεις που μπορούν να εξηγήσουν τι προκαλεί την τρομοκρατία. Βρίσκουμε τρομοκράτες ανάμεσα σε στερημένους και δίχως μόρφωση ανθρώπους αλλά και μεταξύ εύπορων και μορφωμένων. Τρομοκράτες υπάρχουν ανάμεσα σε ψυχολογικά άρρωστους και σε ψυχικά υγιείς ανθρώπους, σε άτομα των δύο φύλων και όλων των ηλικιών. Το φαινόμενο της τρομοκρατίας "αγγίζει" τις φτωχές και τις εύπορες χώρες, τον αναπτυγμένο εκβιομηχανισμένο κόσμο αλλά και τις αναπτυσσόμενες χώρες· συμβαίνει εν μέσω διαδικασιών μετάβασης και ανάπτυξης, πριν ή μετά από αυτές, σε πρώην αποικιακά κράτη και σε ανεξάρτητα και σε καλά εγκατεστημένες δημοκρατίες και σε λιγότερο δημοκρατικά κράτη.¹⁰² Εξαιτίας της διαφορετικότητας του φαινομένου και των δυσκολιών ορισμού του όπως είδαμε παραπάνω είναι δύσκολο να βρούμε μια κύρια αιτία της τρομοκρατίας ή ακόμη και μια ομάδα κοινών αιτίων.

Αρχικά είναι εύκολο να διακρίνουμε τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επιτρέπουν την γέννηση και ανάπτυξη της τρομοκρατίας. Τα κυριότερα αίτια εμφάνισης της τρομοκρατίας είναι η φτώχεια και η οικονομική υστέρηση. Όπως χαρακτηριστικά λέγεται "αν αποξηράνεις τον βάλτο θα εξαφανίσεις τα κουνούπια", δηλαδή αν οι κυβερνήσεις ή οι διεθνείς οργανισμοί που προωθούν την οικονομική ανάπτυξη δώσουν ελπίδα στους ανθρώπους τότε η τρομοκρατία θα εξαφανιστεί.¹⁰³ Ομοίως η τρομοκρατία ενθαρρύνεται από την έλλειψη δημοκρατίας. Σε χώρες όπου οι πολίτες δεν έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν ειρηνικά στην πολιτική διαδικασία στρέφονται στην πολιτική βία. Αν όλες οι πολιτικές δίοδοι είναι κλειστές τότε οι αγανακτισμένοι πολίτες θα βρουν στην τρομοκρατία το μοναδικό μέσο αντίδρασης, επομένως η προώθηση των ελευθεριών και της δημοκρατίας θα μειώσει ή θα εξαφανίσει την τρομοκρατία.¹⁰⁴ Τα πράγματα όμως δεν είναι τόσο απλά.

---

¹⁰² Brynjar Lia, Katja Skjolberg, "Why terrorism occurs- A Survey of Theories and Hypotheses on the Causes of Terrorism", στην έκθεση του Norwegian Defense Research Establishment (FFI), Kjeller, Norway, 2000, σελ.8.

¹⁰³ Leonard Weinberg, "Global terrorism: A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England 2005, σελ.66.

¹⁰⁴ Ο.π..

Αν όντως υπήρχε θετική σχέση ανάμεσα στην φτώχεια και την εμφάνιση της τρομοκρατίας , τότε οι πιο φτωχές χώρες του κόσμου που βρίσκονται στην Υπο – Σαχάρια Αφρική θα έπρεπε να ήταν πρώτες σε κρούσματα τρομοκρατίας. Αυτό όμως δεν συμβαίνει παρά τα όσα άλλα προβλήματα έχουν. Αντίθετα υπάρχει μια μετρίως θετική σχέση ανάμεσα στην τρομοκρατία και το ΑΕΠ κάθε χώρας.¹⁰⁵ Οι πιο πλούσιες χώρες είναι πιο πιθανό να αποτελέσουν πεδίο τρομοκρατικών επιθέσεων (Η.Π.Α., Ιαπωνία, Ισπανία, Ιταλία, Μ.Βρετανία π.χ.).¹⁰⁶

Η σχέση τώρα ανάμεσα στην δημοκρατία και την τρομοκρατία είναι διαφορούμενη. Ένα δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης συχνά συνδέεται και με μικρότερη πιθανότητα εσωτερικής πολιτικής βίας καθώς ένα δημοκρατικό καθεστώς απολαμβάνει μεγαλύτερης νομιμοποίησης από την πλειοψηφία του πληθυσμού. Από την άλλη μεριά υπάρχει και μια διαφορούμενη σχέση μεταξύ δημοκρατίας και ειρήνης αφού εξαιτίας ακριβώς του ανοιχτού χαρακτήρα της δημοκρατίας, μπορεί να λειτουργήσει σαν απαραίτητη προϋπόθεση για την κινητοποίηση πολιτικής αγανάκτησης και βίας¹⁰⁷. Βλέπουμε λοιπόν ότι δημοκρατία και τρομοκρατία έννοιες συνδεδεμένες και ότι η σχέση είναι περίπλοκη. Ημι-δημοκρατικά καθεστώτα και κράτη σε δημοκρατική μετάβαση, όπου οι κανόνες του νέου συστήματος δεν είναι κατανοητοί ή ξεκάθαροι¹⁰⁸, είναι πιο εκτεθειμένα στην βίαιη σύγκρουση και την τρομοκρατία απ’ ότι δημοκρατίες από την μία και ολοκληρωτικά καθεστώτα (βλέπε πρώην Ε.Σ.Σ.Δ και Κίνα) από την άλλη.

Συνεχίζοντας θα αναφέρουμε ορισμένους τρόπους οργάνωσης των αιτιών της τρομοκρατίας. Υπάρχουν εξηγήσεις του φαινομένου σε 3 επίπεδα.¹⁰⁹ Πρώτον στο ατομικό και στο ομαδικό επίπεδο στο οποίο έχει επικεντρωθεί και το μεγαλύτερο μέρος της υπάρχουσας έρευνας για την τρομοκρατία. Αυτές οι εξηγήσεις στοχεύουν

---

¹⁰⁵ Leonard Weinberg, ” Global terrorism: A beginner’s guide”, Oneworld Publications, Oxford, England 2005,σελ.67.

¹⁰⁶ Jitka Maleckova, ”Impoverished terrorists:stereotype or reality”, στο”Root causes of terrorism, myths realities and ways forward” by Tore Bjorgo, Routledge, 2005 ,σελ. 33.

¹⁰⁷ Brynjar Lia, Katja Skjolberg, ” Why terrorism occurs- A Survey of Theories and Hypotheses on the Causes of Terrorism”, στην έκθεση του Norwegian Defense Research Establishment(FFI), Kjeller, Norway, 2000 ,σελ.19.

¹⁰⁸ Leonard Weinberg, ” Global terrorism: A beginner’s guide”, Oneworld Publications, Oxford, England 2005,σελ.68.

¹⁰⁹ Brynjar Lia, Katja Skjolberg, ” Why terrorism occurs- A Survey of Theories and Hypotheses on the Causes of Terrorism”, στην έκθεση του Norwegian Defense Research Establishment(FFI), Kjeller, Norway, 2000 ,σελ.8.

κυρίως στο ψυχολογικό τομέα(ψυχοπαθολογικές και ψυχοκοινωνιολογικές θεωρίες) , όπως η κατανόηση του γιατί κάποιος άνθρωπος μετέχει σε μια τρομοκρατική ομάδα. Δεύτερον στο κοινωνικό και εθνικό επίπεδο , το οποίο κυρίως στοχεύει να αναγνωρίσει αιτιώδεις σχέσεις μεταξύ κάποιων συγκεκριμένων ιστορικών, πολιτιστικών και κοινωνικοπολιτικών χαρακτηριστικών μιας ευρύτερης κοινωνίας και της τρομοκρατίας. Τρίτον στο συστημικό και διεθνές επίπεδο το οποίο προσπαθεί να καθιερώσει αιτιώδεις σχέσεις μεταξύ χαρακτηριστικών του διεθνούς κρατικού συστήματος και των σχέσεων μεταξύ των κρατών από τη μία και της επέλευσης της τρομοκρατίας από την άλλη. Για παράδειγμα ένα σύστημα που χαρακτηρίζεται από ισχυρή διπολική ηγεμονία και ένα υψηλό επίπεδο διπολικής σύγκρουσης στην παγκόσμια πολιτική είναι πιο εκτεθειμένο σε διεθνή τρομοκρατία. Συνεπακόλουθο είναι ότι ένα αυξημένο επίπεδο πολυμερισμού και θεσμοποιημένης διεθνούς συνεργασίας θα μειώσουν σταδιακά το επίπεδο διεθνούς τρομοκρατίας.¹¹⁰

Ο πιο απλός τρόπος να οργανώσουμε τα αίτια είναι να κάνουμε μια διάκριση μεταξύ *προϋποθέσεων (preconditions)* και *επιταχυντών (precipitants)* της τρομοκρατίας.¹¹¹ Οι *προϋποθέσεις* θέτουν το πλαίσιο της τρομοκρατίας σε μακροπρόθεσμο διάστημα. Είναι σχετικά γενικές και δομικής φύσεως και παράγουν ένα ευρύ φάσμα αποτελεσμάτων εκ των οποίων η τρομοκρατία είναι μόνο ένα από αυτά. Οι *προϋποθέσεις* από μόνες τους δεν αρκούν για να ξεσπάσει τρομοκρατία. Οι *επιταχυντές* επηρεάζουν την εμφάνιση της τρομοκρατίας πολύ πιο άμεσα. Αυτοί είναι συγκεκριμένα γεγονότα ή καταστάσεις που προηγούνται άμεσα και κινητροδοτούν την εμφάνισή της .

Αυτή η διάκριση μπορεί να διαφοροποιηθεί ακόμα περισσότερο ακολουθώντας σε: δομικές αιτίες , οι οποίες είναι αιτίες που επηρεάζουν τις ζωές των ανθρώπων με τρόπους που μπορεί ή όχι να γίνουν κατανοητές από αυτούς σε ένα μακρο-επίπεδο (δημογραφικές ανισορροπίες , παγκοσμιοποίηση, ταχείς εκσυγχρονισμός, αυξημένος ατομικισμός , ταξικές δομές ,σχετική υστέρηση κτλ). Αιτίες που διευκολύνουν την τρομοκρατία και την κάνουν πιθανή ή ελκυστική. Παραδείγματα αυτών των αιτιών είναι η εξέλιξη των Μ.Μ.Ε. , των μέσων μεταφοράς , της τεχνολογίας των όπλων κτλ.

---

¹¹⁰ Ο.π. σελ. 28.

¹¹¹ Tore Bjorgo, "Root causes of terrorism, myths realities and ways forward", Routledge, 2005, σελ.3,258.

Δραστηριοποιητικές αιτίες είναι τα πραγματικά παράπονα που έχουν οι άνθρωποι σε προσωπικό επίπεδο και τους δραστηριοποιούν ώστε να δράσουν. Ιδεολόγοι και πολιτικοί αρχηγοί είναι μερικές φορές ικανοί να μεταφράσουν τις αιτίες από το δομικό σε αυτό το επίπεδο, δίνοντας έτσι κίνητρο στους ανθρώπους να δράσουν. Σημαντικό ρόλο εδώ παίζει η ρητορική και η ιδεολογία. Τέλος είναι οι εναρκτήριες αιτίες που σηματοδοτούν την τρομοκρατία. Μπορεί να είναι εξαιρετικής σημασίας ή προκλητικά γεγονότα, μια πολιτική καταστροφή , μια εξωφρενική πράξη που διαπράχθηκε από τον εχθρό ή κάποια άλλα γεγονότα που καλούν για εκδίκηση. Ακόμα και ειρηνευτικές συνομιλίες μπορεί να προκαλέσουν τους αντιπάλους ενός πολιτικού συμβιβασμού να διαπράξουν τρομοκρατικές πράξεις με σκοπό την υπονόμηση των διαπραγματεύσεων και την ανυποληψία των μετριοπαθών.¹¹²

Μπορούμε εν συνεχεία να αναφέρουμε κάποιες από τις κύριες αιτίες της τρομοκρατίας χωρίς και πάλι να πούμε ότι δεν υπάρχουν κι άλλες.

1) Έλλειψη δημοκρατίας, πολιτικών ελευθεριών και των κανόνων δικαίου είναι συχνά προϋποθέσεις για πολλές μορφές εγχώριας τρομοκρατίας.¹¹³

2) "Αποτυχημένα" ή αδύναμα κράτη δεν έχουν την δυνατότητα ή την θέληση να ασκήσουν κυριαρχικό έλεγχο και να διατηρήσουν το μονοπώλιο της βίας. Αυτό το κενό ισχύος έρχονται συχνά να το καλύψουν τρομοκρατικές οργανώσεις για να έχουν βάσεις, εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις και καταφύγιο, χωρίς να αποκλείει ότι δε μπορούν να το κάνουν αυτό σε δημοκρατίες.¹¹⁴

3) Ταχύς εκσυγχρονισμός με την μορφή υψηλής οικονομικής ανάπτυξης έχει βρεθεί ότι συνδέεται με την ανάδυση ιδεολογικής-αριστερής τρομοκρατίας, αλλά όχι με την εθνική -εθνικιστική τρομοκρατία.

4) Εξτρεμιστικές ιδεολογίες κοσμικού ή θρησκευτικού χαρακτήρα είναι επίσης αίτιο της τρομοκρατίας , παρά το ότι οι άνθρωποι υιοθετούν συχνά τέτοιες

---

¹¹²Tore Bjorgo, "Root causes of terrorism, myths realities and ways forward", Routledge, 2005, σελ.3-4.

¹¹³Tore Bjorgo, "Root causes of terrorism, myths realities and ways forward", Routledge, 2005, σελ. 258-260.

¹¹⁴Ο.π..

εξτρεμιστικές ιδεολογίες σαν συνέπεια πιο σημαντικών πολιτικών ή προσωπικών λόγων.¹¹⁵

5) Ιστορικά προηγούμενα πολιτικής βίας , εμφυλίων πολέμων, επαναστάσεων, δικτατοριών ή κατοχής μπορεί να αυξήσουν την πιθανότητα αποδοχής πολιτικής βίας και τρομοκρατίας και να εμποδίσουν την ανάπτυξη μη βίαιων νορμών ανάμεσα σε τμήματα της κοινωνίας, όπως επίσης και ο ρόλος του θύματος μαζί με μακροχρόνιες αδικίες μπορεί να δικαιολογήσουν τη εμφάνιση της τρομοκρατίας.

6) Ηγεμονία και ανισορροπία ισχύος . Όταν τοπικές ή διεθνείς δυνάμεις κατέχουν συντριπτική ισχύ σε σχέση με αντίπαλες οντότητες και οι τελευταίες δεν βλέπουν άλλη ρεαλιστική επιλογή για να προωθήσουν το σκοπό τους με κανονικά πολιτικά ή στρατιωτικά μέσα τότε ο "ασύμμετρος πόλεμος" φαντάζει ως μια δελεαστική επιλογή. Με το να επιτίθεται στο "μαλακό υπογάστριο" του εχθρού, η τρομοκρατία προσφέρει την δυνατότητα να προκαλέσει μεγάλο πολιτικό αντίκτυπο με περιορισμένα μέσα.¹¹⁶

7) Μη νομιμοποιημένες ή διεφθαρμένες κυβερνήσεις ανοίγουν δρόμο στην αντιπολίτευση ώστε να χρησιμοποιήσει την τρομοκρατία όταν δεν υπάρχουν άλλες ρεαλιστικές επιλογές για την αντικατάστασή τους με άλλες πιο αξιόπιστες και νομιμοποιημένες κυβερνήσεις .

8) Ισχυροί εξωτερικοί δρώντες που υποστηρίζουν παράνομες και μη νομιμοποιημένες κυβερνήσεις μπορεί να θεωρηθούν σαν ανυπέβλητα εμπόδια για τη απαιτούμενη καθεστωτική αλλαγή.

9) Καταστολή από ξένη κατοχική ή αποικιακή δύναμη έχει οδηγήσει σε μεγάλο αριθμό εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων που χρησιμοποίησαν τρομοκρατικές τακτικές. Παρά την χρήση τέτοιων μεθόδων τα κινήματα αυτά απολαμβάνουν

---

¹¹⁵ Tore Bjorgo, "Root causes of terrorism, myths realities and ways forward", Routledge, 2005, σελ.258-260.

¹¹⁶ Ο.π..

υποστήριξης και νομιμοποίησης από ένα σημαντικό κομμάτι τόσο της εγχώριας όσο και της διεθνούς κοινής γνώμης.¹¹⁷

10) Η εμπειρία διακρίσεων στην βάση εθνοτικών ή θρησκευτικών χαρακτηριστικών είναι η κύρια αιτία εθνοτικής –εθνικιστικής τρομοκρατίας . Όταν μειονότητες με σημαντικούς πληθυσμούς τους στερούνται συστηματικά τα δικαιώματά τους για ίση κοινωνική και οικονομική ζωή , εμποδίζονται να εκφράσουν την πολιτιστική τους ταυτότητα και δεν μπορούν να επηρεάσουν πολιτικά , τότε μπορεί να στραφούν σε αποσχιστικά κινήματα που είναι πιθανό να εξελιχθούν σε τρομοκρατία ή άλλη μορφή βίαιης πάλης. Εθνικιστικά κινήματα είναι πιο πιθανό να γεννήσουν και να δικαιολογήσουν την τρομοκρατία από ότι πιο μετριοπαθή και πολιτικά κινήματα.

11) Αποτυχία ή απροθυμία των κρατών να ενσωματώσουν διαφωνούντες ομάδες ή αναδυόμενες κοινωνικές τάξεις μπορεί να οδηγήσουν σε αποξένωσή τους από το πολιτικό σύστημα και υιοθέτηση της τρομοκρατίας εκ μέρους τους για να εκφραστούν και να προωθήσουν πολιτική αλλαγή.¹¹⁸

12) Η εμπειρία κοινωνικής αδικίας είναι κύρια αιτία που δίνει κίνητρο πίσω από την κοινωνικο-επαναστατική τρομοκρατία. Σχετική υστέρηση ή μεγάλες διαφορές στην διανομή εισοδήματος σε μια κοινωνία έχει αποδειχθεί ότι συνδέεται με την εμφάνιση κοινωνικο- επαναστατικής πολιτικής βίας ή τρομοκρατίας.¹¹⁹

13) Η παρουσία χαρισματικών ιδεολογικών αρχηγών που μπορούν να μετατρέψουν εκτεταμένα παράπονα και απογοητεύσεις σε πολιτική ατζέντα για βίαιη πάλη είναι αποφασιστικής σημασίας παράγοντας πίσω από την άνοδο μιας τρομοκρατικής οργάνωσης ή κινήματος .

Μετά από αυτήν την σύντομη παρουσίαση των κυριότερων προσπαθειών ορισμού του φαινομένου της τρομοκρατίας και των δυσκολιών που αυτές οι προσπάθειες συναντούν καθώς και μετά από μια συνοπτική παρουσίαση των αιτιών της

---

¹¹⁷ Το ίδιο.

¹¹⁸ Ο.π..

¹¹⁹ Tore Bjorgo, "Root causes of terrorism, myths realities and ways forward", Routledge, 2005, σελ.260.

τρομοκρατίας και των επιδιώξεων των τρομοκρατών, θα συνεχίσουμε με την ιστορική ανασκόπηση της τρομοκρατίας.

2) Ιστορική αναδρομή της τρομοκρατίας .

Η λέξη "τρομοκρατία" εμφανίζεται για πρώτη φορά στο λεξιλόγιο και συγκεκριμένα στο γαλλικό (regime de la terreur) κατά την διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας του 18^{ου} αιώνα την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης. Εφαρμόστηκε την περίοδο διακυβέρνησης των Ιακωβίνων υπό τον Ροβεσπιέρο και έμεινε γνωστή ως η "κυριαρχία του τρόμου"(Reign of terror).¹²⁰ Το νέο επαναστατικό καθεστώς εκτέλεσε μέσω της γκιλοτίνας χιλιάδες άτομα που υποπτεύονταν ότι εναντιώνονται στη μεταβολή της Γαλλικής κοινωνίας, κυρίως τους Γιρονδίνους. Χαρακτηριστικό της σκληρότητας της περιόδου εκείνης ήταν ότι εκτελούντο αριστοκράτες μόνο και μόνο γιατί ανήκαν στην αριστοκρατική τάξη.¹²¹ Το γεγονός όμως ότι η λέξη τρομοκρατία χρησιμοποιήθηκε για να χαρακτηρίσει μια δραστηριότητα του τέλους του 18^{ου} αιώνα, δεν σημαίνει ότι αυτή η δραστηριότητα καθεαυτή ξεκίνησε εκείνη την περίοδο. Η τρομοκρατία σαν ένα είδος βίαιης τακτικής εισέρχεται στην ιστορία σχεδόν 2000 χρόνια πριν την Γαλλική Επανάσταση .

Θα αναφερθούμε τώρα στους Σικάριους/Ζηλωτές, τους Ασσασίους και τους Θάγκ ως τους προπομπούς των σύγχρονων τρομοκρατικών οργανώσεων. Θα ξεκινήσουμε από τους Ζηλωτές/ Σικάριους στην Παλαιστίνη του 1^{ου} αιώνα π.Χ..¹²² Οι Σικάριοι πήραν το όνομά τους από το μικρό σιλέτο, τη σίκα, που έκρυβαν κάτω από τα ρούχα τους¹²³ και επεδίωκαν να προκαλέσουν τον ξεσηκωμό των Ιουδαίων εναντίον των Ρωμαίων που τους είχαν υπό την κατοχή τους . Ο σκοπός των Ζηλωτών ήταν διπλός:Σαν θρησκευτική οργάνωση, επιζητούσαν συχνά δια της βίας, να επιβάλουν ένα βαθμό αυστηρότητας στις θρησκευτικές πρακτικές. Έτσι για παράδειγμα επιτίθεντο εναντίον άλλων Ιουδαίων που θεωρούσαν ότι δεν ήταν

¹²⁰ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England, 2005, σελ.17.

¹²¹ Μαίρη Μπόση, " Περί του ορισμού της τρομοκρατίας", Εκδόσεις Τραυλός , Αθήνα 2000, σελ. 20.

¹²² Λουίζ Ρίτσαρντσον, " Τι θέλουν οι τρομοκράτες ", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 64.

¹²³ Νίκος Καραπιδάκης, " Μύθοι των πολιτισμών " στο "Ισλάμ και Ευρώπη", Εκδόσεις Ο Πολίτης , Αθήνα 2002, σελ. 85.

ιδιαίτερα επιμελείς στα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Σαν πολιτική οργάνωση ήθελαν να εκδιώξουν τους Ρωμαίους από τον τόπο τους και να γίνουν ανεξάρτητοι.¹²⁴ Οι θρησκευτικοί από τους πολιτικούς σκοπούς ήταν αδιαχώριστοι.

Οι Ζηλωτές ήταν μόνο μια από τις 4 φιλοσοφικές σέκτες της Ιουδαίας και η πιο δημοφιλής ανάμεσα στην νέα γενιά. Το φιλοσοφικό τους δόγμα ήταν εγγύτερα στους Φαρισαίους, που ζούσαν έχοντας ως κύριο στόχο την πιο αυστηρή τήρηση του Τορά, αλλά δεν ήταν ευνοϊκά διακείμενοι απέναντί τους, γιατί οι τελευταίοι συνεργάζονταν με τους Ρωμαίους.¹²⁵ Σε σχέση με τα υπόλοιπα Ιουδαϊκά κινήματα της εποχής οι Ζηλωτές ήταν μεταρρυθμιστές' πιστεύοντας ότι θα απολογηθούν μόνο στον Θεό είχαν μια άσβεστη δίψα για ελευθερία.¹²⁶ Οι Ζηλωτές πίστευαν ότι ζούσαν σε μια εποχή όπου το τέλος του κόσμου ήταν κοντά, μια μεσσιανική περίοδο λίγο πριν τον ερχομό του Μεσσία. Προκειμένου να επιταχύνουν αυτή την διαδικασία έπρεπε να διακόψουν την Ρωμαϊκή κυριαρχία στην Ιουδαία. Αυτό μπορούσε να επιτευχθεί μέσω ένοπλης εξέγερσης αλλά υπήρχαν ελάχιστες πιθανότητες να ηττηθεί η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία κατ' αυτό τον τρόπο. Παρόλα αυτά οι Ζηλωτές /Σικάριοι εκτίμησαν την κατάσταση διαφορετικά καθώς πίστευαν ότι ο Θεός θα επενέβαινε στην ανθρώπινη ιστορία με το μέρος αυτών που τον λάτρευαν ως τον ένα και μοναδικό Θεό.¹²⁷ Οπλισμένοι με αυτό το πιστεύω ξεκίνησαν με σκοπό να προκαλέσουν την εξέγερση. Επεδίωκαν εσκεμμένα να καταστρέψουν όλες τις προσπάθειες συμφιλίωσης και να εξωθούν σε αυξημένη καταστολή με την ελπίδα ότι οι συνθήκες θα γίνονταν τόσο φοβερές ώστε ο λαός θα αναγκαζόταν να ξεσηκωθεί.¹²⁸

Παρόλο που έμειναν γνωστοί λόγω της χρήσης του σιλέτου (σίκα), χρησιμοποιούσαν ένα ολόκληρο φάσμα τακτικών, από την ομηρία μέχρι την άμεση αντιπαράθεση με το στρατό. Το κύριο χαρακτηριστικό τους όμως ήταν οι δολοφονίες, οι οποίες δεν περιορίζονταν μόνο μεταξύ των Ρωμαίων αλλά επεκτείνονταν τόσο σε Έλληνες της Ιουδαίας όσο και σε Ιουδαίους που συμβιβάζονταν με τους Ρωμαίους.

---

¹²⁴ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press, 2007, σελ. 57.

¹²⁵ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 56.

¹²⁶ Ο.π..

¹²⁷ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England, 2005, σελ.19.

¹²⁸ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 65.

Όπως έχουν μάθει οι σημερινοί τρομοκράτες, η τυχαία βία έχει πολύ μεγαλύτερο αντίκτυπο από την λελογισμένη βία, διότι, αν κανείς δεν επιλέγεται τότε κανείς δεν είναι ασφαλής.¹²⁹ Αυτές οι δολοφονίες συνέβαιναν μέσα ή γύρω από την Ιερουσαλήμ κατά την διάρκεια εορτών ή όταν μεγάλος αριθμός ανθρώπων συγκεντρωνόταν στην αγορά¹³⁰. Ένας Ζηλωτής θα εμφανίζονταν ξαφνικά, θα μαχαίρωνε το θύμα του σε κοινή θέα μπροστά σε ένα μεγάλο ακροατήριο, συνήθως κόβοντάς του τον λαιμό, και θα εξαφανιζόταν πίσω στο πλήθος από το οποίο είχε εμφανιστεί.¹³¹ Αυτή η πράξη της δολοφονίας μπροστά σε ένα μεγάλο κοινό και δημόσια γινόταν προκειμένου να προκαλέσει την μεγαλύτερη δυνατή προσοχή σε μια εποχή που δεν υπήρχαν τα Μ.Μ.Ε.,¹³² καθώς οι υπόλοιποι θα μετέδιδαν το τι είδαν.

Τελικά οι Ζηλωτές πέτυχαν εν μέρει το σκοπό τους καθώς το 66 π.Χ. οι Ιουδαίοι ξεσηκώθηκαν εναντίον των Ρωμαίων με καταστροφικά όμως αποτελέσματα. Είχαμε την πτώση της Ιερουσαλήμ και του Δεύτερου Ναού του Σολόμωντα ενώ μια μικρή ομάδα Ζηλωτών οχυρώθηκε στο ορεινό φρούριο Μασάντα και αυτοκτόνησε μη επιθυμώντας την παράδοση στους Ρωμαίους.¹³³

Θα συνεχίσουμε με τους Ασσασίνους που ήταν μια δολοφονική θρησκευτική σέκτα της Ισλαμικής θρησκείας και συγκεκριμένα Ισμαηλίτες -Σηίτες, που έδρασαν στην περιοχή της Μ. Ανατολής για περίπου 2 αιώνες, από τον 11^ο μέχρι τον 13^ο αιώνα (1275), όταν τους εξαφάνισαν οι Μογγόλοι¹³⁴. Τους ενέπνεε ο σκοπός της κάθαρσης του Ισλάμ από την κυρίαρχη και αντίπαλη σέκτα των Σουνιτών κάτι που είχε και θρησκευτικές αλλά και πολιτικές συνέπειες.¹³⁵

Οι Ασσασίνοι πρωτοεμφανίστηκαν στην Περσία και εξαπλώθηκαν μέχρι την Συρία και σε άλλα μέρη της περιοχής. Όπως και με τους Ζηλωτές, το όπλο που χρησιμοποιούσαν ήταν το στιλέτο και οργάνωναν τις δολοφονίες τους κι αυτοί σε

---

¹²⁹ Ο.π..

¹³⁰ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England, 2005, σελ.19.

¹³¹ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 58.

¹³² Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England, 2005, σελ.19.

¹³³ Ο.π..

¹³⁴ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England, 2005, σελ.20.

¹³⁵ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 67.

δημόσια μέρη, όπως τζαμιά και αγορές προκειμένου να αντισταθμίσουν την απουσία των Μ.Μ.Ε..¹³⁶ Η στρατηγική τους ήταν μια πολιτική δολοφονιών και τα θύματά τους ήταν θρησκευτικοί και πολιτικοί ηγέτες που αρνούσαν να λάβουν σοβαρά υπόψη τις προειδοποιήσεις τους.¹³⁷ Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η δολοφονία του βεζύρη Νιζαμ' αλ Μουλκ, Κυβερνήτη της Σελτζουκικής Αυτοκρατορίας που προστάτευε το Χαλίφη της Βαγδάτης.¹³⁸ Σε μια πρώιμη εκδοχή του "αδρανούς πυρήνα" (sleeper cell), έστειλαν ένα νεαρό νεοσύλλεκτο να αναπτύξει σχέση με το θύμα του που ήταν μια σημαντική θρησκευτική ή πολιτική προσωπικότητα και όταν έφτανε η κατάλληλη στιγμή εκείνος το μαχαίρωνε μπροστά σε άλλους, κάνοντας έτσι την δολοφονία δημόσιο θέαμα.¹³⁹ Οι Ασασίνοι όμως δεν εξαφανίζονταν στο πλήθος μετά την δολοφονία του θύματος όπως οι Ζηλωτές, αλλά περίμεναν την κρίση των αρχών που συχνά ήταν ο θάνατος ή να ξυλοκοπηθούν μέχρι θανάτου από το πλήθος, κάτι που φανερώνει μια κουλτούρα μάρτυρα ή σαχίντ από μέρους τους.¹⁴⁰ Αφιερώνοντας την ζωή του, ο δολοφόνος προσέθετε στο θέαμα, αποδείκνυε την αφοσίωσή του και εξασφάλιζε μια θέση στον παράδεισο. Αυτή η αλλόκοτη συμπεριφορά τρόμαζε και συγχρόνως γοήτευε τους συγχρόνους τους σε τέτοιο βαθμό ώστε ήταν διαδεδομένη η άποψη πως κατά την διάρκεια της πράξης τους βρίσκονταν υπό την επήρεια του χασίς (εξ ου και η ονομασία τους, μιας και «ασσασίνος» σημαίνει χασισοφάγος).¹⁴¹ Οι Ασασίνοι ήλπιζαν πως με την δολοφονία διεφθαρμένων και άδικων επάρχων, κυβερνητών και Χαλίφηδων (επιχείρησαν να δολοφονήσουν τον Σαλάντιν) θα επιτύγχαναν όχι μόνο την κάθαρση του κόσμου αλλά θα επιτάχυναν και την άφιξη του Μαχντί ή του Αγίου και την έλευση μιας μεσσιανικής εποχής.¹⁴² Αν και δεν ήταν η πρώτη μυστική ομάδα που στράφηκε στην τρομοκρατία και την δολοφονία ήταν όμως η πιο επιτυχημένη και η μακράν καλύτερα οργανωμένη.¹⁴³

¹³⁶ Ο.π. σελ. 68 και Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 70.

¹³⁷ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 67.

¹³⁸ Νίκος Καραπιδάκης, "Μύθοι των πολιτισμών" στο "Ισλάμ και Ευρώπη", Εκδόσεις Ο Πολίτης, Αθήνα 2002, σελ. 88.

¹³⁹ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 68-69.

¹⁴⁰ Ο.π..

¹⁴¹ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England, 2005, σελ.20 και Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 61.

¹⁴² Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England, 2005, σελ.20

¹⁴³ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 75.

Τέλος θα αναφέρουμε τους Θαγκ, μια ινδουιστική ομάδα που δρούσε στην Ινδία για 6 περίπου αιώνες όταν τελικά την εκμηδένισαν οι Βρετανοί τον 19^ο αιώνα. Τα κίνητρά τους ήταν καθαρά θρησκευτικά μιας και δολοφονούσαν ανυποψίαστους περαστικούς και ταξιδιώτες με ένα μεταξωτό μαντήλι για να ικανοποιήσουν τη θεά Κάλι.¹⁴⁴ Οι Θαγκ ήταν η μακροβιότερη και καταστρεπτικότερη τρομοκρατική ομάδα στην ιστορία με μισό εκατομμύριο θανάτους στο ενεργητικό της.¹⁴⁵ Δρούσαν κάτω από πολύ συγκεκριμένους περιορισμούς και είχαν κανόνες για κάθε όψη της συμπεριφοράς τους. Τα θύματά τους δεν επιλέγονταν τυχαία. Σκότωναν μόνο ταξιδιώτες και καθόλου Ευρωπαίους και μόνο εκείνους με τους οποίους είχαν αναπτύξει φιλία προσφέροντας τους κατόπιν ως δώρο στον Θεό τους.¹⁴⁶ Η μέθοδός τους να σκοτώνουν ήταν ο στραγγαλισμός μ' ένα μεταξωτό μαντήλι, χωρίς αιματοχυσία και όσο πιο οδυνηρά γινόταν. Πίστευαν πως όσο περισσότερο τρόμο έβλεπε η Κάλι, τόσο περισσότερο χαιρόταν. Αντίθετα από τις άλλες δύο ομάδες που είδαμε, οι Θαγκ απέφευγαν την δημοσιότητα.

Τι κοινό έχουν αυτές οι ομάδες μεταξύ τους ; Και τι κοινό έχουν , αν έχουν ,με τις σύγχρονες τρομοκρατικές οργανώσεις ; Πρώτον, έχουμε να κάνουμε κυρίως με μικρές ομάδες που προέρχονται από τις κυριότερες θρησκείες του κόσμου (Ιουδαϊσμός, Ισλαμισμός, Ινδουισμός), των οποίων οι αρχηγοί λένε στους οπαδούς τους ότι εκτελούν το θέλημα του Θεού, όπως αυτοί το διακρίνουν από τα ιερά κείμενα κάθε θρησκείας . Δεύτερον, υπήρχε η αίσθηση ότι ζούσαν σε εξαιρετικές εποχές(τουλάχιστον στην περίπτωση των Ζηλωτών και των Ασσασίνων), όπου η Θεία παρέμβαση στις κοσμικές υποθέσεις ήταν επικείμενη. Επίσης τόσο οι Ζηλωτές όσο και οι Ασσασίνοι είχαν και πολιτική ατζέντα, όπως την κατάκτηση ή επανάκτηση μιας "ιερής γης " από τους άπιστους που την ήλεγχαν μέχρι τότε και για την επίτευξη αυτών των σκοπών χρησιμοποιούσαν κάθε μέσο όσο ανελέητο κι αν ήταν.

---

¹⁴⁴ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England, 2005, σελ.20.

¹⁴⁵ Bruce Hoffman , " Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 83.

¹⁴⁶ Λουίζ Ρίτσαρντσον, " Τι θέλουν οι τρομοκράτες ", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 70.

Οι παραλληλισμοί με την σύγχρονη και κυρίως την ισλαμική τρομοκρατία είναι εμφανείς . Όπως για παράδειγμα ο φετβάς¹⁴⁷ του Μπιν Λάντεν το 1998, που παρακινούσε τους Μουσουλμάνους να ξεκινήσουν τζιχάντ κατά των Αμερικανών.¹⁴⁸ Επικαλούμενος για αιτιολόγηση των όσων έλεγε το Κοράνι , συνέχιζε παροτρύνοντας τους ομόθρησκούς του να "σφάζουν τους απίστους"(Αμερικανούς και Εβραίους) χωρίς έλεος μέχρις ότου να παραδώσουν τον έλεγχο των περιοχών που οι Μουσουλμάνοι θεωρούν ιερούς.¹⁴⁹

Βλέπουμε επίσης ότι οι ομάδες αυτές ,κυρίως μεταξύ των Ζηλωτών, ανταγωνίζονταν η μία την άλλη σε σκληρότητα και κτηνωδία, προκειμένου να καταδείξουν την ανωτερότητα της αφοσίωσής τους και να διεκδικήσουν την ηγεσία του κινήματος .¹⁵⁰ Η ίδια αυτή δυναμική του ενδοτομοκρατικού ανταγωνισμού συνέχισε να τροφοδοτεί την τρομοκρατική βία και είναι ιδιαίτερα εμφανής και σήμερα μεταξύ των παλαιστινιακών ομάδων(Χαμάς –Φατάχ).¹⁵¹

Και οι Θαγκ έχουν κάποια κοινά στοιχεία με τους σημερινούς τρομοκράτες , μιας και ήταν οι προάγγελοι της τρομοκρατίας με κρατική πατρωνία, κάτι που εξηγεί εν μέρει την μακροβιότητά της . Μολονότι δεν είχαν δικές τους πολιτικές φιλοδοξίες εξυπηρετούσαν τα πολιτικά σχέδια των πατρώνων τους .¹⁵² Επίσης η ιστορία των Θαγκ δείχνει το πώς η γνώση της φιλοσοφίας μιας ομάδας μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον της , όπως έκαναν οι Βρετανοί. Τέλος οι αρχές ήταν κατάπληκτες από την βαθιά αφοσίωση των μελών της ομάδας, την αγαλλίαση με την οποία συναντούσαν το θάνατο και την πεποίθησή τους ότι ήταν καθοδόν για τον παράδεισο,¹⁵³ όπως οι Ασασίνοι και οι σημερινοί τρομοκράτες που αυτοκτονούν. Οι ιστορίες των Ζηλωτών, των Ασασίνων και των Θαγκ επισημαίνουν ένα γεγονός που πολλές αναλύσεις για την σύγχρονη τρομοκρατία δεν περιλαμβάνουν , ότι η τρομοκρατία δεν

---

¹⁴⁷ Φάτουα ή φετβάς είναι μια νομική απόφαση ή μια δήλωση πάνω σε νομικά θέματα που την βγάζει ο μουφτής, ένας δικαστής που έχει τα τυπικά προσόντα, κατ' απαίτηση του θρησκευτικού δικαστηρίου.

¹⁴⁸ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford, England, 2005, σελ.21.

¹⁴⁹ Ο.π..

¹⁵⁰ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 66-67.

¹⁵¹ Ο.π..

¹⁵² Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 70.

¹⁵³ Ο.π..

είναι ένα πρόσφατο φαινόμενο.¹⁵⁴ Στο επόμενο κεφάλαιο θα προχωρήσουμε στην σύγχρονη περίοδο της τρομοκρατίας και θα προσπαθήσουμε να την χωρίσουμε σε διάφορες περιόδους.

3) Τα 4 "κύματα" της τρομοκρατίας.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με την κατηγοριοποίηση της τρομοκρατίας σε περιόδους -"κύματα"¹⁵⁵ ανάλογα με την περίοδο εμφάνισης της και των χαρακτηριστικών που έχει η τρομοκρατία σε κάθε περίοδο. Πρόκειται για το μοντέλο του Ράποπορτ¹⁵⁶ που αναφέρει 4 "κύματα" ξεκινώντας από το 1880 μέχρι σήμερα, όπου η διάρκεια του κάθε κύματος είναι περίπου 40-45 χρόνια. Τα 4 κύματα είναι: το "Αναρχικό" κύμα από το 1880 μέχρι το 1920, το "Αντι-αποικιακό" (εθνικιστικό) κύμα που διαδέχθηκε το πρώτο από το 1920 μέχρι το 1960 όταν και εν πολλοίς εξαφανίστηκε, το "Νέο Αριστερό" (Μαρξιστικό) κύμα που έχασε την δυναμική του στα τέλη του '80 και το τέταρτο κύμα, το "Θρησκευτικό -φονταμενταλιστικό" που ξεκίνησε το 1979.¹⁵⁷

Το πρώτο κύμα ξεκίνησε στην Ρωσία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, λόγω εν πολλοίς της καθυστερημένης δημοκρατικής διαδικασίας της χώρας. Γιατί όμως ξεκίνησε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα; Πολλοί μπορεί να είναι οι λόγοι αλλά δύο ξεχωρίζουν: το δόγμα και η τεχνολογία.¹⁵⁸ Ρώσοι συγγραφείς και συγκεκριμένα ο Νετσάγιεφ, ο Μπακούνιν και ο Κροπότκιν με τα γραπτά τους και μέσα από την διαφορετικότητα των δογμάτων τους είναι πιθανό να έδωσαν το έναυσμα για την δημιουργία μιας στρατηγικής τρόμου, κληρονομιά για τους διαδόχους τους ώστε να την

---

¹⁵⁴ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 77.

¹⁵⁵ Κύμα είναι μια κυκλική δραστηριότητα που χαρακτηρίζεται από φάσεις διαστολής και συστολής σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

¹⁵⁶ Παρατίθεται στο K. Rasler and W.R. Thompson "Looking for waves of terrorism" στο "Terrorism and political violence", Vol 21, Issue 1, 2009.

¹⁵⁷ David Rapoport, "The four waves of rebel terror and September 11", "Anthropoetics- The journal of Generative Anthropology", Vol. VIII, n.1, Spring/ Summer 2002.

¹⁵⁸ Ο.π..

χρησιμοποιήσουν, να την βελτιώσουν και να την μεταδώσουν¹⁵⁹. Οι συμμετέχοντες ακόμα κι αν είχαν διαφορετικούς αντικειμενικούς σκοπούς μπορούσαν να μάθουν ο ένας από τον άλλο.

Οι αλλαγές στις μεταφορές και τις επικοινωνίες ήταν και ο δεύτερος λόγος που εξηγεί τον χρόνο και την εξάπλωση του πρώτου κύματος. Ο τηλεγράφος, οι ημερήσιες μαζικές εφημερίδες και οι σιδηρόδρομοι άνθισαν εκείνη την περίοδο και ακολούθως η τεχνολογία συνέχισε καθ' όλη την διάρκεια του 20^{ου} αιώνα να μικραίνει τον χώρο και τον χρόνο. Για παράδειγμα η πληροφόρηση για τα τρομοκρατικά χτυπήματα κυκλοφορούσε σχετικά γρήγορα όσο επίσης γρήγορα οι αναρχικοί μπορούσαν να ταξιδέψουν παντού για διαπράξουν αυτές τις επιθέσεις ή να ενθαρρύνουν άλλους να τα κάνουν.¹⁶⁰

Όπως είδαμε το πρώτο κύμα ξεκίνησε στην Ρωσία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Μπορούμε να διακρίνουμε τρία είδη τρομοκρατικής βίας μέσα σ' αυτό: Ρώσους επαναστάτες, αναρχικούς και εθνικιστές. Η "Narodnaya Volya" (Θέληση του Λαού) ήταν η πρώτη τρομοκρατική οργάνωση του πρώτου κύματος και είχε σαν στόχο να τερματίσει την τσαρική αυταρχικότητα αντικαθιστώντας την με ένα φιλελεύθερο συνταγματικό καθεστώς που θα γινόταν ένας σταθμός στο δρόμο προς τον λαϊκό σοσιαλισμό.¹⁶¹ Ο σκοπός τους θα πραγματοποιούνταν μέσω μιας σειράς χτυπημάτων εναντίον ατόμων που θεωρούνταν ότι ενσάρκωναν τον αυταρχισμό και την καταπίεση του καθεστώτος.¹⁶² Η πιο θεαματική πράξη της οργάνωσης ήταν η δολοφονία του Τσάρου Αλέξανδρου Β' το 1881.

Η άποψη ότι μικρός αριθμός διορατικών και πεφωτισμένων ανθρώπων μπορούσαν να δώσουν την σπίθα για να ξεκινήσει η κοινωνική επανάσταση υιοθετήθηκε από

---

¹⁵⁹ Olivier Hubac- Occhipinti, "Anarchist theorists of the nineteenth century" σελ. 113-131 στο "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda" edited by Gerard Chaliand and Arnaud Blin, University of California Press, 2007.

¹⁶⁰ K. Rasler and W.R. Thompson "Looking for waves of terrorism" στο "Terrorism and political violence", Vol 21, Issue 1, 2009, σελ. 30.

¹⁶¹ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 24.

¹⁶² Bruce Hoffman, "Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 5.

τους αναρχικούς του 19^{ου} αιώνα σε Ευρώπη και Αμερική.¹⁶³ Οι αναρχικοί πίστευαν ότι είχαν ανακαλύψει έναν νέο και πιο επιστημονικό τρόπο για να κάνουν επανάσταση. Το κράτος σαν ένα εργαλείο για την καταπίεση του ανθρώπου μπορούσε να καταλυθεί και οι εργάτες και οι αγρότες να απελευθερωθούν από τα δεσμά των κυρίων τους μέσω της χρήσης της τεχνολογίας και συγκεκριμένα του δυναμίτη.¹⁶⁴ Ο δυναμίτης ήταν το όπλο επιλογής για τον άνδρα τρομοκράτη γιατί συνήθως σκότωνε και αυτόν που τον χρησιμοποιούσε δείχνοντας έτσι ότι δεν επρόκειτο για έναν συνηθισμένο εγκληματία ενώ τα μέσα χρηματοδότησης ήταν οι γνωστές "απαλλοτριώσεις" τραπεζών.¹⁶⁵ Καθ' όλη την διάρκεια της δεκαετίας του 1880 αλλά και μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οι αναρχικοί δολοφόνησαν μεταξύ άλλων τους Προέδρους της Γαλλίας και των Η.Π.Α., τον Βασιλιά της Ιταλίας, την Αυτοκράτειρα της Αυστροουγγαρίας και τον Ισπανό Πρωθυπουργό, δημιουργώντας έτσι ένα αίσθημα φόβου τόσο στην Ευρώπη όσο και την Αμερική.

Επίσης εξαιτίας της αυτοκρατορικής δομής της Ευρώπης δημιουργήθηκαν πολλά κινήματα, κυρίως στην Ανατολική και Νοτιοανατολική γωνιά της, που ήθελαν την εθνική ανεξαρτησία τους και χρησιμοποιούσαν την "προπαγάνδα δια των έργων" (propaganda by deed).¹⁶⁶ Οι Ιρλανδοί ήταν οι πρώτοι που το επιχείρησαν το 1882 όταν μέλη των "Ανίκητων" (ένα παρακλάδι του κινήματος Φένιαν, που επιζητούσε την ιρλανδική ανεξαρτησία) διέπραξε τις δολοφονίες του Πάρκου Φοίνιξ,¹⁶⁷ ακολουθούμενοι από τους Αρμένιους και πολλούς Βαλκανικούς λαούς.

Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, του οποίου η αφορμή στάθηκε η δολοφονία του Αρχιδούκα Φερδινάνδου της Αυστροουγγαρίας, ενθάρρυνε μεταρρυθμίσεις και επαναστάσεις που μείωσαν την ορμή της αναρχικής τρομοκρατίας.¹⁶⁸ Εν τω μεταξύ, οι Συνθήκες μετά τον πόλεμο βοήθησαν στην απονομιμοποίηση των αποικιών και των αυτοκρατοριών με την διάλυση των αυτοκρατορικών και αποικιακών δομών των ηττημένων και με την δημιουργία των προσωρινών καθεστώτων των

---

¹⁶³ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 25.

¹⁶⁴ Ο.π..

¹⁶⁵ David Rapoport, "The four waves of rebel terror and September 11", "Anthropoetics- The journal of Generative Anthropology", Vol. VIII, n.1, Spring/ Summer 2002.

¹⁶⁶ Bruce Hoffman, "Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 5.

¹⁶⁷ Ο.π..

¹⁶⁸ K. Rasler and W.R. Thompson "Looking for waves of terrorism" στο "Terrorism and political violence", Vol. 21, Issue 1, 2009, σελ. 30.

''Εντολών''(Mandates). Οι νικητές από την άλλη μεριά κράτησαν τις αυτοκρατορίες τους αλλά δε μπόρεσαν να εξαλείψουν την ιδέα της εθνικής αυτοδιάθεσης των πληθυσμών που ζούσαν σε αυτές.¹⁶⁹

Έτσι ξεκινάει *το δεύτερο κύμα* (Αντι-αποικιακό) που σχετίζεται με τον σκοπό της εθνικής ανεξαρτησίας των αποικιών από τον έλεγχο των μεγάλων ωκεάνιων αυτοκρατοριών, κυρίως της Μ. Βρετανίας και της Γαλλίας, που θα φουντώσει μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Υπήρχαν περιπτώσεις όπου οι αυτοκρατορίες δεν έδωσαν μάχη να κρατήσουν τις αποικίες τους, όπως στην περίπτωση της Χρυσής Ακτής, σήμερα Γκάνα, όπου οι Βρετανοί δεν έφεραν αντιρρήσεις.¹⁷⁰ Όμως στις περισσότερες των περιπτώσεων το έκαναν, όπως οι Ολλανδοί στην Ινδονησία, οι Γάλλοι στην Ινδοκίνα(Λάος, Καμπότζη, Βόρειο και Νότιο Βιετνάμ) και οι Βρετανοί στην Μαλαισία. Σ' αυτές τις περιπτώσεις όμως η μορφή πάλης που διάλεξαν οι αποικίες ήταν αυτή του ανταρτοπόλεμου στην ύπαιθρο και όχι την τρομοκρατία, η οποία αν έπαιξε κάποιο ρόλο αυτός ήταν βοηθητικός.¹⁷¹

Όμως υπήρχαν περιπτώσεις όπου η τρομοκρατία έπαιξε κεντρικό ρόλο στην προσπάθεια που έκαναν οι λαοί για να αποκτήσουν την ανεξαρτησία τους, όπως αυτή του προτεκτοράτου του Άντεν που είναι σήμερα πρωτεύουσα της Υεμένης και της Κύπρου, όπου με την ΕΟΚΑ ο Γρίβας εξαπέλυσε τρομοκρατικά χτυπήματα ,σαν τακτικό μέσο, εναντίον των Βρετανών για να προσελκύσει την προσοχή της διεθνούς κοινής γνώμης.¹⁷² Οι Βρετανοί απάντησαν με σκληρό τρόπο αλλά χωρίς να πετύχουν κάτι μιας και η Κύπρος κέρδισε την ανεξαρτησία της αλλά όχι και την ένωση με την Ελλάδα.

Οι δύο επόμενες περιπτώσεις όπου η τρομοκρατία χρησιμοποιήθηκε για να αποκτηθεί εθνική ανεξαρτησία είναι αυτές της Παλαιστίνης και της Αλγερίας. Στην Παλαιστίνη, οι Εβραίοι με την δημιουργία δύο τρομοκρατικών οργανώσεων της Ιργκούν(του μετέπειτα Πρωθυπουργού Μπεγκίν) και της LEHI ή (Συμμορία του

---

¹⁶⁹ Ο.π..

¹⁷⁰ Leonard Weinberg, '' Global terrorism, A beginner' s guide'', ''Oneworld Publications'', Oxford England, 2005, σελ. 27-28.

¹⁷¹ Ο.π..

¹⁷² Το ίδιο.

Στερν) ξεκίνησαν τον αγώνα για την δημιουργία εβραϊκού κράτους,¹⁷³ μετά την απόφαση της Βρετανίας να συνεχίσει να ισχύει η ασφυκτική ποσόστωση Εβραίων μεταναστών προς την Παλαιστίνη, όπως ίσχυε με την Λευκή Βίβλο του 1939¹⁷⁴. Η πιο αξιοπρόσεκτη επίθεση ήταν αυτή στο ξενοδοχείο " Βασιλιάς Δαβίδ" στην Ιερουσαλήμ που είχε πάνω από 90 θύματα, τον Ιούλιο του 1946.¹⁷⁵ Το νέο στοιχείο της στρατηγικής ήταν να εξαλείψουν την αστυνομία μέσω συστηματικών δολοφονιών, που ήταν «τα μάτια και τα αυτιά» της κυβέρνησης¹⁷⁶. Στη συνέχεια θα είχαμε αντικατάσταση της αστυνομίας από τον στρατό, ο οποίος θα αποδεικνυόταν ότι δε μπορούσε να χειριστεί την κατάσταση χωρίς να δημιουργήσει αντιπαραγωγικά αποτελέσματα, τα οποία λειτούργησαν προς όφελος των λιγότερο δυνατών.¹⁷⁷ Ο στόχος ήταν να έχουν οι Βρετανοί υψηλό κόστος διατήρησης της Παλαιστίνης έτσι ώστε να αποσυρθούν και να αφήσουν το σιωνιστικό κίνημα ελεύθερο να ιδρύσει το κράτος του Ισραήλ, κάτι που έγινε τελικά το 1948.¹⁷⁸ Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε την σημαντική συμβολή των Η.Π.Α. και του Ο.Η.Ε. στην πραγματοποίηση αυτού του ονείρου για εκατομμύρια Εβραίους .

Η τρομοκρατία ήταν ακόμα πιο σημαντική στην περίπτωση της Αλγερίας . Ενώ οι Γάλλοι είχαν δώσει την ανεξαρτησία στην Τυνησία και το Μαρόκο, αποφάσισαν να δώσουν μάχη για να διατηρήσουν την Αλγερία , την οποία θεωρούσαν Γαλλικό έδαφος .¹⁷⁹ Το 1953 το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο(FLN), ξεκίνησε τον αγώνα για την ανεξαρτησία της Αλγερίας αλλά οι Γαλλικές δυνάμεις ,έχοντας μάθει και από την εμπειρία της Ινδοκίνας, κατάφεραν να επικρατήσουν στην ύπαιθρο.¹⁸⁰ Αυτό που δεν μπόρεσε να κάνει ο στρατός ήταν να σταματήσει την δράση του Μετώπου στις μεγάλες πόλεις του Αλγερίου και του Οράν, όπου η τυφλή βία του Μετώπου με τους

---

¹⁷³ Bruce Hoffman, " Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006,σελ. 46-53.

¹⁷⁴ Νταν Κον Σέρμποκ και Νταούντ Ελ- Αλάμι, " Ισραήλ και Παλαιστίνιοι, Οι δύο όψεις του προβλήματος", Εκδόσεις Περίπλους, Αθήνα, 2002, σελ. 87-88.

¹⁷⁵ Bruce Hoffman, " Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006,σελ. 46-53.

¹⁷⁶ David Rapoport, " The four waves of rebel terror and September 11", "Anthropoetics- The journal of Generative Anthropology", Vol. VIII, n.1, Spring/ Summer 2002.

¹⁷⁷ Ο.π..

¹⁷⁸ Leonard Weinberg, " Global terrorism, A beginner' s guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 29.

¹⁷⁹ Ο.π..

¹⁸⁰ Ο.π..

αδιάκριτους βομβαρδισμούς ,για να καμφθεί το ηθικό των Ευρωπαίων απέδωσε,¹⁸¹ μιας και το 1962 η Αλγερία έγινε ανεξάρτητο κράτος .

Στην αλγερινή περίπτωση βλέπουμε μια σύγκρουση στην οποία η τρομοκρατία έπαιξε αν όχι αποφασιστικό, σίγουρα όμως σημαντικό ρόλο στην απομάκρυνση της αποικιακής δύναμης και επικράτησης των μαχόμενων. Παρότι όμως η τρομοκρατία ήταν ένα σημαντικό συστατικό στην αποικιακή διάλυση σπάνια πετύχαινε τους αρχικούς της σκοπούς.¹⁸² Ο IRA, ο οποίος είχε δημιουργηθεί κατά την περίοδο του δεύτερου κύματος, πέτυχε μεν ένα ανεξάρτητο Ιρλανδικό κράτος αλλά όχι σε όλο το νησί όπως επίσης και η ΕΟΚΑ που κατάφερε να ανεξαρτητοποιήσει την Κύπρο αλλά απέτυχε στην ένωση με την Ελλάδα και τέλος η Ιργκούν που πάλευε για ολόκληρη την περιοχή της Παλαιστίνης αλλά αρκέστηκε στο διαμελισμό παρά να ρισκάρει εμφύλιο πόλεμο.¹⁸³

Η τρομοκρατία στις περισσότερες περιπτώσεις των αγώνων για εθνική ανεξαρτησία ήταν μάλλον μια υποβοηθητική τακτική παρά ένας κεντρικός παράγοντας από το 1947 μέχρι το 1965. Έγινε σημαντικός παράγοντας στις πολιτικές συγκρούσεις κατά την διάρκεια του δεύτερου μισού της δεκαετίας του '60¹⁸⁴ και έτσι έχουμε το **τρίτο κύμα**(Νέο Αριστερό) της τρομοκρατίας. Ποιες ήταν όμως οι ειδικές συνθήκες εκείνες που επικρατούσαν παγκοσμίως που βοήθησαν ώστε να έχουμε αυτό το νέο κύμα; Κατ' αρχήν τεχνολογικές εξελίξεις, όπως η ευρεία χρήση των δορυφόρων που έστελναν σε όλο τον κόσμο εικόνα, μέσω της τηλεόρασης, για ένα γεγονός που συμβαίνει στην μια άκρη της γης στην άλλη σε πραγματικό χρόνο. Στο βαθμό που η τρομοκρατία είναι ένα είδος βίας σκοπός της οποίας είναι να στείλει ένα μήνυμα σε ένα ακροατήριο, το ενδεχόμενο μέγεθος και η σύνθεση του αυξάνονταν σε τρομακτικά μεγάλο βαθμό με την τεχνολογική αυτή εξέλιξη.¹⁸⁵ Κάτι που έγινε σαφές με την επίθεση στο Μόναχο το 1972, όταν σχεδόν ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι παρακολουθούσαν το τι συνέβαινε.

---

¹⁸¹ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "Terrorism in time of war" σελ.216 στο "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda" edited by Gerard Chaliand and Arnaud Blin, University of California Press, 2007.

¹⁸² David Rapoport, "The four waves of rebel terror and September 11", "Anthropoetics- The journal of Generative Anthropology", Vol. VIII, n.1, Spring/ Summer 2002.

¹⁸³ Ο.π..

¹⁸⁴ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 30.

¹⁸⁵ Ο.π..

Επίσης την περίοδο αυτή οι πτήσεις με αεροπλάνο έγιναν ο πιο συνήθης τρόπος μεταφοράς ανθρώπων σε μεγάλο αριθμό. Αυτό έκανε δυνατή την αεροπειρατεία πτήσεων και την χρησιμοποίηση των επιβατών ως ομήρους από τους τρομοκράτες και την ανταλλαγή τους με συντρόφους τους, μια καινοτομία του κύματος αυτού μαζί με την κατάληψη ξένων πρεσβειών.¹⁸⁶ Να προσθέσουμε επίσης ότι οι αεροπειρατείες είχαν διεθνή χαρακτήρα με σημαντικότερη περίπτωση αυτή της πτήσης της Ελ Αλ, των Ισραηλινών αερογραμμών, με κατεύθυνση από τη Ρώμη στο Τελ Αβίβ, από 3 οπλισμένους Παλαιστίνιους που ανήκαν στο Λαϊκό Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PFLP).¹⁸⁷

Κατά την διάρκεια της ίδιας δεκαετίας δύο γεγονότα συνέβησαν που συνέβαλαν στην ριζοσπαστικοποίηση της πολιτικής κατάστασης παγκοσμίως και αυτά με την σειρά τους προσέφεραν το κατάλληλο υπόβαθρο για το ξέσπασμα της τρομοκρατίας στο τέλος της.¹⁸⁸ Το πρώτο γεγονός ήταν ο Πόλεμος στο Βιετνάμ και οι αντιδράσεις εναντίον του σε Δ. Ευρώπη και Β. Αμερική. Επιπλέον η επιτυχημένη αντίσταση των Βιετκόνγκ απέναντι στην τεράστια πολεμική μηχανή των Η.Π.Α. έδωσε ελπίδες ότι αυτή η μορφή ανταρτοπόλεμου για την εξυπηρέτηση ενός επαναστατικού σκοπού μπορεί να είναι επιτυχής και αλλού.

Το δεύτερο γεγονός συνέβη και πάλι στην Ανατολική Ασία και έχει να κάνει με την Κίνα και συγκεκριμένα με την καταγγελία του Μάο προς την Ε.Σ.Σ.Δ. ότι είναι ρεβιζιονιστική καθώς προσπαθεί να έρθει σε συνεννόηση με τις καπιταλιστικές δυνάμεις.¹⁸⁹ Αυτή η κατάσταση δημιούργησε ένα σχίσμα στο κομμουνιστικό μπλοκ και στα κομμουνιστικά κόμματα διεθνώς. Νέα κομμουνιστικά κόμματα που ήταν υπέρ του Μάο εμφανίστηκαν σε Λ. Αμερική, Ν. Ασία και Δ. Ευρώπη που σε συνδυασμό με την "Μεγάλη Προλεταριακή Πολιτιστική Επανάσταση"¹⁹⁰ που είχε ξεκινήσει νωρίτερα, έκαναν την Κίνα μια πηγή έμπνευσης για την γενιά που ήταν κατά του

---

¹⁸⁶ Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι κατά την δεκαετία του '70 είχαμε πάνω από 100 περιπτώσεις αεροπειρατείας. David Rapoport, "The four waves of rebel terror and September 11",

"Anthropoetics- The journal of Generative Anthropology", Vol. VIII, n.1, Spring/ Summer 2002.

¹⁸⁷ Bruce Hoffman, "Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 63.

¹⁸⁸ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 31.

¹⁸⁹ Ο.π..

¹⁹⁰ Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε το βιβλίο του Serge Berstein, "Δημοκρατίες, αυταρχικά και ολοκληρωτικά καθεστώτα στον 20^ο αιώνα", Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2001, σελ.284-286.

πολέμου στο Βιετνάμ και φάρο για την επίτευξη του σκοπού της επανάστασης χωρίς τους γραφειοκράτες του Κρεμλίνου.¹⁹¹

Εκτός από τα αυτά τα παγκόσμιας εμβέλειας γεγονότα είχαμε και άλλα σε περιφερειακή κλίμακα που συνέβαλαν στην άφιξη αυτού του τρίτου κύματος τρομοκρατίας. Στην Λατινική Αμερική το παράδειγμα της Κούβας του Κάστρο, θέλησαν να το μιμηθούν πολλοί και σε άλλες χώρες όπως στην Αργεντινή (Montoneros), στην Ουρουγουάη (Τουραμαρος) στο Περού (Sendero Luminoso), στην Κολομβία (FARC, M19, ELN), στην Βραζιλία και αλλού.¹⁹² Η ήττα των επαναστατών στον ανταρτοπόλεμο στην ύπαιθρο τους οδήγησε στην μεταφορά του ένοπλου αγώνα στις πόλεις (Κάρλος Μαρινγκέλα) με τρομοκρατικά χτυπήματα αλλά αυτό οδήγησε στην ήττα τους και σε επιβολή στρατιωτικών πραξικοπημάτων στις περισσότερες χώρες.¹⁹³

Στην Μέση Ανατολή επίσης η τρομοκρατική βία έγινε εξαιρετικής σημασίας στα τέλη του '60. Αυτό συνέβη εξαιτίας της ήττας των Αράβων στον "Πόλεμο των 6 Ημερών" τον Ιούνιο του 1967. Βλέποντας τις ελπίδες τους για ήττα του Ισραήλ να χάνονται μετά την ήττα οι Παλαιστίνιοι και οι οργανώσεις τους όπως η Φατάχ, το Μαρξιστικό Λαϊκό Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PFLP) και η PLO η οποία έγινε και οργάνωση ομπρέλα αργότερα , άλλαξαν στρατηγική και θέλησαν να μιμηθούν αυτή των Βιετκόνγκ, που πρακτικά σήμαινε ανταρτοπόλεμο από το έδαφος της Ιορδανίας.¹⁹⁴ Αργότερα την περίοδο 1968-1969, η PLO πήρε μια άλλη σημαντική απόφαση για αλλαγή στρατηγικής ` να στραφεί σε τρομοκρατικές πράξεις εναντίον του Ισραήλ και κρατών που το στηρίζουν διεθνώς κυρίως στην Δυτική Ευρώπη.¹⁹⁵ Πράγματι το 1969 είχαμε ένα κύμα αεροπειρατειών πάνω από τους ουρανούς της Ευρώπης κάνοντας αυτά τα περιστατικά να έχουν εκτεταμένη κάλυψη από τα διεθνή Μ.Μ.Ε. κερδίζοντας δημοσιότητα έτσι για τον Παλαιστινιακό

---

¹⁹¹ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 31.

¹⁹² Ο.π. σελ. 32-34.

¹⁹³ Το ίδιο σελ. 35-37.

¹⁹⁴ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 32-34.

¹⁹⁵ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism ,from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press, 2007, σελ. 226.

σκοπό.¹⁹⁶ Φυσικά το χτύπημα με τον μεγαλύτερο αντίκτυπο ήταν αυτό του Μονάχου το 1972.¹⁹⁷

Στην Δυτική Ευρώπη και την Βόρεια Αμερική τα πράγματα παρουσιάζουν διαφορετική εικόνα με την έννοια ότι εκεί είχαμε διαδηλώσεις και κινητοποιήσεις κυρίως εναντίον του Πολέμου στο Βιετνάμ, αλλά και για άλλες κοινωνικές διεκδικήσεις.¹⁹⁸ Σχεδόν πάντα φοιτητικά κινήματα με αριστερή ιδεολογία ήταν πρωτοπόρα αλλά ποτέ δεν προχώρησαν σε τρομοκρατικές ενέργειες. Αυτό το έκανε μικρό τμήμα των επαναστατημένων νέων του Μάη του '68, δηλαδή να συνεχίσει την ιδεολογική αντιπαράθεση με την κρατική εξουσία, μέσω ένοπλων οργανώσεων και βίαιων μεθόδων δράσης.¹⁹⁹ Τέτοιες τρομοκρατικές ομάδες ήταν οι "Ερυθρές Ταξιαρχίες" στην Ιταλία, το σημαντικότερο χτύπημα των οποίων ήταν η απαγωγή και η δολοφονία του πρώην Πρωθυπουργού Άλντο Μόρο, το κίνημα "2 Ιουνίου" και η RAF(Φράξια Κόκκινος Στρατός) στην Γερμανία που συνεργάστηκε ή καλύτερα εκπαιδεύτηκε από την PLO²⁰⁰, οι "Weathermen" στην Αμερική που έκαναν την εμφάνισή τους στις αρχές της δεκαετίας του 1970²⁰¹ και άλλες.

Εδώ να αναφέρουμε ότι και σε αυτό το τρίτο κύμα είχαμε εθνικιστικά και αποσχιστικά φαινόμενα όπως η περίπτωση της ETA στην Ισπανία που σκοπός της ήταν να δημιουργήσει ένα ξεχωριστό κράτος για την Βάσκιη κοινότητα. Το πιο σημαντικό της χτύπημα ήταν η δολοφονία του διαδόχου του Φράνκο, Ναυάρχου Μπλάνκο, το 1972.²⁰² Το ίδιο επεδίωκε και ο IRA για την Ιρλανδία. Στην Β. Ιρλανδία το 1968-1969, είχαμε μάχες στους δρόμους μεταξύ Καθολικών και Προτεστάντων κάτι που ανάγκασε την κυβέρνηση στο Λονδίνο να φέρει τον στρατό να επαναφέρει την τάξη. Αυτό θεωρήθηκε πρόκληση από τον IRA ή καλύτερα από τον προσωρινό IRA, μια φράξια που αποσπάστηκε από την μητρική οργάνωση λόγω διαφωνιών για

---

¹⁹⁶ Βλέπε υποσημείωση 39.

¹⁹⁷ Bruce Hoffman, "Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006,σελ. 66.

¹⁹⁸ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 32-34.

¹⁹⁹ Μαίρη Μπόση, "Περί ορισμού της τρομοκρατίας", Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000, σελ. 33.

²⁰⁰ Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Χόφμαν αυτή ήταν μια σημαντική στιγμή στην ιστορία της τρομοκρατίας, μιας και ήταν ίσως πρώτη φορά που μια τρομοκρατική οργάνωση εκπαιδεύει μια άλλη. Bruce Hoffman, "Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006,σελ.77.

²⁰¹ David Rapoport, "The four waves of rebel terror and September 11", "Anthropoetics- The journal of Generative Anthropology", Vol. VIII, n.1, Spring/ Summer 2002.

²⁰² Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 32-34.

την χρήση βίας και ο οποίος έβλεπε τις βρετανικές δυνάμεις σαν στρατό κατοχής.²⁰³ Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να εισέλθει η Β. Ιρλανδία σε μια παρατεταμένη περίοδο τρομοκρατικής βίας, που έμεινε γνωστή ως "Ταραχές"(Troubles).²⁰⁴

Το τρίτο κύμα άρχιζε να φθίνει εξαιτίας των συντονισμένων ενεργειών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας από τα κράτη που έπληττε αλλά και εξαιτίας των αλλαγών σε διεθνές επίπεδο, όπως η πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων στην Α. Ευρώπη, η απώλεια έλξης που ασκούσαν κάποτε σε εκατομμύρια νέους οι Μαρξιστικές και συναφείς ιδέες, η εισβολή του Ισραήλ στο Λίβανο το 1982 που στέρησε τις βάσεις εκπαίδευσης των τρομοκρατών, η αποδιάρθρωση της Ε.Σ.Σ.Δ., η μετάλλαξη της Κίνας σε μια χώρα που αναπτύσσεται με καπιταλιστικό τρόπο και φυσικά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.²⁰⁵

Την περίοδο αυτή έχουμε την εμφάνιση του **τέταρτου κύματος** τρομοκρατίας το λεγόμενο "θρησκευτικό κύμα", όπου η εξέχουσα θρησκεία είναι το Ισλάμ.²⁰⁶ Τρεις εξελίξεις είναι σημαντικές για να καταλάβουμε την εμφάνιση αυτού του νέου κύματος από την δεκαετία του '80 έως σήμερα. Πρώτο γεγονός είναι η Ιρανική Επανάσταση του 1979, δεύτερο είναι η Σοβιετική επέμβαση στο Αφγανιστάν τον Δεκέμβριο της ίδια χρονιάς και τρίτη εξέλιξη είναι ότι το 1979 ήταν η αρχή ενός νέου αιώνα για τους Μουσουλμάνους, σύμφωνα με το ημερολόγιό τους, όπου σύμφωνα με την παράδοση τους θα έφτανε ο Λυτρωτής και σε συνδυασμό με την άφιξη της νέας χιλιετίας για τους Χριστιανούς ήταν σημαντικός παράγοντας για την εμφάνιση του νέου αυτού κύματος.²⁰⁷

Ας αναφερθούμε λίγο πιο αναλυτικά σε αυτά τα γεγονότα. Για το μεγαλύτερο μέρος του Ψυχρού Πολέμου το Ιράν υπό την ηγεσία του Σάχη θεωρούνταν από την Δύση και τις Η.Π.Α. περιοχή σταθερότητας και αντι-κομμουνιστικό οχυρό.²⁰⁸ Ο Σάχης θεωρείτο ένας ηγέτης που θα έκανε το Ιράν μια κοσμική και εκβιομηχανισμένη

---

²⁰³ Ο.π..

²⁰⁴ Το ίδιο.

²⁰⁵ K. Rasler and W.R. Thompson "Looking for waves of terrorism" στο "Terrorism and political violence", Vol. 21, Issue 1, 2009, σελ 31 και David Rapoport, "The four waves of rebel terror and September 11", "Anthropoetics- The journal of Generative Anthropology", Vol. VIII, n.1, Spring/Summer 2002.

²⁰⁶ Ο.π..

²⁰⁷ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 42.

²⁰⁸ Ο.π..

χώρα, όμως μια σειρά κινήσεων του τον οδήγησαν σε αντιπαράθεση με τον Σηιτικό κλήρο της χώρας και τον εξόριστο εκείνη την εποχή Αγιατολάχ Χομεϊνί.²⁰⁹ Ο Χομεϊνί με τα κηρύγματά του εξέφρασε τις βαθιές δυσαρέσκεις του ιρανικού λαού σχετικά με το καθεστώς του Σάχη που ήταν διεφθαρμένο και συνεργαζόταν με τους "άπιστους" Αμερικανούς. Μετά από μια σειρά μαζικών διαδηλώσεων, στις αρχές του 1979 ο Σάχης φεύγει εξόριστος και ο Χομεϊνί καταφέρνει να εγκαταστήσει μια νέα Ισλαμική Δημοκρατία, ένα θεοκρατικό καθεστώς με επικεφαλής τον ίδιο.²¹⁰ Την ίδια περίοδο είχαμε μια μεγάλη κρίση στις σχέσεις Ιράν- Η.Π.Α., με την κατάληψη της Αμερικανικής Πρεσβείας στην Τεχεράνη από ισλαμιστές φοιτητές που αιχμαλώτισαν και κράτησαν ως ομήρους 52 Αμερικανούς διπλωμάτες δύο χρόνια, μέχρι το τέλος της προεδρίας Κάρτερ.²¹¹ Με το να αψηφά αυτό που ο Χομεϊνί αποκαλούσε "Μεγάλο Σατανά", τις Η.Π.Α. δηλαδή, το νέο καθεστώς του ενδυνάμωσε το ολοένα αυξανόμενο κύρος του στο εσωτερικό αλλά και προκάλεσε τον ενθουσιασμό και θαυμασμό εκατομμυρίων Σηιτών σε όλη την Μέση Ανατολή.²¹²

Πουθενά αλλού αυτός ο ενθουσιασμός και ο θαυμασμός για τις εξελίξεις στο Ιράν, δεν εκφράστηκαν καλύτερα απ' ό,τι στο Λίβανο²¹³, αν και προσπάθειες να εξαχθεί η Επανάσταση έγιναν και αλλού χωρίς όμως μεγάλη επιτυχία (Ιράκ, Σαουδική Αραβία, Κουβέιτ)²¹⁴. Ο Λίβανος ήταν μια χώρα με πολλές μειονότητες, όπου οι Σηίτες ήταν φτωχοί και η πολιτική τους επιρροή μικρή σε σχέση με την αριθμητική τους παρουσία. Όταν ξέσπασε η Ιρανική Επανάσταση ο Λίβανος ταλανιζόταν από έναν εμφύλιο όπου η κάθε μειονότητα πολεμούσε την άλλη και είχαμε και την εμπλοκή Αμερικανών, Γάλλων, Ιταλών, Σύριων και Ισραηλινών.²¹⁵ Σ' αυτό το πλαίσιο δημιουργήθηκε η Χεζμπολάχ (Το κόμμα του Θεού), η οποία εκτός από την συμμετοχή της στον εμφύλιο πόλεμο εξαπέλυσε και τρομοκρατικές επιθέσεις εναντίον Αμερικανών και Γάλλων και μάλιστα με την καινοτομία των βομβιστών

²⁰⁹ K. Rasler and W.R. Thompson "Looking for waves of terrorism" στο "Terrorism and political violence", Vol. 21, Issue 1, 2009, σελ 31.

²¹⁰ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 42-43.

²¹¹ Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, "Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945-2002", Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2002, σελ. 309.

²¹² Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 42-43.

²¹³ Το ίδιο.

²¹⁴ David Rapoport, "The four waves of rebel terror and September 11", "Anthropoetics- The journal of Generative Anthropology", Vol. VIII, n.1, Spring/ Summer 2002.

²¹⁵ Leonard Weinberg, "Global terrorism, A beginner's guide", "Oneworld Publications", Oxford England, 2005, σελ. 44.

αυτοκτονίας²¹⁶(Τακτική που θα επηρεάσει αργότερα και τις Τίγρεις Ταμίλ στη Σρι Λάνκα)²¹⁷.

Το δεύτερο γεγονός που επηρέασε σημαντικά την άνοδο της θρησκευτικής τρομοκρατίας ήταν η Σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν το Δεκέμβριο του 1979. Αυτή έγινε γιατί το υποστηριζόμενο από τους Σοβιετικούς καθεστώς του Αφγανιστάν κινδύνευε να χάσει την εξουσία από θρησκευόμενους φύλαρχους που ξεκίνησαν μια εξέγερση τον Απρίλιο του 1979.²¹⁸ Αυτοί έβλεπαν ότι οι Μαρξιστές στην Καμπούλ προσπαθούσαν να εγκαθιδρύσουν τον αθεϊσμό σε μια ισχυρή μουσουλμανική κοινωνία. Επειδή λοιπόν οι προσπάθειες να καταπνίξουν την εξέγερση χειροτέρευαν και γιατί φοβόντουσαν ότι και στις δικές μουσουλμανικές περιοχές(Τατζικιστάν, Κιργιστάν, Τουρκεμιστάν, Ουζμπεκιστάν κτλ.) μπορεί να εξαπλώνονταν το πρόβλημα οι Σοβιετικοί αποφάσισαν να επέμβουν. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την πρόκληση τζιχάντ ιερού πολέμου, στον οποίο συμμετείχαν Μουσουλμάνοι από το Αφγανιστάν, το Πακιστάν, την Σαουδική Αραβία με σκοπό την εκδίωξη των Ρώσων απίστων από τον Οίκο του Ισλάμ.²¹⁹

Οι Μουτζαχεντίν (ιεροί πολεμιστές) βοηθήθηκαν τόσο από τις Η.Π.Α. (με χρήματα, εκπαίδευση και πολεμικό υλικό) όσο και από την Σαουδική Αραβία και το Πακιστάν.²²⁰ Η Αφγανική αντίσταση ήταν πετυχημένη και κατέφερε να εκδιώξει τους Σοβιετικούς και τον Κόκκινο Στρατό το 1989 από το Αφγανιστάν, υποχρεώνοντας έτσι την μια από τις δύο υπερδυνάμεις να εγκαταλείψουν την σύγκρουση και να υποχρεωθούν σε μια ταπεινωτική ήττα, που ήταν και η αρχή του τέλους για την Ε.Σ.Σ.Δ..²²¹ Μετά το τέλος του πολέμου όμως χιλιάδες μουτζαχεντίν ή “Αφγανοί” επέστρεψαν στις πατρίδες τους και ενεπλάκησαν σε βίαιες ενέργειες ή συμμετείχαν σε ένοπλες ομάδες θέλοντας να συνεχίσουν την τζιχάντ²²², ένας τέτοιος ήταν και ο

---

²¹⁶David Rapoport, “The four waves of rebel terror and September 11”, “Anthropoetics- The journal of Generative Anthropology”, Vol. VIII, n.1, Spring/ Summer 2002.

²¹⁷ Bruce Hoffman, “Inside terrorism”, Columbia University Press, New York, 2006,σελ. 137.

²¹⁸ Leonard Weinberg, “Global terrorism, A beginner’s guide”, “Oneworld Publications”, Oxford England, 2005, σελ. 44.

²¹⁹ Ο.π..

²²⁰ Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε John Cooley, “Τρομοκρατία, ανίεροι πόλεμοι”, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001, σελ. 118-152.

²²¹ Leonard Weinberg, “Global terrorism, A beginner’s guide”, “Oneworld Publications”, Oxford England, 2005, σελ. 45.

²²² Μαίρη Μπόση, “Ζητήματα ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων”, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1999, σελ.120.

πολυκατομμυριούχος Οσάμα Μπιν Λάντεν. Εδώ ακούμαστε σε μια σύντομη αναφορά γιατί στο επόμενο κεφάλαιο θα γίνει εκτενέστερη αναφορά τόσο στον Μπιν Λάντεν όσο και στην Ισλαμική τρομοκρατία.

Η τρίτη εξέλιξη που επηρέασε ώστε να μιλάμε για το τέταρτο κύμα της τρομοκρατίας ήταν η επικείμενη άφιξη της νέας χιλιετίας, κυρίως για τους Χριστιανούς και για κάποιους που συμμετείχαν σε συγκεκριμένες αιρέσεις. Για τους Μουσουλμάνους όπως είδαμε πιο πάνω αυτή η νέα χιλιετία είχε φτάσει το 1979 και είχε προκαλέσει την εμφάνιση και Σουνιτικής τρομοκρατίας σε πολλές χώρες όπως η Αίγυπτος, η Συρία, η Τυνησία, το Μαρόκο, η Αλγερία, οι Φιλιππίνες και η Ινδονησία.²²³ Χτυπήματα που να βρίσκουν αιτιολόγηση στην χριστιανική θρησκεία αλλά και σε διάφορες αιρέσεις έχουμε στην Αμερική, όπου η επίθεση ΜακΒέη στην Οκλαχόμα αποκάλυψε την ύπαρξη κινήματος για την κυριαρχία των λευκών Αμερικάνων Χριστιανών, στην Ιαπωνία με την περίπτωση του Ασαχάρα και της αίρεσης Aum Shinrikyo και της επίθεσης στο μετρό του Τόκιο.²²⁴

Από αυτήν την "κυματική" ανάλυση της τρομοκρατίας μπορούμε να συνάγουμε δύο συμπεράσματα. Πρώτον ότι τα κύματα της τρομοκρατίας έχουν τέλος, καθώς αυξάνονται και μειώνονται μέσα σε μια γενιά περίπου και ότι θα πρέπει να περιμένουμε ένα πέμπτο κύμα στο όχι και τόσο μακρινό μέλλον.²²⁵ Δεύτερον, παρατηρούμε ότι η τρομοκρατία γίνεται ολοένα και πιο θανάσιμη και ότι οι τρομοκράτες του νέου κύματος είναι απίθανο να επιστρέψουν στην ηθική της Βικτοριανής εποχής και να περιοριστούν σε δολοφονίες Προέδρων, Πρωθυπουργών και επιφανών επιχειρηματιών.²²⁶

Είδαμε λοιπόν ότι οι εξελίξεις αυτές προκάλεσαν την ανάδειξη μιας νέας μορφής τρομοκρατίας που στηρίζεται περισσότερο στα θρησκευτικά χαρακτηριστικά παρά στα ιδεολογικά, εθνικιστικά των προηγούμενων δεκαετιών και δεν περιορίζεται μόνο στη Μουσουλμανική θρησκεία. Απλά το Ισλάμ κατάφερε να πετύχει την ενσωμάτωση αυστηρά θρησκευτικών θεμάτων και πολιτικών ζητημάτων σε μια

²²³ David Rapoport, "The four waves of rebel terror and September 11", "Anthropoetics- The journal of Generative Anthropology", Vol. VIII, n.1, Spring/ Summer 2002.

²²⁴ Bruce Hoffman, "Inside terrorism", Columbia University Press, New York, 2006,σελ.101-127.

²²⁵ Leonard Weinberg, "Observations on the Future of Terrorism" στο "Terrorism: What's coming, the mutating threat", Senior Fellows Report of MIPT, edited by James O Ellis III, 2007, 37-47.

²²⁶ Ο.π..

ενιαία δομή.²²⁷ Στο επόμενο κεφάλαιο θα εξετάσουμε την "νέα" αυτή τρομοκρατία, κατά πόσον είναι νέα ,τα χαρακτηριστικά της και την Αλ Κάιντα, την σημαντικότερη ίσως οργάνωση της "νέας" αυτής τρομοκρατίας .

4) Νέα τρομοκρατία.

4.α)Χαρακτηριστικά "νέας" τρομοκρατίας και Όπλα Μαζικής Καταστροφής .

Θα αναφερθούμε τώρα σε αυτά τα χαρακτηριστικά της "νέας" τρομοκρατίας, εξετάζοντας παράλληλα αν όντως πρόκειται για κάτι το νέο ή όχι. Κατ' αρχήν το πρώτο και κύριο χαρακτηριστικό αυτής της νέας τρομοκρατίας είναι ο θρησκευτικός της χαρακτήρας και κυρίως η θρησκεία του Ισλάμ.²²⁸ Δηλαδή ότι το κίνητρο πίσω από τις επιθέσεις των τρομοκρατών είναι κυρίως θρησκευτικό. Ενώ η "παλιά" τρομοκρατία είχε περισσότερο κοσμικά και ιδεολογικά χαρακτηριστικά η "νέα" έχει θρησκευτικά και είναι σε άνοδο.²²⁹ Η άνοδος αυτής της "μοντέρνας" θρησκευτικής τρομοκρατίας προκύπτει από την Ιρανική Επανάσταση και μετά. Έχει ενδιαφέρον να δούμε ότι όσο αυξανόταν ο αριθμός των θρησκευτικών τρομοκρατικών ομάδων ο αριθμός των εθνικιστικών, αποσχιστικών ομάδων μειωνόταν σημαντικά.²³⁰ Το 2004 για παράδειγμα σχεδόν οι μισές (42 ή το 46%) των ενεργών τρομοκρατικών οργανώσεων εκείνης της χρονιάς ήταν θρησκευτικές , ενώ οι 32 (28%) ήταν αριστερές οργανώσεις και 24(21%) ήταν εθνικιστικές / αποσχιστικές.²³¹

Τι κοινό έχουν οι ομάδες που χρησιμοποιούν τρομοκρατική βία στο όνομα της θρησκείας; Είναι αντιδραστικές υπό την έννοια ότι εμφανίστηκαν ως αντίδραση στις κοσμικές τάσεις του σύγχρονου κόσμου. Βασίζουν τις θρησκευτικές απόψεις τους σε επιλεγμένα σημεία των ιερών τους κειμένων, που συνήθως παρέχουν την

²²⁷ Gerard Chaliand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism , from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press, 2007, σελ. 59.

²²⁸ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England, 2005, σελ. 46.

²²⁹ Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο " Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 9.

²³⁰ Bruce Hoffman, " Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 85.

²³¹ Ο.π. σελ. 86.

δικαιολόγηση της χρήσης βίας εναντίον άλλων που αναγνωρίζονται ως εχθροί.²³² Είναι μανιχαϊκές καθώς χωρίζουν τον κόσμο σε καλούς και κακούς, οι δυνάμεις του φωτός εναντίον των δυνάμεων του σκότους.²³³ Είναι απόλυτες, καθώς τα ιερά κείμενα δεν υπόκεινται σε διαπραγματεύσεις και όσοι το κάνουν είναι οι εχθροί, έχουν προσδοκίες για την άφιξη ενός Μεσσία και τέλος είναι απολυταρχικές, συχνά υπό την ηγεσία χαρισματικών ή ψευδοχαρισματικών ατόμων που πιστεύεται ότι κατέχουν ειδικές δυνάμεις και σοφία.²³⁴

Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό της "νέας" τρομοκρατίας, που σχετίζεται με το πρώτο, είναι η επιθυμία των τρομοκρατών για υπερβολική και αδιάκριτη βία. Για τον θρησκευτικό τρομοκράτη η βία είναι πρώτα και κύρια μια ιερή πράξη ή ένα ιερό καθήκον που εκτελείται για να απαντήσει σε μια θεολογική απαίτηση ή καθήκον.²³⁵ Οι θρησκευτικοί τρομοκράτες δεν έχουν να απολογηθούν σε κάποιους ψηφοφόρους. Αν το κοινό στο οποίο απευθύνεσαι είναι ο Θεός, τότε δε χρειάζεται να ανησυχείς μήπως τον αποξενώσεις και τον κάνεις να αντιδράσει, καθώς είναι απίθανο να γνωστοποιήσει την αντίδρασή του.²³⁶ Έτσι οι ομάδες αυτές τείνουν να προξενούν μαζικές απώλειες, καθώς ο μόνος περιορισμός τους είναι οι ίδιες τους οι δυνατότητες.²³⁷ Χαρακτηριστικό της άμεσης σχέσης μεταξύ της τρομοκρατίας που ωθείται από τη θρησκεία και της αύξησης των θανάτων είναι η Αλ Κάιντα, η οποία έχοντας διαπράξει μόλις το 0.1% των τρομοκρατικών επιθέσεων μεταξύ 1998 και 2004, ήταν υπεύθυνη για σχεδόν το 19% των θανάτων κατά την ίδια περίοδο.²³⁸ Αυτό είναι αντίθετο με ότι συνέβαινε στο παρελθόν όπου οι τρομοκράτες των παλαιότερων ετών δεν δολοφονούσαν αδιακρίτως αθώους, καθώς κάτι τέτοιο θα ήταν αντιπαραγωγικό για τους σκοπούς τους και θα τους αποξένωνε από την κοινωνία, αλλά διαλέγανε τους στόχους τους προσεκτικά.²³⁹ Αφού όπως είδαμε οι τρομοκράτες βλέπουν τον αγώνα τους με όρους καλού –κακού και θεωρώντας τα μη μέλη των οργανώσεών τους ως απίστευτους, η αδιάκριτη βία δεν είναι μόνο ηθικώς αποδεκτή

---

²³² Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England, 2005, σελ. 47.

²³³ Ο.π..

²³⁴ Το ίδιο.

²³⁵ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 88.

²³⁶ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 238.

²³⁷ Ο.π.. 120.

²³⁸ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 88.

²³⁹ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England, 2005, σελ. 47.

αλλά ισοδύναμη με ένα δίκαιο και απαραίτητο βήμα προς την επίτευξη του θρησκευτικού τους σκοπού.²⁴⁰

Ένα τρίτο χαρακτηριστικό της "νέας" τρομοκρατίας είναι η υποτιθέμενη καινούρια δομή της. Δεν αναπτύσσονται πλέον με την πυραμιδική μορφή των οργανώσεων του παρελθόντος αλλά με την μορφή δικτύου.²⁴¹ Αυτή η νέα δομή οργάνωσης διευκολύνεται από τις αναπτυγμένες τεχνολογίες στις τηλεπικοινωνίες καθώς μειώνει το κόστος στις επικοινωνίες επιτρέποντας έτσι στους τρομοκράτες να αναπτυχθούν δικτυακά.²⁴² Η νέα δομή είναι πιθανό να περιλαμβάνει μικρές ομάδες ή πυρήνες (3 μέχρι 10 ατόμων) που δρουν ανεξάρτητα η μία από την άλλη, τα μέλη των οποίων δε γνωρίζονται μεταξύ τους και δεν γνωρίζουν τον τόπο και τρόπο δράσης τους.²⁴³ Με αυτό τον τρόπο η διάλυση ενός πυρήνα δεν σημαίνει και ένα αποφασιστικό πλήγμα κατά του δικτύου.²⁴⁴ Το δίκτυο έτσι γίνεται πιο ευέλικτο, προσαρμόζεται πιο εύκολα και γίνεται πιο ανθεκτικό σε διάφορες καταστάσεις. Αν και τα μέλη επικοινωνούν με την ηγεσία μπορούν ωστόσο να δρουν αυτοβούλως.²⁴⁵ Είναι ένας συνδυασμός του μοντέλου "κέντρο – ακτίνα" (hub and spoke), όπου οι κόμβοι επικοινωνούν με το κέντρο, και του μοντέλου "τροχού" όπου οι κόμβοι επικοινωνούν μεταξύ τους χωρίς να έχουν σχέση με το κέντρο.²⁴⁶ Πρόκειται για άτομα που ωθούνται, εμπνέονται και δραστηριοποιούνται από ένα κίνημα ή έναν ηγέτη, αλλά που δεν ανήκουν επίσημα σε μια συγκεκριμένη, αναγνωρίσιμη τρομοκρατική ομάδα ούτε ακολουθούν εντολές που εκδίδονται από την ηγεσία και κατ' αυτό τον τρόπο είναι έξω από οποιαδήποτε αλυσίδα ιεραρχίας.²⁴⁷

²⁴⁰ Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο "Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 10.

²⁴¹ Isabelle Duyvesteyn, "How new is the new terrorism?", "Studies in Conflict and Terrorism", Vol. 27, Issue 5, April 2004, σελ. 439-454.

²⁴² David Tucker, "What's new about the new terrorism and how dangerous is it?", "Terrorism and Political Violence" Vol. 13, Autumn 2001, σελ. 1-14.

²⁴³ "A Military Guide to Terrorism in the Twenty First Century", US Army Training and Doctrine Command (TRADOC G2) Handbook No. 1, 15 August 2007.

²⁴⁴ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England, 2005, σελ. 50.

²⁴⁵ Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο "Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 12.

²⁴⁶ Ο.π..

²⁴⁷ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 38.

Είτε λέγονται " αυτόνομοι πυρήνες " , " αυτόνομα δίκτυα" , " αντίσταση χωρίς ηγεσία" , " αυτόνομες ομάδες ηγεσίας " ή " μοναχικοί λύκοι" ²⁴⁸ , αυτός ο τύπος δομής είναι πολύ δύσκολος στον εντοπισμό και στην διείσδυση απ' ό τι μια πιο παραδοσιακή ιεραρχική δομή. ²⁴⁹ Οποιαδήποτε πάντως κι αν είναι τα συστατικά ενός δικτύου , αυτό που το καθιστά δίκτυο είναι η απουσία κεντρικής αρχής ή ελέγχου. ²⁵⁰ Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της νέας δομής ήταν τα δίκτυα που οργάνωσαν και εκτέλεσαν τις επιθέσεις σε Μαδρίτη και Λονδίνο όπως θα δούμε παρακάτω.

Μια έκφανση αυτής της δικτυακής δομής και της επανάστασης στις επικοινωνίες είναι το γεγονός ότι έχουμε περισσότερους ερασιτέχνες τρομοκράτες και ad hoc τρομοκρατικές οργανώσεις. Δεν χρειάζεται να εκπαιδευτούν ή να υποστηριχθούν από άποψη επιμελητείας από κάποιο κράτος υποστηρικτή μιας και βασιζονται στα δίκτυα για υποστήριξη ενώ μόλις πραγματοποιήσουν το χτύπημά τους διαλύονται. ²⁵¹ Επίσης λόγω της αυξημένης χρήσης των σύγχρονων τεχνολογιών στις επικοινωνίες και την πληροφόρηση οι νέοι τρομοκράτες μπορούν να επικοινωνούν μυστικά, με δορυφορικά τηλέφωνα, e-mails, ιστοσελίδες στο διαδίκτυο και να καλύπτουν αποστάσεις πιο εύκολα κυρίως με την χρήση διηπειρωτικών πτήσεων. ²⁵²

Επίσης ένα άλλο χαρακτηριστικό της " νέας" τρομοκρατίας είναι η έλλειψη κράτους υποστηρικτή. Αυτό συνάγεται από την επιθυμία των τρομοκρατών για ανεξέλεγκτη και αδιάκριτη βία καθώς έτσι δεν θα έχουν να λογοδοτήσουν σε κανένα κράτος ή άλλον οργανισμό και γι' αυτό δεν περιορίζουν την βία. ²⁵³ Κατ' αυτό τον τρόπο η χρηματοδότηση της " νέας" τρομοκρατίας δεν πραγματοποιείται μέσω κρατών υποστηρικτών, αλλά μέσω άλλων παράνομων πηγών όπως διακίνηση ναρκωτικών, πειρατεία, απάτες με πιστωτικές κάρτες αλλά και νόμιμων όπως δωρεές από εύπορους , φιλανθρωπίες και την Διασπορά. ²⁵⁴

---

²⁴⁸ Ο.π..

²⁴⁹ Cody Brown, " The new terrorism debate" , " Alternatives: Turkish Journal of International Relations" , Vol.6, No. 3 & 4, Fall – Winter 2007, σελ 32.

²⁵⁰ David Tucker, " What's new about the new terrorism and how dangerous is it?" , " Terrorism and Political Violence" Vol.13, Autumn 2001, σελ. 1-14.

²⁵¹ Ο.π..

²⁵² Alexander Spencer, " Questioning the concept of New Terrorism" στο " Peace Conflict and Development" , Issue 8, January 2006, σελ. 11.

²⁵³ Ο.π..

²⁵⁴ Nimrod Raphaelli, " Financing of terrorism: Sources, methods and channels" , " Terrorism and Political Violence" , Vol.15, No.4, 2003, σελ. 59-82.

Ακόμη ένα χαρακτηριστικό της "νέας" τρομοκρατίας θεωρείται η εμφάνιση της αυτοκτονικής τρομοκρατίας ή των επιθέσεων αυτοκτονίας. Από την δεκαετία του '80 και μετά έγιναν η πεμπτοσύνη των τρομοκρατικών επιθέσεων.²⁵⁵ Είναι ένας τομέας όπου η θρησκεία είχε τον σημαντικότερο αντίκτυπο μετά την 11/9, αφού από το 2001 μέχρι το 2005 έχουμε το 78% όλων των επιθέσεων αυτοκτονίας από τα 1968 και μετά.²⁵⁶ Από τις 35 τρομοκρατικές οργανώσεις που χρησιμοποιούν αυτήν την τακτική της αυτοκτονικής τρομοκρατίας το 2005, οι 31 από αυτές (το 86% δηλαδή) ήταν Ισλαμικές.

Τέλος ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της "νέας" τρομοκρατίας είναι η ολοένα και πιθανότερη χρήση όπλων μαζικής καταστροφής (ΟΜΚ) ή χημικών, βιολογικών και πυρηνικών όπλων.²⁵⁷

Στα πλεονεκτήματα χρησιμοποίησης των χημικών όπλων (φλυκταινώδεις παράγοντες, ασφυξιογόνοι παράγοντες, αιματικοί παράγοντες και νευροπαραλυτικοί παράγοντες) για τους τρομοκράτες συμπεριλαμβάνεται το γεγονός ότι η απόκτησή τους είναι φτηνή και εύκολη, δεν απαιτείται ιδιαίτερη εκπαίδευση στη χρήση τους και η παραγωγή των ακατέργαστων παραγόντων είναι απολύτως νόμιμη.²⁵⁸ Το δυσκολότερο μέρος είναι η σωστή διασπορά των όπλων, καθώς επίσης ο χειρισμός και ο έλεγχος τους.²⁵⁹ Παράδειγμα χρησιμοποίησης χημικών όπλων και συγκεκριμένα του αερίου Σαρίν, είχαμε το 1995 από την οργάνωση του Σόκο Ασαχάρα, Aum Shinrikyo(Υπέρτατη Αλήθεια) στο μετρό του Τόκιο.²⁶⁰ Ο σκοπός τους ήταν να προκαλέσουν χιλιάδες θύματα αλλά λόγω τεχνικών προβλημάτων κατάφεραν να σκοτώσουν μόνο 12 άτομα και να τραυματίσουν 5.500,²⁶¹ κάτι που δείχνει πως η ανάπτυξη αυτών των όπλων δεν είναι τόσο εύκολη όσο παρουσιάζεται συχνά και απαιτεί επιστημονική ειδημοσύνη, σημαντικά κεφάλαια και ασφαλή εργαστήρια.²⁶²

²⁵⁵ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England, 2005, σελ. 49.

²⁵⁶ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 131.

²⁵⁷ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England, 2005, σελ. 48.

²⁵⁸ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 253.

²⁵⁹ Ο.π..

²⁶⁰ Μαίρη Μπόση, "Ζητήματα ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων", Εκδόσεις Παπαζήση, 1999, σελ. 184.

²⁶¹ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 119.

²⁶² Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 255.

Τώρα θα αναφερθούμε στα βιολογικά όπλα που είναι η σκόπιμη χρήση βιολογικής προέλευσης παραγόντων ή νόσων, προκειμένου να υπονομευθεί το σθένος του αντιπάλου. Υπάρχουν δύο κατηγορίες παραγόντων, οι μικροοργανισμοί, που είναι έμβια οργανικά μικρόβια όπως ο άνθρακας, η χολέρα, η πανώλη και άλλα και οι τοξίνες, που είναι υποπροϊόντα έμβιων οργανισμών ή κυρίως φυσικά δηλητήρια, όπως η αλλαντίαση ή η ρητίνη.²⁶³

Είναι σαφώς περισσότερο τοξικοί από τους χημικούς παράγοντες (είναι χαρακτηριστικό ότι ένα γραμμάριο ρητίνης που ψεκάζεται σε ένα στόχο-πλήθος, μπορεί να σκοτώσει 10.000 άτομα!)²⁶⁴, έχουν ανεξέλεγκτη δράση, μπορούν να προσβάλλουν μεγάλα τμήματα πληθυσμού, δεν αναγνωρίζουν σύνορα, ούτε τον ακριβή στόχο για τον οποίο χρησιμοποιούνται.²⁶⁵ Οι βιολογικοί παράγοντες έχουν πολλαπλάσια θανατηφόρα αποτελέσματα απ' ότι οι χημικοί στην ίδια δοσολογία²⁶⁶ ενώ τα υλικά κατασκευής της βιολογικής τρομοκρατίας υπάρχουν εν αφθονία στο εμπόριο και η παραγωγή τους μπορεί να γίνει είτε σε μικροβιολογικό εργαστήριο είτε σε ένα νοσοκομείο.²⁶⁷ Επίσης ένα ακόμη πλεονέκτημα των βιολογικών όπλων είναι το γεγονός ότι τα συμπτώματα μερικές φορές κάνουν μέχρι και δύο μήνες να εμφανιστούν και έτσι είναι δύσκολο να υπάρξει έγκαιρη προειδοποίηση.²⁶⁸

Τα βιολογικά όπλα, μολονότι είναι σχετικά εύκολο να αποκτηθούν, είναι εξαιρετικά δύσκολο να χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά²⁶⁹ ενώ για τη διατήρηση και φύλαξή τους χρειάζονται ειδικοί χώροι προστασίας, μέσα μεταφοράς και τρόποι χειρισμού τους.²⁷⁰ Χαρακτηριστικό παράδειγμα επίθεσης με βιολογικά όπλα είναι οι επιστολές άνθρακα που εστάλησαν στις Η.Π.Α. μετά την 11 Σεπτεμβρίου 2001, όπου

---

²⁶³ Ο.π., σελ. 258.

²⁶⁴ David Whittaker, " Terrorists and terrorism in the contemporary world", Routledge 2004, σελ.118.

²⁶⁵ Μαίρη Μπόση, " Ζητήματα ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων", Εκδόσεις Παπαζήση, 1999, σελ. 188-189.

²⁶⁶ Λουίζ Ρίτσαρντσον, " Τι θέλουν οι τρομοκράτες ", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 259.

²⁶⁷ Μαίρη Μπόση, " Ζητήματα ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων", Εκδόσεις Παπαζήση, 1999, σελ. 188-189.

²⁶⁸ David Whittaker, " Terrorists and terrorism in the contemporary world", Routledge 2004, σελ.117.

²⁶⁹ Λουίζ Ρίτσαρντσον, " Τι θέλουν οι τρομοκράτες ", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 261.

²⁷⁰ Μαίρη Μπόση, " Ζητήματα ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων", Εκδόσεις Παπαζήση, 1999, σελ. 188-189.

συνολικά ταχυδρομήθηκαν επτά επιστολές, πέθαναν 5 άνθρωποι και σε κανέναν δεν έχει ακόμα απαγγελθεί κατηγορία για αυτό.²⁷¹

Το πιο ανησυχητικό πάντα σε σχέση με τα όπλα μαζικής καταστροφής είναι η πιθανότητα χρησιμοποίησης πυρηνικών όπλων. Το θέμα της πυρηνικής τρομοκρατίας ή της χρήσης πυρηνικών υλικών με σκοπό τον εκφοβισμό μεγάλων πληθυσμιακών ομάδων πήρε διαστάσεις κυρίως μετά την διάλυση της Ε.Σ.Σ.Δ.²⁷² που άφησε πίσω της μια αδύναμη συνομοσπονδία ανεξάρτητων κρατών στην Ανατολική Ευρώπη (Ουκρανία , Λευκορωσία), τον Καύκασο(Γεωργία) και Κεντρική Ασία (Ουζμπεκιστάν, Καζακστάν) και φυσικά την ίδια την Ρωσία με πυρηνική υποδομή αυξάνοντας την πιθανότητα διακίνησης πυρηνικού υλικού προς άγνωστες κατευθύνσεις.²⁷³ Υπήρχε διάχυτος φόβος ότι η δομή κατοχής και ελέγχου των πυρηνικών της Ρωσίας είχε καταρρεύσει προκαλώντας ερωτηματικά ως προς το ποιος ελέγχει στην πραγματικότητα τα πυρηνικά της χώρας.²⁷⁴ Είναι ο λεγόμενος κίνδυνος των «αδέσποτων πυρηνικών» που αποτελούσε και αποτελεί μόνιμη έγνοια των αμερικανικών κυβερνήσεων μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.²⁷⁵

Η πιθανή χρήση πυρηνικών όπλων θα σήμαινε τεράστια καταστροφή τόσο σε ανθρώπινες ζωές όσο και στο φυσικό περιβάλλον της γης για εκατοντάδες χρόνια ενώ η πιθανότητα χρήσης τους μπορεί να εκλάβει διαφορετικές μορφές, από την ουσιαστική χρήση των πυρηνικών όπλων έως την τοποθέτηση ραδιενεργών υλικών με σκοπό την μόλυνση υδάτων σε υδραγωγεία, λίμνες , ποτάμια και γενικά υδάτινους πόρους.²⁷⁶ Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η πυρηνική τρομοκρατία είναι μια εξτρεμιστική μορφή βίας που δεν αναγνωρίζει ομάδα στόχο προκαλώντας έτσι τεράστιο αριθμό θυμάτων²⁷⁷ , κάτι που συνάδει με την ιδεολογία των θρησκευτικώς ωθούμενων τρομοκρατών .

---

²⁷¹ Isabelle Duyvesteyn, "How new is the new terrorism?", "Studies in Conflict and Terrorism", Vol. 27, Issue 5, April 2004,σελ. 439-454.

²⁷² Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England, 2005, σελ. 48.

²⁷³ Μαίρη Μπόση, " Ζητήματα ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων", Εκδόσεις Παπαζήση, 1999, σελ. 171, 175.

²⁷⁴ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England, 2005, σελ. 48.

²⁷⁵ Λουίζ Ρίτσαρντσον, " Τι θέλουν οι τρομοκράτες ", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 265.

²⁷⁶ Μαίρη Μπόση, " Ζητήματα ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων", Εκδόσεις Παπαζήση, 1999, σελ. 178.

²⁷⁷ Ο.π..

Η παραγωγή πυρηνικών όπλων πόρρω απέχει από το να είναι εύκολη και απλή καθώς για την δημιουργία ενός τέτοιου όπλου απαιτούνται εκτός από γνώσεις και κατάλληλες εγκαταστάσεις, που θα τις προσέφερε ένα κράτος υποστηρικτής όπως πιθανόν και το σχάσιμο υλικό.²⁷⁸ Πυρηνικοί αντιδραστήρες δεν μπορούν να κατασκευαστούν ούτε σε υπόγεια ούτε σε σπηλιές του Αφγανιστάν. Η κατασκευή πυρηνικών βομβών, η φύλαξη και η μεταφορά ραδιενεργών υλικών πρέπει να γίνεται από εξειδικευμένους επιστήμονες και μέσα σε ειδικά εξοπλισμένους χώρους εξαιτίας του φόβου ενός ατυχήματος ή της έκθεσης σε ραδιενεργά υλικά. Επομένως είναι δύσκολο για μικρές τρομοκρατικές οργανώσεις να κάνουν ένα τέτοιο μεγάλο βήμα καθώς δεν διαθέτουν ούτε τους πόρους, ούτε την ικανότητα και την γνώση.²⁷⁹

Ένα πολύ πιο πιθανό σενάριο από την χρήση πυρηνικών όπλων είναι η πυροδότηση της λεγόμενης «βρώμικης βόμβας» ή τα «πυρηνικά του φτωχού».²⁸⁰ Παρόλο που συχνά συγχέεται με τα πυρηνικά όπλα, η βρώμικη βόμβα, χρησιμοποιεί συμβατικά εκρηκτικά για να διασπείρει ραδιενεργά υλικά.²⁸¹ Ακόμα και μια μικρή ποσότητα ραδιενεργού υλικού, αν αλεστεί σε λεπτά μόρια και διασπαρθεί μέσω ενός συμβατικού εκρηκτικού, μπορεί να διασκορπίσει ραδιενεργά μόρια σε μια περιοχή αρκετών τετραγώνων.²⁸² Η υπόθεση που γέννησε την μεγαλύτερη ανησυχία στις Η.Π.Α. ήταν η περίπτωση του Χοσέ Παντίγια, πρώην μέλους συμμορίας και πολίτη των Η.Π.Α., ο οποίος συνελήφθη στο Σικάγο τον Μάιο του 2002, με την κατηγορία ότι σχεδίαζε να οργανώσει μια επίθεση με βρώμικη βόμβα εναντίον των Η.Π.Α. για λογαριασμό της Αλ Κάιντα.²⁸³

4.β) Πρόκειται όντως για "νέα" τρομοκρατία ;

Στη συνέχεια θα εξετάσουμε αν όντως αυτά τα χαρακτηριστικά μπορούν δικαιολογήσουν τον όρο "νέα" τρομοκρατία. Η θρησκεία και ο φανατισμός όπως είδαμε πιο πάνω θεωρούνται ως το κύριο κίνητρο για τους νέους τρομοκράτες κυρίως

²⁷⁸ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 266.

²⁷⁹ Μαίρη Μπόση, "Ζητήματα ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων", Εκδόσεις Παπαζήση, 1999, σελ. 179.

²⁸⁰ David Whittaker, "Terrorists and terrorism in the contemporary world", Routledge 2004, σελ.122.

²⁸¹ Ο.π..

²⁸² Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 269.

²⁸³ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/2037444.stm>, 6/7/2009.

από την λήξη του Ψυχρού Πολέμου και μετά ²⁸⁴. Ιστορικά όμως η θρησκευτική τρομοκρατία δεν είναι σε καμία περίπτωση ένα καινούριο φαινόμενο, καθώς περισσότερο από 2 χιλιάδες χρόνια πριν είχαμε τις πρώτες πράξεις που τώρα περιγράφουμε ως θρησκευτική τρομοκρατία, με κυριότερα παραδείγματα τους Ζηλωτές και τους Ασσασίνους ²⁸⁵. Επομένως δεν είναι τόσο ένα νέο χαρακτηριστικό της τρομοκρατίας όσο μια κυκλική επιστροφή σε ένα προηγούμενο και εν πολλοίς ξεχασμένο κίνητρο της τρομοκρατίας ²⁸⁶.

Εδώ να σημειώσουμε όμως ότι και η λεγόμενη "παλιά τρομοκρατία" είχε οργανώσεις που είχαν θρησκευτικά χαρακτηριστικά, όπως ο IRA στην Ιρλανδία, όπου η συμμετοχή κρινόταν σχεδόν αποκλειστικά από το θρήσκευμα (Καθολικοί), το FLN στην Αλγερία ήταν Μουσουλμανικό ενώ και τα κίνητρα των σημερινών τρομοκρατών δεν είναι αποκλειστικά θρησκευτικά, όπως για παράδειγμα η Αλ Κάιντα που ζητάει την επανίδρυση του Χαλιφάτου, την απόσυρση των Αμερικανών από τον Οίκο του Ισλάμ, την αντικατάσταση των διεφθαρμένων κυβερνήσεων με άλλες που θα επιστρέψουν στο σωστό δρόμο και την εξάλειψη του Ισραήλ, δείχνοντας έτσι ότι πολιτική και θρησκεία συνυπάρχουν ²⁸⁷.

Ένα άλλο στοιχείο που θεωρείται ως νέο και συνδέεται στενά με την θρησκευτική τρομοκρατία είναι το γεγονός ότι οι τρομοκράτες είναι διατεθειμένοι να χρησιμοποιήσουν βία χωρίς όρια και να προκαλέσουν μεγάλο αριθμό θυμάτων σε σχέση με την παλιά τρομοκρατία που διάλεγε προσεκτικά τα θύματά της και στόχους με συμβολικό χαρακτήρα. Όμως υπάρχει πιο συμβολικός στόχος από την Μέκκα του παγκόσμιου καπιταλισμού στη Νέα Υόρκη, το Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου, και το Πεντάγωνο;

Δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι υπάρχει μια στατιστική σχέση μεταξύ Ισλαμικών ομάδων και υψηλότερου αριθμού θυμάτων στις τρομοκρατικές τους

---

²⁸⁴ Isabelle Duyvesteyn, "How new is the new terrorism?", "Studies in Conflict and Terrorism", Vol. 27, Issue 5, April 2004, σελ. 439-454.

²⁸⁵ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 83.

²⁸⁶ Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο "Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 14.

²⁸⁷ Isabelle Duyvesteyn, "How new is the new terrorism?", "Studies in Conflict and Terrorism", Vol. 27, Issue 5, April 2004, σελ. 439-454.

επιθέσεις²⁸⁸ και ότι όταν κανείς εξετάζει τα δεδομένα διεθνών τρομοκρατικών επιθέσεων ανακαλύπτει ότι ενώ ο αριθμός των επιθέσεων έχει μειωθεί αντίθετα έχει αυξηθεί ο αριθμός των θανάτων ανά περιστατικό από τα μέσα της δεκαετίας του '80.²⁸⁹ Αυτή η αύξηση των απωλειών θα μπορούσε να δικαιολογηθεί όχι μόνο από τον θρησκευτικό χαρακτήρα των τρομοκρατών και το πώς αντιλαμβάνονται την βία²⁹⁰ αλλά επίσης και από την βελτίωση της τεχνολογίας που χρησιμοποιούν οι τρομοκράτες, όπως οι χρονοδιακόπτες, εκρηκτικά με τηλεχειρισμό που αυξάνουν τον αριθμό των απωλειών.²⁹¹

Επίσης δεν πρέπει να ξεχνάμε την σχέση των τρομοκρατών και των Μ.Μ.Ε. γιατί όσο πιο ισχυρά τα χτυπήματα και οι επιθέσεις των τρομοκρατών τόσο μεγαλύτερη κάλυψη θα έχουν από αυτά²⁹² μεταδίδοντας έτσι το μήνυμα των τρομοκρατών, καθώς πάνω απ' όλα η τρομοκρατία μια μορφή επικοινωνίας, ένας άκρως δραματικός τρόπος να στέλνεις ένα μήνυμα.²⁹³ Είναι στην λογική της τρομοκρατίας να πραγματοποιούν μεγαλύτερες και πιο ακραίες επιθέσεις για να πετύχουν τον ίδιο ή μεγαλύτερο αντίκτυπο, έτσι όταν τα μέσα είναι διαθέσιμα, θα εκφραστούν κι αυτοί πιο ακραία.²⁹⁴ Επομένως οι τρομοκράτες αυξάνουν τις απώλειες που προκαλούν για προκαλέσουν το ενδιαφέρον των Μέσων και συνεπώς του κοινού. Όσο κι αν οι τρομοκράτες που ωθούνται από την θρησκεία θεωρούν ότι έχουν να απολογηθούν μόνο στο Θεό για τις πράξεις τους, όταν έχουν και πολιτική ατζέντα θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους την κοινή γνώμη και τους περιορισμούς που αυτή θέτει προκειμένου να έχουν την δυνατότητα για οικονομική στήριξη και στρατολόγηση.²⁹⁵ Οι τρομοκράτες θέλουν ακόμα πολλούς ανθρώπους να παρακολουθούν και θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι όσο πιο μεγάλη, συντονισμένη και δραματική είναι μια επίθεση, τόσο πιο ευρύ θα είναι και το κοινό που παρακολουθεί και έτσι το

---

²⁸⁸ Ο.π..

²⁸⁹ Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο "Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 15.

²⁹⁰ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 87.

²⁹¹ Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο "Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 16.

²⁹² David Whittaker, "Terrorists and terrorism in the contemporary world", Routledge 2004, σελ. 95.

²⁹³ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England, 2005, σελ. 97.

²⁹⁴ Isabelle Duyvesteyn, "How new is the new terrorism?", "Studies in Conflict and Terrorism", Vol. 27, Issue 5, April 2004, σελ. 439-454.

²⁹⁵ Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο "Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 18.

αυξανόμενο επίπεδο θανάτων θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μια συνεχής διαδικασία και όχι απαραίτητα σαν ένα στοιχείο νεωτερικότητας.²⁹⁶

Ακόμα ένα χαρακτηριστικό της "νέας" τρομοκρατίας είναι η δομή της και συγκεκριμένα αυτή του "δικτύου" εν αντιθέσει με την δομή που είχαν οι προηγούμενες τρομοκρατικές οργανώσεις. Κατά πόσον όμως αυτό συνιστά καινοτομία; Ενώ η παλιά τρομοκρατία ήταν οργανωμένη πιο ιεραρχικά, με πυραμιδική μορφή²⁹⁷, η "νέα" τρομοκρατία έχει μια οργάνωση ενός χαλαρού δικτύου όπως είδαμε πιο πάνω. Όμως αυτή η δικτυακή δομή της τρομοκρατίας εμφανίζεται και σε περιπτώσεις του αναρχικού κινήματος του 19^{ου} αιώνα στην Ρωσία και στην Γαλλία²⁹⁸, με την μορφή της Αναρχικής ή Μαύρης Διεθνούς.²⁹⁹ Επίσης η PLO, ήταν μια οργάνωση ομπρέλα, της οποίας η κύρια συνιστώσα η Φατάχ δεν είχε το μονοπώλιο ισχύος και οι υπόλοιπες συνιστώσες είχαν διαφορετικές σχέσεις μεταξύ τους, συμφωνώντας, διαφωνώντας και αναπτύσσοντας διαφορετικές στρατηγικές και πολιτικές,³⁰⁰ καθιστώντας έτσι την PLO "ένα δίκτυο σχέσεων".³⁰¹ Σημάδια δικτυακής δομής υπήρχαν επίσης και σε αριστερές επαναστατικές οργανώσεις όπως στην RAF όπου δεύτερης, τρίτης και τέταρτης γενιάς τρομοκράτες δεν σχημάτιζαν μια ιεραρχικά δομημένη οργάνωση αλλά περισσότερο ένα δίκτυο με κοινούς σκοπούς.³⁰² Όπως υπήρχαν στοιχεία δικτυακής δομής σε παλαιότερες οργανώσεις, έτσι υπάρχουν στοιχεία ιεραρχικής δομής και σε σημερινές όπως στην Αλ Κάιντα.³⁰³ Θα λέγαμε λοιπόν ότι η εμφάνιση οργανώσεων με λιγότερο ιεραρχικές δομές είναι μια επιστροφή στην παράδοση όσο οι αριστερές ιδεολογίες χάνουν την δυναμική τους.³⁰⁴

---

²⁹⁶ Ο.π..

²⁹⁷ Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο "Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 23.

²⁹⁸ Isabelle Duyvesteyn, "How new is the new terrorism?", "Studies in Conflict and Terrorism", Vol. 27, Issue 5, April 2004, σελ. 439-454.

²⁹⁹ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 7.

³⁰⁰ David Tucker, "What's new about the new terrorism and how dangerous is it?", "Terrorism and Political Violence" Vol.13, Autumn 2001, σελ. 1-14.

³⁰¹ Helena Cobban, "The Palestine Liberation Organization, People, Power and Politics", Cambridge University Press, Cambridge, 1984, σελ. 140.

³⁰² Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο "Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 23.

³⁰³ Ο.π..

³⁰⁴ David Tucker, "What's new about the new terrorism and how dangerous is it?", "Terrorism and Political Violence" Vol.13, Autumn 2001, σελ. 1-14.

Αναφορικά με την θέση ότι οι σημερινοί τρομοκράτες είναι περισσότερο ερασιτέχνες και δεν βασίζονται τόσο πολύ στην κρατική πατρωνία/ υποστήριξη, να πούμε ότι όλοι οι τρομοκράτες όταν ξεκινούν είναι ερασιτέχνες, υπό την έννοια ότι δεν το έχουν ξανακάνει αυτό, αλλά αν ισχύσει και εδώ ο νόμος της επιβίωσης του ισχυροτέρου τότε ο αριθμός των επαγγελματιών τρομοκρατών θα αυξάνει.³⁰⁵ Από την άλλη η κρατική υποστήριξη της τρομοκρατίας συνεχίζει να είναι σημαντική για τις τρομοκρατικές οργανώσεις γιατί πάντα θα χρειάζεται έδαφος το οποίο παρέχει βάσεις, κρησφύγετα και εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις, όπως έδειξε το παράδειγμα της Αλ Κάιντα στο Αφγανιστάν.³⁰⁶

Η αυτοκτονική τρομοκρατία (επιθέσεις αυτοκτονίας) είναι μια τακτική που αποδίδεται επίσης στην "νέα" θρησκευτική τρομοκρατία. Όμως πρέπει να πούμε ότι η τακτική αυτή χρησιμοποιείται και από οργανώσεις που δεν έχουν ως βασικό τους κίνητρο την θρησκεία, όπως είναι οι Τίγρεις Ταμίλ στη Σρι Λάνκα από το 1983, οι οποίοι είναι κυρίως εθνικιστικό/ αποσχιστικό κίνημα.³⁰⁷ Είναι χαρακτηριστικό ότι οι Τίγρεις Ταμίλ από το 1983 μέχρι το 2000 είχαν πραγματοποιήσει περισσότερες επιθέσεις αυτοκτονίας από ότι όλες οι άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις μαζί.³⁰⁸ Ακόμη και οι Ασσασίνοι μπορεί να χαρακτηριστούν ως πρόδρομοι των επιθέσεων αυτοκτονίας,³⁰⁹ κάτι που δείχνει πως η αυτοκτονική τρομοκρατία δεν είναι αποκλειστικό προνόμιο της θρησκευτικής τρομοκρατίας.

Η πιθανότητα χρήσης όπλων μαζικής καταστροφής από την "νέα" τρομοκρατία είναι επίσης συζητήσιμη, καθώς θα πρέπει να αναρωτηθούμε σε ποιο βαθμό χρησιμοποιούνται όντως από τρομοκράτες. Οι μόνες περιπτώσεις χρήσης τέτοιων όπλων έγιναν το 1995 από την οργάνωση του Σόκο Ασαχάρα στο μετρό του Τόκιο και αμέσως μετά τις επιθέσεις στην Νέα Υόρκη το 2001 με τις ταχυδρομήσεις επιστολών άνθρακα,³¹⁰ κάτι που δείχνει πως η χρήση αυτών των όπλων δεν αποτελεί τάση. Μια σειρά επιθέσεων αυτού του τύπου με συντονισμένο τρόπο και σε σχετικά

---

³⁰⁵ Ο.π..

³⁰⁶ Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο "Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 21.

³⁰⁷ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 137.

³⁰⁸ Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο "Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 20.

³⁰⁹ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 68-69.

³¹⁰ Isabelle Duyvesteyn, "How new is the new terrorism?", "Studies in Conflict and Terrorism", Vol. 27, Issue 5, April 2004, σελ. 439-454.

τακτά χρονικά διαστήματα θα προκαλούσε μεγαλύτερη ανησυχία.³¹¹ Επίσης υπάρχουν ενδείξεις που δείχνουν ότι ακόμα και οι οργανώσεις των προηγούμενων δεκαετιών σχεδίαζαν να χρησιμοποιήσουν όπλα μαζικής καταστροφής αφαιρώντας και πάλι το στοιχείο του "νέου".³¹² Για παράδειγμα θα μπορούσαμε να αναφέρουμε την περίπτωση του 1979, όταν Παλαιστίνιοι τρομοκράτες προσπάθησαν να δηλητηρίασαν ποσότητες πορτοκαλιών από την Τζάφα για να πλήξουν τις Ισραηλινές εξαγωγές και την περίπτωση του 1990 όπου οι Τίγρεις Ταμίλ χρησιμοποίησαν αέριο χλώριο σε μια επίθεση εναντίον ενός στρατοπέδου στη Σρι Λάνκα.³¹³ Σε μια έρευνα που έγινε από το Ινστιτούτο RAND και αφορούσε τα τρομοκρατικά χτυπήματα από το 1968 μέχρι το 1998, σε δείγμα άνω των 8.000 χιλιάδων, μόλις 60 περιπτώσεις αφορούσαν σχεδιασμό και επιθέσεις με χημικά, βιολογικά και προσπάθειες κλοπής και κατασκευής πυρηνικών όπλων.³¹⁴

Φυσικά οι μεγαλύτεροι φόβοι προέρχονται από την πιθανότητα χρησιμοποίησης πυρηνικών όπλων. Προς το παρόν δεν έχει υπάρξει επίθεση με πυρηνικά όπλα από τους τρομοκράτες και στις πιο καταστρεπτικές τους επιθέσεις χρησιμοποιούν βόμβες, συμβατικά εκρηκτικά και χαρτοκόπτες.³¹⁵ Πολλές φορές οι αρχές διογκώνουν τον φόβο αυτό της απειλής χρησιμοποίησης πυρηνικών σε υστερικό βαθμό σπαταλώντας σημαντικούς πόρους.³¹⁶ Όμως μερικές φορές οι ίδιοι οι τρομοκράτες δεν βοηθούν την κατάσταση, όπως έγινε με τον Μπιν Λάντεν, ο οποίος εκμεταλλευόμενος τους αμερικανικούς φόβους, επέμεινε πως έχει το ίδιο δικαίωμα με την Δύση να κατέχει πυρηνικά όπλα.³¹⁷ Μάλιστα υπήρχαν αναφορές που έδειχναν ότι η Αλ Κάιντα είχε δείξει ενδιαφέρον απόκτησης πυρηνικών, όπως η περίπτωση να αγοράσει ουράνιο από την Νότιο Αφρική το 1994 χωρίς επιτυχία ή η σύλληψη ενός μέλους της το 1998 όταν προσπαθούσε να αγοράσει εμπλουτισμένο ουράνιο από την Γερμανία³¹⁸, όμως

---

³¹¹ David Tucker, "What's new about the new terrorism and how dangerous is it?", "Terrorism and Political Violence" Vol.13, Autumn 2001, σελ. 1-14.

³¹² Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο "Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 19.

³¹³ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 268.

³¹⁴ Ο.π. σελ. 269.

³¹⁵ Alexander Spencer, "Questioning the concept of New Terrorism" στο "Peace Conflict and Development", Issue 8, January 2006, σελ. 19.

³¹⁶ David Claridge, "Exploring the Myths of Superterrorism", "Terrorism and Political Violence", Vol. 11, No. 4, 1999, σελ. 144-148.

³¹⁷ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 266.

³¹⁸ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 273.

οι περισσότερες από αυτές ήταν τόσο αξιόπιστες όσο αυτές που έδειχναν με σιγουριά ότι ο Σαντάμ Χουσεΐν ανέπτυξε και κατείχε όπλα μαζικής καταστροφής.³¹⁹

Συνοψίζοντας κανείς δεν αμφισβητεί την ύπαρξη μιας θρησκευτικώς ωθούμενης τρομοκρατίας αλλά ότι τα επιμέρους χαρακτηριστικά που της προσάπτονται είναι "νέα". Μετά από αυτή την σύντομη ανάλυση είδαμε ότι πρόκειται περισσότερο για συνέχεια και εξέλιξη της τρομοκρατίας παρά για μια "νέα" τρομοκρατία. Θα λέγαμε ότι απλώς ότι οι τρομοκράτες προσαρμόζονται στις νέες συνθήκες ενός συνεχώς εξελισσόμενου κόσμου.

4.γ) Αλ Κάιντα.

Θα αναφερθούμε τώρα στην σημαντικότερη και διασημότερη τρομοκρατική οργάνωση της σύγχρονης εποχής που συνδυάζει πολιτικά και θρησκευτικά κίνητρα δράσης. Η Αλ Κάιντα υπήρξε ένα απότοκο της Σοβιετικής εισβολής στο Αφγανιστάν κατά την περίοδο 1979-1989 και της πολιτικής των Αμερικανών στην περιοχή. Ας δούμε όμως το πλαίσιο μέσα από το οποίο δημιουργήθηκε η Αλ Κάιντα.

Το 1986 ο τότε αρχηγός της CIA Γουίλιαμ Κέισι έχοντας αναβαθμίσει τον πόλεμο κατά της Σοβιετικής Ένωσης πήρε 3 σημαντικά και άκρως απόρρητα την εποχή εκείνη μέτρα.³²⁰ Πρώτον, είχε πείσει το Αμερικανικό Κογκρέσο, μέσω ενός ειδικού πολεμικού ταμείου που είχε δημιουργηθεί τότε με παροχές δισεκατομμυρίων δολαρίων³²¹, να εφοδιάσει τους Μουτζαχεντίν με αμερικανικούς αντιαεροπορικούς πυραύλους Stinger για την κατάρριψη των σοβιετικών αεροπλάνων και ελικοπτέρων και να στείλει συμβούλους για την εκπαίδευση ανταρτών.³²² (Μέχρι τότε κανένα αμερικανικό όπλο ή προσωπικό δεν είχε χρησιμοποιηθεί απευθείας στην πολεμική προσπάθεια). Δεύτερον, η CIA ,η βρετανική ΜΙ6 και η ISI (Πακιστανική Υπηρεσία Πληροφοριών) συμφώνησαν επίσης να εφαρμοστεί ένα προκλητικό σχέδιο για

³¹⁹ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 268.

³²⁰ Αχμέντ Ρασίντ, "Οι Ταλιμπάν, το Ισλάμ τα πετρέλαια και το νέο μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία", Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 2001, σελ. 263.

³²¹ Μαίρη Μπόση, "Ζητήματα ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1999, σελ. 121.

³²² Αχμέντ Ρασίντ, "Οι Ταλιμπάν, το Ισλάμ τα πετρέλαια και το νέο μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία", Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 2001, σελ. 263.

επιθέσεις ανταρτών στις Σοβιετικές Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες του Τατζικιστάν και του Ουζμπεκιστάν, που αποτελούσαν το μαλακό μουσουλμανικό υπογάστριο της Ε.Σ.Σ.Δ., απ' όπου ανεφοδιάζονταν τα σοβιετικά στρατεύματα του Αφγανιστάν.³²³ Τρίτον, ο Κέισι προσέφερε την υποστήριξή του σε μια παλαιότερη πρωτοβουλία της ISI για την στρατολόγηση ριζοσπαστών Μουσουλμάνων από όλο τον κόσμο, τη μεταφορά τους στο Πακιστάν και την συμμετοχή τους στον πόλεμο μαζί με τους Αφγανούς Μουτζαχεντίν.³²⁴

Το Πακιστάν μάλιστα είχε δώσει μόνιμες οδηγίες στις πρεσβείες του στο εξωτερικό να παρέχουν βίζα χωρίς ερωτήσεις σε οποιονδήποτε ήθελε να πάει και να πολεμήσει μαζί με τους Μουτζαχεντίν.³²⁵ Μεταξύ 1982 και 1992 περίπου 35.000 με 40.000 εθελοντές ριζοσπάστες³²⁶ από 43 ισλαμικές χώρες της Μέσης Ανατολής, της Βόρειας και Ανατολικής Αφρικής, της Κεντρικής Ασίας και της Άπω Ανατολής έλαβαν το βάπτισμα του πυρός από τους Αφγανούς Μουτζαχεντίν.

Μετά το τέλος του πολέμου και την ήττα της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. αυτοί οι βετεράνοι του πολέμου ή «Αφγανοί» ή «free floating network» γύρισαν πίσω στις πατρίδες τους, προσχώρησαν σε ριζοσπαστικές ισλαμιστικές οργανώσεις και συμμετείχαν σε ένοπλες ομάδες και γενικότερα βίαιες ενέργειες³²⁷, με χαρακτηριστικότερες τις περιπτώσεις της Αλγερίας και της Βοσνίας.³²⁸ Να σημειώσουμε εδώ ότι από το 1992-93, Αιγύπτιοι και Αλγερινοί ηγέτες ανωτάτου επιπέδου είχαν συμβουλέψει την Ουάσιγκτον να στραφεί εκ νέου διπλωματικά στο Αφγανιστάν για να επιτευχθεί ειρήνη και να τεθεί τέρμα στην παρουσία των «Αφγανών».³²⁹ Η Ουάσιγκτον όμως δεν έλαβε σοβαρά υπόψη τις προειδοποιήσεις και αγνόησε το Αφγανιστάν ακόμα και όταν κλιμακώθηκε εκεί ο εμφύλιος,³³⁰ ενεργώντας με βάση το δικό της συμφέρον.

---

³²³ Ο.π..

³²⁴ Το ίδιο.

³²⁵ Αχμέντ Ρασίντ, "Οι Ταλιμπάν, το Ισλάμ τα πετρέλαια και το νέο μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία", Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 2001, σελ. 264.

³²⁶ Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, "Η διεθνής πολιτική στον 21^ο αιώνα", Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2008, σελ. 182.

³²⁷ Μαίρη Μπόση, "Ζητήματα ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1999, σελ. 120.

³²⁸ John K. Cooley, "Τρομοκρατία : Ανίεροι Πόλεμοι", Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001, σελ. 253-296.

³²⁹ Αχμέντ Ρασίντ, "Οι Ταλιμπάν, το Ισλάμ τα πετρέλαια και το νέο μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία", Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 2001, σελ. 275.

³³⁰ Ο.π..

Ένας από αυτούς τους στρατολογημένους νέους ήταν και ο Σαουδάραβας Οσάμπα Μπιν Λάντεν με πτυχίο στα Οικονομικά από το πανεπιστήμιο της Τζέντα, γιος ενός μεγιστάνα ιδιοκτήτη κατασκευαστικών εταιρειών από την Υεμένη, του Μοχάμεντ Μπιν Λάντεν, που διατηρούσε στενούς δεσμούς με την βασιλική οικογένεια της Σαουδικής Αραβίας.³³¹ Ο Μπιν Λάντεν πήγε στο Αφγανιστάν, εν πολλοίς, επειδή μέχρι τότε κανένας καλομαθημένος Σαουδάραβας πρίγκιπας και πλούσιος δεν ήταν διατεθειμένος να αντιμετωπίσει τις κακουχίες των βουνών.³³² Αν και όχι από βασιλική οικογένεια, ήταν πολύ κοντά στους βασιλείς και αρκετά πλούσιος για να ηγηθεί της σαουδαραβικής ομάδας.³³³

Ο Μπιν Λάντεν συμμετείχε στο Αφγανικό Γραφείο Υπηρεσιών (Μαχντάμπ αλ Κιντμάτ), το οποίο είχε ιδρύσει ο Αμπντουλάχ Αζάμ το 1984, με σκοπό να στρατολογή, να εκπαιδεύει νεαρούς Μουσουλμάνους (κυρίως Άραβες) καθώς και να λαμβάνει και να διοχετεύει δωρεές από την ισλαμική φιλανθρωπία.³³⁴ Τα κεφάλαια ήταν κυρίως Σαουδαραβικά μιας και οι τελευταίοι ήθελαν να προωθήσουν τον Ουαχαμισμό, μια αυστηρή, κοινωνικά συντηρητική εκδοχή του Ισλάμ.³³⁵ Η βάση της οργάνωσης ήταν στην Πεσαβάρ όμως είχε γραφεία στην Νέα Υόρκη και σε πόλεις της Βόρειας Αμερικής και της Δυτικής Ευρώπης μιας και ο σκοπός της στρατολόγησης ήταν παγκόσμιος.³³⁶ Ο κεντρικός στόχος της οργάνωσης, όπως τον αναγνώρισαν οι δύο ηγέτες της μετά την ήττα των Σοβιετικών, ήταν παρέχουν πολεμιστές και υλική βοήθεια στους Μουσουλμάνους που βρίσκονταν υπό καταπίεση οπουδήποτε κι αν ήταν.³³⁷

Για την εξυπηρέτηση του σκοπού αυτού δημιουργήθηκε η Αλ Κάιντα το 1988 (Βάση στα Αραβικά). Οι Αζάμ και Μπιν Λάντεν είχαν διαφωνίες ως προς την

³³¹ Gerard Chialand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 316.

³³² Αχμέντ Ρασίντ, "Οι Ταλιμπάν, το Ισλάμ τα πετρέλαια και το νέο μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία", Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 2001, σελ. 267.

³³³ Ο.π..

³³⁴ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 55.

³³⁵ Ο Ουαχαμισμός επιδιώκει την επιστροφή στα θεμέλια του Ισλάμ, πέρα από τις ανθρώπινες ερμηνείες του δόγματος, την αυστηρή εφαρμογή όλων των προσταγών και των απαγορεύσεων στον νομικό, ηθικό, ιδιωτικό και άλλους τομείς. Βλέπε Ζιλ Κεπέλ, "Τζιχάντ: Ο Ιερός Πόλεμος", Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2001, σελ. 86.

³³⁶ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 55.

³³⁷ Ο.π..

τακτική που θα έπρεπε να ακολουθήσουν, καθώς ο Λάντεν υποστήριζε τυχαία τρομοκρατικά χτυπήματα σε άμαχους πολίτες κάτι που ο Αζάμ το έβρισκε αντίθετο με την διδασκαλία του Ισλάμ.³³⁸ Την άποψη του Λάντεν συμμερίζονταν και Αιγύπτιοι πολεμιστές που συμμετείχαν στην οργάνωση. Τελικά το θέμα λύθηκε με την δολοφονία του Αζάμ το 1989, χωρίς να έχει αποδειχθεί αν ο Λάντεν κρυβόταν από πίσω.³³⁹

Μετά την δολοφονία του Αζάμ, την απόσυρση των Σοβιετικών στρατευμάτων και όντας απογοητευμένος από τις εσωτερικές διαμάχες των Μουτζαχεντίν επέστρεψε στην Σαουδική Αραβία,³⁴⁰ όπου ήταν σεβαστός λόγω της επιτυχημένης τζιχάντ εναντίον των κομμουνιστών. Η κατάσταση άλλαξε όμως μετά την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ το 1990. Η Σαουδική Αραβία ήρθε σε ρήξη με τον Μπιν Λάντεν, όταν απέρριψε τις προτάσεις του να χρησιμοποιήσει τους Μουτζαχεντίν για προστασία από τον Σαντάμ Χουσεΐν και στράφηκε στις Η.Π.Α.³⁴¹ Η κατάσταση χειροτέρευε όταν μετά την ήττα του Ιράκ, η Σαουδική Αραβία επέτρεψε την επ' άοριστον παραμονή των "απίστων" στα ιερά εδάφη του Ισλάμ (μιας και στην Σ. Αραβία βρίσκονται 2 από τους 3 ιερούς τόπους , Μέκκα και Μεδίνα, ενώ και ο τρίτος η Ιερουσαλήμ βρίσκεται υπό την κατοχή των Ισραηλινών) κάνοντας έτσι έξαλλο τον Λάντεν , ο οποίος κατηγορήσε για προδοσία την βασιλική οικογένεια επεδίωξε την ανατροπή της .³⁴² Ο Μπιν Λάντεν θεωρούσε ότι η αμερικανική παρουσία στη Σαουδική Αραβία ήταν μια πρόφαση για να μπορούν να ελέγχουν τον πλούτο της χώρας οι Η.Π.Α.³⁴³

Εμφανώς δυσαρεστημένη με τις δημόσιες δραστηριότητες και τις στρατιωτικές του απόψεις, η κυβέρνηση της Σαουδικής Αραβίας τον έθεσε σε κατ' οίκον

---

³³⁸ Το ίδιο.

³³⁹ Gerard Chialand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 317.

³⁴⁰ Αχμέντ Ρασίντ, "Οι Ταλιμπάν, το Ισλάμ τα πετρέλαια και το νέο μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία", Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 2001, σελ. 270.

³⁴¹ Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, "Η διεθνής πολιτική στον 21^ο αιώνα", Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2008, σελ. 183.

³⁴² Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 56.

³⁴³ Gerard Chialand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 318.

περιορισμό.³⁴⁴ Κατάφερε όμως χάρη στις διασυνδέσεις της οικογένειάς του να πάει στο Πακιστάν για μερικούς μήνες ,όπου και από εκεί έφυγε φοβούμενος την σύλληψη του λόγω των καλών σχέσεων Ριάντ και Ισλαμαμπάντ.³⁴⁵ Το 1992 πήγε στο Σουδάν μαζί με 1500 πολεμιστές βετεράνους του Αφγανιστάν, όπου τον υποδέχτηκε ο πνευματικός ηγέτης, Χασάν αλ Τουραμπί, για να συμμετάσχει στην ισλαμική επανάσταση που είχε εκραγεί εκεί.³⁴⁶ Το Σουδάν υπό την ηγεσία του Στρατηγού Μπασίρ είχε γίνει η δεύτερη ισλαμική δημοκρατία μετά το Ιράν, το 1989.³⁴⁷ Η Αλ Κάιντα στο Σουδάν συνήψε συμμαχία με άλλες οργανώσεις από την Αίγυπτο, το Πακιστάν, την Αλγερία και την Τυνησία όπως και με την Παλαιστινιακή Τζιχάντ και την Χαμάς.³⁴⁸ Επίσης εκεί με σημαντικά κεφάλαια που διέθεσε έφτιαξε υποδομές και επιχειρήσεις για την κυβέρνηση , η οποία έτσι έκανε τα ”στραβά μάτια” για τις άλλες δραστηριότητες του, όπως το ότι προσέφερε οικονομική βοήθεια σε βίαιες ισλαμιστικές οργανώσεις σε όλο τον Μουσουλμανικό, και όχι μόνο, κόσμο.³⁴⁹ Έμεινε μέχρι το 1996 στο Σουδάν όταν αναγκάστηκαν να τον διώξουν μετά από αμερικανικές και σαουδαραβικές πιέσεις .

Στη συνέχεια γύρισε στο Αφγανιστάν , σε μια περίοδο όπου ο εμφύλιος πόλεμος εκεί μαίνονταν. Έξι μήνες μετά από την άφιξή του στο Αφγανιστάν και αφού τους βοήθησε και ο ίδιος ,οι Ταλιμπάν (Μαθητές) είχαν υπό τον έλεγχό τους τα 2/3 της χώρας.³⁵⁰ Έχοντας συνάψει φιλία με τον ηγέτη των Ταλιμπάν , Μουλά Ομάρ, τέθηκε υπό την προστασία τους.³⁵¹ Εκεί ανέπτυξε μια εκτεταμένη σειρά βάσεων και εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων ώστε να προετοιμάσουν τους χιλιάδες Μουσουλμάνους που έρχονταν για να διεξάγουν Τζιχάντ.³⁵² Επίσης οργάνωσε από το Αφγανιστάν ένα μεγάλο δίκτυο συνδέοντας ετερογενείς ισλαμιστικές οργανώσεις ανά

---

³⁴⁴ Paul Smith, ” Transnational Terrorism and the Al Qaeda model: Confronting new realities” , ”Parameters” , Summer 2002, σελ. 33-46.

³⁴⁵ Leonard Weinberg, ”Global Terrorism, a beginner’s guide” , Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 56.

³⁴⁶ Αχμέντ Ρασίντ, ” Οι Ταλιμπάν, το Ισλάμ τα πετρέλαια και το νέο μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία” , Εκδόσεις Ενάλιος , Αθήνα 2001, σελ. 271.

³⁴⁷ Ο.π..

³⁴⁸ Paul Smith, ” Transnational Terrorism and the Al Qaeda model: Confronting new realities” , ”Parameters” , Summer 2002, σελ. 33-46.

³⁴⁹ Leonard Weinberg, ”Global Terrorism, a beginner’s guide” , Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 57.

³⁵⁰ Ο.π..

³⁵¹ Αχμέντ Ρασίντ, ” Οι Ταλιμπάν, το Ισλάμ τα πετρέλαια και το νέο μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία” , Εκδόσεις Ενάλιος , Αθήνα 2001, σελ. 271.

³⁵² Gerard Chialand and Arnaud Blin, ” The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda” , University of California Press 2007, σελ. 320.

τον κόσμο σε ένα είδος «ισλαμιστικής διεθνούς» και παρέχοντας τους εκπαίδευση και εθελοντές.³⁵³

Για να κατανοήσουμε την εξέλιξη της Αλ Κάιντα, είναι πολύ σημαντικό να αναγνωρίσουμε την σημασία της αιγυπτιακής επιρροής στον ίδιο τον Μπιν Λάντεν, που έχει τις ρίζες της στον καιρό του πολέμου με την Σοβιετική Ένωση.³⁵⁴ Η πλειοψηφία των μελών της Αλ Κάιντα προέρχεται από τις Αιγυπτιακές οργανώσεις, Ισλαμική Τζιχάντ και Γκαμά αλ Ισλαμίγια, ενώ τα τρία πιο σημαντικά στελέχη είναι τρεις Αιγύπτιοι, ο Αϊμάν Ζαουάχρι που είναι και υπαρχηγός, ο Μοχάμεντ Άτεφ και ο Αμπντέλ Ραχμάν Ρατζάμπ.³⁵⁵ Επίσης να πούμε ότι η Αλ Κάιντα "άνθισε" σε αδύναμα ή αποτυχημένα κράτη που βρίσκονταν σε περίοδο κοινωνικής ή πολιτικής αλλαγής.³⁵⁶ Αυτά τα κράτη δεν είναι μόνο φιλόξενα για τους τρομοκράτες, αλλά ελκύουν και διεθνείς εγκληματικές οργανώσεις, εμπόρους ναρκωτικών και όπλων καθώς και πειρατές.³⁵⁷

Το 1998 ο Μπιν Λάντεν μαζί με το Ζαουάχρι δημιούργησαν το «Παγκόσμιο Ισλαμικό Μέτωπο για Τζιχάντ εναντίον των Εβραίων και των Σταυροφόρων» και αποφάσισαν να κηρύξουν τον πόλεμο εναντίον της κυβέρνησης, του στρατού και των πολιτών των Η.Π.Α..³⁵⁸ Η έκδοση της δεύτερης (η πρώτη είχε εκδοθεί τον Αύγουστο του 1996) φάτουα (φετβά) το ίδιο έτος αποσκοπούσε στο να προσδώσει θεολογικό χαρακτήρα³⁵⁹ στον πόλεμο του Λάντεν και έλεγε τα εξής: «Η εντολή να σκοτώνει τους Αμερικανούς και τους συμμάχους τους, πολίτες και στρατιώτες, είναι πρωταρχικό καθήκον για κάθε Μουσουλμάνο που μπορεί να το κάνει σε οποιαδήποτε

---

³⁵³ Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, "Η διεθνής πολιτική στον 21^ο αιώνα", Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2008, σελ. 184.

³⁵⁴ Paul Smith, "Transnational Terrorism and the Al Qaeda model: Confronting new realities", "Parameters", Summer 2002, σελ. 33-46.

³⁵⁵ Gerard Chialand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 320.

³⁵⁶ Ο.π..

³⁵⁷ Το ίδιο.

³⁵⁸ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 58.

³⁵⁹ Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 93.

χώρα είναι δυνατόν».³⁶⁰ Η αξιοπιστία του φετβά αυτού αμφισβητήθηκε από ορισμένους μιας και ο Μπιν Λάντεν δεν είναι κληρικός.³⁶¹

Τα ονόματα Μπιν Λάντεν όμως και Αλ Κάιντα έγιναν ευρέως γνωστά με τις επιθέσεις στις Αμερικανικές πρεσβείες στην Κένυα και την Τανζανία τον Αύγουστο του 1998, με 220 θύματα, την επίθεση αυτοκτονίας στο πολεμικό πλοίο USS Cole στο λιμάνι του Άντεν το 2000 και φυσικά την επίθεση στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου και το Πεντάγωνο των Η.Π.Α. τον Σεπτέμβριο του 2001, με περίπου 3000 νεκρούς και δισεκατομμύρια δολάρια σε ζημιές³⁶². Οι Αμερικανοί θεώρησαν τον Μπιν Λάντεν υπεύθυνο για τις επιθέσεις αυτές αν και ποτέ δεν ανέλαβε επισήμως την ευθύνη. Να σημειώσουμε ότι πριν από αυτές τις επιθέσεις ένα μέλος του ευρύτερου δικτύου της Αλ Κάιντα, ο Ραμζί Γιουσέφ, είχε συλληφθεί στις Φιλιππίνες το 1995 ενώ σχεδίαζε τις δολοφονίες του Πάπα Παύλου Ιωάννη του Β΄ και του Προέδρου Κλίντον και ενώ ετοιμάζε ένα σχέδιο τεραστίων διαστάσεων: την κατάρριψη 12 διεθνών πτήσεων.³⁶³

Οι στόχοι της Αλ Κάιντα και των οργανώσεων που συνδέονται με αυτήν είναι οι εξής : Ο πιο σημαντικός και πιο δύσκολος να επιτευχθεί είναι ο στόχος της επανίδρυσης του Χαλιφάτου που θα λειτουργεί σύμφωνα με την Σαρία (Ισλαμικό νόμο), όπως αυτό υπήρχε από το θάνατο του Μωάμεθ το 632 μ.Χ. μέχρι τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και την αντικατάστασή του από την Τουρκική Δημοκρατία.³⁶⁴ Έπειτα είναι ο στόχος της κατάλυσης των τωρινών " ψευδών" Μουσουλμανικών καθεστώτων, κυρίως στην Σαουδική Αραβία και την Αίγυπτο, που αντιπροσωπεύουν τα μέσα με τα οποία οι Αμερικανοί επεκτείνουν την επιρροή τους στην Μέση Ανατολή και η αντικατάστασή τους με αυθεντικά ισλαμικά καθεστώτα που θα πορευθούν στον "σωστό δρόμο".³⁶⁵ Ο τρίτος στόχος είναι η εκδίωξη των ξένων

³⁶⁰ Αχμέτ Ρασίντ, "Οι Ταλιμπάν, το Ισλάμ τα πετρέλαια και το νέο μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία", Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 2001, σελ. 273.

³⁶¹ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 58.

³⁶² Αχμέτ Ρασίντ, "Οι Ταλιμπάν, το Ισλάμ τα πετρέλαια και το νέο μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία", Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 2001, σελ. 273.

³⁶³ Gerard Chialand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 322.

³⁶⁴ Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, "Η διεθνής πολιτική στον 21^ο αιώνα", Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2008, σελ. 185.

³⁶⁵ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 55.

πολιτικών στοιχείων και της δυτικής επιρροής (πολιτικής και πολιτιστικής) από τον Οίκο του Ισλάμ.³⁶⁶

Θα αναφερθούμε τώρα στην δομή της Αλ Κάιντα (όπως αναφέρεται στην διεθνή βιβλιογραφία μέχρι τουλάχιστον το 2002) η οποία ήταν ένας συνδυασμός οριζόντιας και κάθετης δομής ή αλλιώς κέντρου –περιφέρειας.³⁶⁷ Η κάθετη δομή είναι η επίσημη ενώ η οριζόντια , που αποτελείται από 24 συνιστώσες τρομοκρατικές οργανώσεις, είναι ανεπίσημη.³⁶⁸ Το κέντρο διευθύνεται από τον Μπιν Λάντεν, τον γενικό εμίρη. Ο Μπιν Λάντεν μέσω ανακοινωθέντων και δημοσίων δηλώσεων επικοινωνεί τις απόψεις του στο κοινό και διατάζει και εμπνέει το δίκτυο των μελών της Αλ Κάιντα και τις διάφορες οργανώσεις τζιχάντ.³⁶⁹ Ακριβώς από κάτω από τον Λάντεν βρίσκεται ένα γνωμοδοτικό συμβούλιο ή σούρα, του οποίου τα μέλη σχηματίζουν ένα σώμα έμπιστων συμβούλων που διορίζονται από τον Μπιν Λάντεν.³⁷⁰

Στο επόμενο επίπεδο του κέντρου βρίσκονται 6 επιτροπές οι οποίες διοικούνται από έναν εμίρη που λογοδοτεί στο γνωμοδοτικό συμβούλιο. Οι 6 επιτροπές είναι οι εξής: στρατιωτική επιτροπή, επιτροπή για την οικονομία και τις επιχειρήσεις , επιτροπή για τις ξένες αγορές, επιτροπή για την ασφάλεια , επιτροπή για τα Μ.Μ.Ε. και την πληροφόρηση και τέλος επιτροπή για την Ισλαμική μελέτη και τους φετβάδες.³⁷¹ Η στρατιωτική επιτροπή είναι εκ των πραγμάτων σημαντική μιας και μιλάμε για μια τρομοκρατική οργάνωση. Είναι υπεύθυνη για την σύλληψη και τον σχεδιασμό των επιχειρήσεων καθώς επίσης και για την στρατολόγηση και εκπαίδευση των εθελοντών.³⁷² Ο σχεδιασμός των επιχειρήσεων φανερώνει και ένα άλλο χαρακτηριστικό της δομής της Αλ Κάιντα. Οι εθελοντές μπορούσαν να προτείνουν σχέδια, τα οποία στην συνέχεια εξετάζονταν και εγκρίνονταν από την

---

³⁶⁶ Ο.π..

³⁶⁷ Paul Smith, "Transnational Terrorism and the Al Qaeda model: Confronting new realities", "Parameters", Summer 2002, σελ. 33-46.

³⁶⁸ Ο.π.. Επίσης βλέπε

http://www.janes.com/security/international_security/news/jir/jir010726_1_n.shtml , 10/7/2009.

³⁶⁹ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 59.

³⁷⁰ Gerard Chialand and Arnaud Blin, "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press 2007, σελ. 321.

³⁷¹ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 59 καθώς και <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/al-qaida-structure.htm>, 10/7/2009.

³⁷² Ο.π..

κεντρική ηγεσία.³⁷³ Έτσι η Αλ Κάιντα συγκρινόταν με μια επιχείρηση franchise ή με venture capital, καθώς ενέκρινε κάποια σχέδια και απέρριπτε άλλα και η διαδικασία ήταν αμφίδρομη με κάποιες ιδέες να προέρχονται από την κορυφή της οργανωσιακής πυραμίδας και κάποιες άλλες από την βάση.³⁷⁴

Η οικονομική επιτροπή είναι υπεύθυνη για την συγκέντρωση πόρων καθώς και για τη απόκρυψη εσόδων. Όλη αυτή δραστηριότητα απαιτεί σημαντικές οικονομικές γνώσεις και οι υπηρεσίες πληροφοριών αναφέρουν ότι η Αλ Κάιντα για αυτές τις δουλειές έχει άτομα στον τραπεζικό και επενδυτικό τομέα.³⁷⁵ Χαρακτηριστικό της επιτυχίας της συγκεκριμένης επιτροπής είναι ότι ακόμη και μετά την επίθεση των Αμερικανών στο Αφγανιστάν που έπληξε σε σημαντικό βαθμό τις υποδομές της οργάνωσης, ο Λάντεν είχε συγκεντρώσει δισεκατομμύρια δολάρια και είχε υπό τον έλεγχό του πάνω από 80 εταιρείες παγκοσμίως.³⁷⁶ Στο Σουδάν για παράδειγμα είχε στην ιδιοκτησία του τις περισσότερες επικερδείς επιχειρήσεις της χώρας, όπως κατασκευαστικές, εισαγωγών- εξαγωγών, εταιρείες ανταλλαγής συναλλάγματος και αγροτικές επιχειρήσεις.³⁷⁷ Η επιτροπή λειτουργεί σε αποκεντρωμένη βάση με την υποστήριξη ενεργών πυρήνων σε όλο τον κόσμο, όπου είτε διοχετεύουν τα χρήματα στο κέντρο της Αλ Κάιντα ή τα διανέμουν σε επιχειρησιακούς πυρήνες σε όλο τον κόσμο που προετοιμάζουν ένα χτύπημα.³⁷⁸

Αυτή η δομή με τους πυρήνες μας θυμίζει ένα άλλο χαρακτηριστικό της δομής της Αλ Κάιντα, ότι λειτουργούσε με πυρήνες. Τα περισσότερα μέλη της Αλ Κάιντα ανήκουν σε μικρούς μυστικούς πυρήνες και δε γνωρίζουν την ταυτότητα των μελών άλλων ενεργών πυρήνων στην ίδια χώρα ή ακόμα και στην ίδια περιοχή.³⁷⁹ Στην περίπτωση που οι αρχές κατάφεραν να συλλάβουν ή να δεισδύσουν σε έναν πυρήνα δεν θα ήταν ικανές να διαλύσουν ολόκληρη την "κατασκευή", μια δομή οργάνωσης

---

³⁷³ Martha Crenshaw, "The organization of terrorism" στο "Terrorism: What's coming, the mutating threat", Senior Fellows Report of MIPT, edited by James O Ellis III, 2007, σελ. 20-27.

³⁷⁴ Ο.π..

³⁷⁵ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 60.

³⁷⁶ Bruce Hoffman, "The changing face of Al Qaeda", "Studies in Conflict and Terrorism", Vol. 27, No.4, 2004, σελ. 549-560.

³⁷⁷ Ο.π..

³⁷⁸ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 60.

³⁷⁹ Ο.π..

που την χρησιμοποιούσαν και οι κομμουνιστές κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου.³⁸⁰

Η τρίτη επιτροπή αυτή για τις ξένες αγορές ασχολείται με την αγορά ξένου οπλισμού και προμηθειών.³⁸¹

Η επιτροπή για την ασφάλεια είναι υπεύθυνη για την φυσική προστασία, τις πληροφορίες και την αντι-κατασκοπία.³⁸²

Επίσης πολύ σημαντική είναι και η επιτροπή που είναι υπεύθυνη για τα Μ.Μ.Ε. και την πληροφόρηση. Ο ρόλος της είναι να παρουσιάζει τις δραστηριότητες της οργάνωσης με ένα θετικό τρόπο προς ένα ευρύτερο μουσουλμανικό κοινό καθώς επίσης και να ασκεί καθήκοντα προπαγάνδας.³⁸³ Γι' αυτό το σκοπό έχει αναπτύξει πλούσια δραστηριότητα στο Διαδίκτυο.

Τέλος είναι η επιτροπή που είναι υπεύθυνη για την έκδοση φετβάδων και την Ισλαμική μελέτη που αποτελείται από ισλαμιστές λόγιους και κληρικούς. Το κυριότερο καθήκον της είναι να προσφέρει θρησκευτική αιτιολόγηση για τις ενέργειες της οργάνωσης μέσω φετβάδων που μπορεί να ερμηνευτούν ότι υποστηρίζουν την βία.³⁸⁴

Η Αλ Κάιντα είναι μια περίπλοκη οργάνωση και εμείς εδώ με συντομία περιγράψαμε το κέντρο, την κάθετη δομή της. Η περιφέρεια ή οριζόντια δομή αποτελείται από το σχεδόν παγκόσμιο δίκτυο των συνδεδεμένων με αυτήν οργανώσεις.³⁸⁵ Αυτές οι οργανώσεις λαμβάνουν οικονομική βοήθεια, τακτικές συμβουλές και εκπαίδευση για τρομοκρατία και ανταρτοπόλεμο από τον μηχανισμό της Αλ Κάιντα. Το κέντρο βάρους των επιθέσεων των οργανώσεων αυτών είναι η Κεντρική, η Νότια και η Νοτιοανατολική Ασία.³⁸⁶ Για παράδειγμα στην Κεντρική

---

³⁸⁰ Το ίδιο.

³⁸¹ <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/al-qaida-structure.htm>, 10/7/2009.

³⁸² Ο.π..

³⁸³ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 61.

³⁸⁴ Ο.π..

³⁸⁵ Το ίδιο.

³⁸⁶ Leonard Weinberg, "Global Terrorism, a beginner's guide", Oneworld Publications, Oxford England 2005, σελ. 62.

Ασία δρα το Ισλαμικό Κίνημα του Ουζμπεκιστάν(IMU) που θεωρείται πως υποβοηθάται από την Αλ Κάιντα, στο υπό ινδικό έλεγχο Κασμίρ, η Αλ Κάιντα θεωρήθηκε πως βοήθησε στην στρατολόγηση και εξοπλισμό οργανώσεις όπως η Lashkar e Tayba και η Harakat ul Mujahidin για να πραγματοποιήσουν επιθέσεις σε ινδικούς στόχους ενώ η μεγαλύτερη απειλή στην Νοτιοανατολική Ασία παρουσιάζεται στην Ινδονησία και συγκεκριμένα από την Τζεμά Ισλαμίγια.³⁸⁷

Μετά την 11/9/2001 η Αλ Κάιντα έδειξε ότι είναι μια ευκίνητη, ευέλικτη και ευπροσάρμοστη οντότητα. Εξαιτίας της εκπληκτικής της αντοχής , η πρόοδος που πέτυχαν οι ΗΠ.Α. και οι σύμμαχοί τους κατά την πρώτη φάση του πολέμου στην τρομοκρατία, όταν οι βάσεις , οι υποδομές και ο πυρήνας διοίκησης και ελέγχου της καταστράφηκαν εντελώς, αποδείχτηκε ασήμαντη στην νέα φάση.³⁸⁸ Τις παραμονές της 11/9 η Αλ Κάιντα ήταν βασικά μια συγκεντρωτική οργάνωση με γραφειοκρατικά χαρακτηριστικά, όπως φανερώνουν τα αρχεία που έπεσαν στα χέρια των Αμερικανών κατά την διάρκεια της εισβολής στο Αφγανιστάν.³⁸⁹ Η Αλ Κάιντα σήμερα έχει γίνει περισσότερο μια ιδέα ή μια αφηρημένη σύλληψη παρά μια οργάνωση, ένα άμορφο κίνημα που συγκρατείται ισχνά από ένα χαλαρό δίκτυο διεθνικών συνιστωσών παρά μια μονολιθική, διεθνής τρομοκρατική οργάνωση με ισχυρό κέντρο διοίκησης και ελέγχου.^{390 391} Η Αλ Κάιντα στην ουσία έχει μεταμορφωθεί από μια γραφειοκρατική οργάνωση ή έναν ιδιόμορφο στρατό που μπορούσε να καταστραφεί στο πεδίο της μάχης σε μια λιγότερο χειροπιαστή οντότητα .³⁹² Το αποτέλεσμα είναι ότι σήμερα υπάρχουν πολλές και όχι μία Αλ Κάιντα όπως αυτή του παρελθόντος. Έγινε μια τεράστια επιχείρηση , ένα διεθνές κίνημα ή μια franchise εταιρεία με τοπικούς αντιπροσώπους , χαλαρώς συνδεδεμένους σε μια ιδεολογική βάση, αλλά προωθώντας τον κοινό σκοπό τους ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλο.³⁹³

---

³⁸⁷ Ο.π..

³⁸⁸ Bruce Hoffman, "The changing face of Al Qaeda", "Studies in Conflict and Terrorism", Vol. 27, No.4, 2004, σελ. 549-560.

³⁸⁹ Ο.π..

³⁹⁰ Jason Burke, "Think Again: Al Qaeda", "Foreign Policy", May/ June 2004, σελ. 1-4.

³⁹¹ Επίσης για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την σημερινή δομή της Αλ Κάιντα βλέπε Bruce Hoffman, "Inside Terrorism", "Columbia University Press", New York, 2006, σελ. 285-288.

³⁹² Bruce Hoffman, "The changing face of Al Qaeda", "Studies in Conflict and Terrorism", Vol. 27, No.4, 2004, σελ. 549-560.

³⁹³ Ο.π..

Αν και αυτή η δομή είναι συμβατή με τις συνθήκες μέσα στις οποίες αναπτύσσεται η Αλ Κάιντα και τις παραδόσεις του περιγύρου της -απουσία μιας αυστηρής ιεραρχίας στο Ισλάμ, παραδοσιακές κοινωνίες που βασίζονται στις φυλές που δεν ανέχονται επίσημες οδηγίες- μια μη αρχηγική αντίσταση, με την μορφή ενός τεράστιου κινήματος ατομικών και μικρών ομαδικών δρώντων που επιχειρούν για έναν κοινό σκοπό, χωρίς άλλο δεσμό πλην των "πιστεύω" τους, παραμένει μια μη ελκυστική επιλογή για το εγχείρημα της τζιχάντ.³⁹⁴ Το μειονέκτημα έγκειται στην μείωση της επιρροής της ηγεσίας της Αλ Κάιντα σε απλές συμβουλές, καθώς ενδέχεται να μειώσει τις δυνατότητες συντονισμού, να προκαλέσει διχασμό και θα μπορούσε να περιορίσει τις τρομοκρατικές επιχειρήσεις στις περιστασιακές πράξεις απλών ανθρώπων.³⁹⁵

Η απειλή της τρομοκρατίας προέρχεται τώρα από μια διάχυτη και διάσπαρτη ομάδα "μικρό" πυρήνων που τοποθετούνται είτε στην Διασπορά σε χώρες δηλαδή οι Μουσουλμάνοι είναι μειοψηφία (Βρετανία, Ισπανία π.χ.) είτε σε χώρες όπου οι Μουσουλμάνοι είναι πλειοψηφία όπως Ιράκ, Τυνησία, Ινδονησία, Μαρόκο, Αίγυπτος, Σ.Αραβία.³⁹⁶ Παρότι αυτές οι ομάδες είναι μικρές μπορούν να οργανώσουν πολλές και συντονισμένες θανάσιμες επιθέσεις, καθώς και επιθέσεις αυτοκτονίας και επιλέγουν συνήθως "μαλακούς" στόχους, όπως μέσα μαζικής, μεταφοράς, τουριστικά ξενοδοχεία και εστιατόρια.³⁹⁷ Η δομή τους είναι αποκεντρωμένη, δεν έχουν μια παγκόσμια κοινή στρατηγική ή όραμα για το μέλλον και διακατέχονται από φόβο για κατάληψη του μουσουλμανικού κόσμου από τους Δυτικούς, μίσος για τις διεφθαρμένες και αυταρχικές κυβερνήσεις στην πλειοψηφία του μουσουλμανικού κόσμου και αντιτίθενται στις πολιτικές των Η.Π.Α. όπως η υποστήριξη του Ισραήλ.³⁹⁸

Έχοντας αναφερθεί στα χαρακτηριστικά της "νέας" τρομοκρατίας και στο κατά πόσον υπάρχει ή όχι αυτή η νεωτερικότητα, συνεχίσαμε στην παρουσίαση της Αλ Κάιντα και της βασικής της δομής. Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε την έννοια της "ασύμμετρης απειλής" και τα κοινά, αν υπάρχουν με μορφές τρομοκρατίας.

---

³⁹⁴ Βλέπε την εισαγωγή του Brian Jenkins στο "Terrorism: What's coming, the mutating threat", Senior Fellows Report of MIPT, edited by James O Ellis III, 2007, σελ. 3-18.

³⁹⁵ Ο.π..

³⁹⁶ Martha Crenshaw, "The organization of terrorism" στο "Terrorism: What's coming, the mutating threat", Senior Fellows Report of MIPT, edited by James O Ellis III, 2007, σελ. 20-27.

³⁹⁷ Ο.π..

³⁹⁸ Το ίδιο.

5) Η έννοια της ασύμμετρης απειλής.

Η έννοια της "ασυμμετρίας" χρησιμοποιείται πολύ σήμερα ιδιαίτερα μετά την 11/9 και σημαίνει πολλά διαφορετικά πράγματα για πολλούς διαφορετικούς ανθρώπους, κάτι που την κάνει να χάνει την χρησιμότητά της και πολλοί να μιλούν για μια έννοια που περισσότερο προκαλεί σύγχυση παρά ξεκαθαρίζει ζητήματα.³⁹⁹ Μαζί με τον "ασύμμετρο πόλεμο" αυτές οι έννοιες αποτελούν τα νέα συνθήματα της στρατιωτικής ορολογίας.⁴⁰⁰ Ασύμμετρία συνήθως χαρακτηρίζεται ως η έλλειψη ισορροπίας μεταξύ των αντιπάλων δυνάμεων κατά την διάρκεια ενός πολέμου αλλά αυτό που είναι ενδιαφέρον για την έννοια αυτή είναι η εμφάνισή της και εν καιρώ ειρήνης.⁴⁰¹ Η έκπληξη που διαδέχεται μια πράξη βίας ή μια δολιοφθορά με σημαντικές απώλειες, σε περιόδους ειρήνης, κυρίως από ένα εχθρικό στρατόπεδο και που δεν προέρχεται απαραίτητα από μια συγκροτημένη κρατική οντότητα, αποτελεί την νέα πραγματικότητα του 21^{ου},⁴⁰² έτσι όπως εμφανίστηκε με τις επιθέσεις τις 11/9/2001. Αυτή η νέα μορφή σύγκρουσης πήρε διάφορα ονόματα όπως «χαμηλής έντασης σύγκρουση», «στρατιωτικές επιχειρήσεις άλλες πλιν πολέμου», «τέταρτης γενιάς πόλεμος», «μη κανονικός πόλεμος» και «ασύμμετρος πόλεμος».⁴⁰³

Θα αναφερθούμε εδώ στην έννοια της ασυμμετρίας διαχρονικά, στον ασύμμετρο πόλεμο και τις ασύμμετρες απειλές καθώς και στην σχέση της με την τρομοκρατία και θα προσπαθήσουμε να δώσουμε απάντηση στο ερώτημα της χρησιμότητας της έννοιας αυτής.

---

³⁹⁹ Stephen J. Blank, "Rethinking asymmetric threats", Strategic Studies Institute, Carlisle, PA, September 2003, διαθέσιμο στο www.carlisle.army.mil/ssi/, 16/7/20009.

⁴⁰⁰ Frans Osinga, "Asymmetric warfare: Rediscovering the essence of strategy", "Asymmetric Warfare" edited by John Olsen, The Royal Norwegian Air Force Academy, Oslo 2002 σελ. 267.

⁴⁰¹ Μαίρη Μπόση- Νίκος Λούσης -Αθανάσιος Κουρματζής, "Τρεις γεωπολιτικές προκλήσεις για την ελληνική εξωτερική πολιτική", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ.41.

⁴⁰² Ο.π..

⁴⁰³ David L. Buffalo, "Defining Asymmetric Warfare", "The land warfare papers", Published by The Institute of Land Warfare, No. 58, September 2006, σελ. 2.

**5.α) Ασύμμετρος πόλεμος και προσεγγίσεις της έννοιας αυτής από τον
Αμερικανικό Στρατό.**

Στον πόλεμο υπάρχουν πάντοτε διαφορές μεταξύ των αντιπάλων. Άλλες φορές οι διαφορές αυτές είναι ασήμαντες και δεν επηρεάζουν το αποτέλεσμα της σύγκρουσης και άλλοτε αυτές οι διαφορές είναι σημαντικές καθιστώντας τον ένα αντίπαλο σε πλεονεκτική θέση και τον άλλο σε μειονεκτική. Σε αυτή την απλοϊκή παρατήρηση βασίζεται ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι Η.Π.Α. (αναφερόμαστε στις Η.Π.Α. γιατί αυτές είναι η μόνη υπερδύναμη μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και επειδή αυτές πιστεύουν ότι αντιμετωπίζουν έναν "ασύμμετρο πόλεμο" μετά την 11/9) ,αυτό της στρατηγικής ασυμμετρίας .⁴⁰⁴

Στρατηγική ασυμμετρία είναι η χρήση μιας διαφοράς προκειμένου να αποκτήσεις ένα πλεονέκτημα έναντι ενός αντιπάλου. Η έννοια αυτή είναι όσο παλιά είναι και ο πόλεμος και την βλέπουμε στον Σουν Τσου και την " Τέχνη του Πολέμου", όπου ο ίδιος δίνει έμφαση στην ψυχολογική και πληροφοριακή ασυμμετρία.⁴⁰⁵ Στα μέσα του 20^{ου} αιώνα έχουμε τον Λίντελ Χάρτ με την "έμμεση προσέγγισή" του, ο οποίος αναφέρει ότι η σοφότερη στρατηγική είναι να αποφεύγεις το δυνατότερο σημείο του αντιπάλου και να επιτίθεται στο αδύνατο του σημείο.⁴⁰⁶ Επίσης η έννοια της ασυμμετρίας αναφέρεται από τον Μπίσμαρκ, τον Τ.Ε. Λόρενς (πιο γνωστός ως "Λόρενς της Αραβίας") και από πολλούς άλλους δείχνοντας έτσι ότι η έννοια αυτή κάθε άλλο παρά νέα είναι.⁴⁰⁷

Σήμερα όταν μιλάμε για ασυμμετρία, μιλάμε γενικά για οποιοδήποτε είδος πολέμου δεν ανταποκρίνεται στον Δυτικό τρόπο πολέμου. Στην ουσία η συζήτηση γύρω από την "ασυμμετρία" αποκαλύπτει την δυσκολία που έχουν οι δυτικοί να κατανοήσουν και να δεχτούν ότι υπάρχει και ένα άλλο είδος πολέμου πλην του "Κλαουζεβιτσιανού" προτύπου, του πολέμου δηλαδή που διεξάγεται από

---

⁴⁰⁴ Steven Metz and Douglas V. Johnson II, " Asymmetry and US military strategy: Definition, background and strategic concepts", Strategic Studies Institute, January, 2001, σελ. 1.

⁴⁰⁵ David L. Buffaloe, " Defining Asymmetric Warfare", " The land warfare papers", Published by The Institute of Land Warfare, No. 58, September 2006, σελ.3.

⁴⁰⁶ Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε Sir B. H. Liddell Hart, " Στρατηγική της έμμεσης προσέγγισης", Εκδόσεις Βάνιας ,1995.

⁴⁰⁷ David L. Buffaloe, " Defining Asymmetric Warfare", " The land warfare papers", Published by The Institute of Land Warfare, No. 58, September 2006, σελ. 7-8.

οργανωμένους στρατούς μεταξύ κρατών.⁴⁰⁸ Ο εχθρός δεν βασίζεται σε κανόνες , δε σέβεται τα διεθνή σύνορα και παρά το γεγονός ότι δεν έχει ιδιαίτερα ανεπτυγμένη τεχνολογία ή δύναμη πυρός ,μπορεί να προκαλέσει τέτοια καταστροφή και απώλειες ανθρώπινων ζωών σε αμερικανικό έδαφος όσες δεν γνώρισαν οι Η.Π.Α. καθ' όλη την διάρκεια του Β΄ Π.Π..⁴⁰⁹

Η πρώτη επίσημη αναφορά σε αμερικανικά έγγραφα περί ασυμμετρίας γίνεται το 1995 στο Κοινό Δόγμα των Επιτελείων (US Joint Doctrine) όπου αναφέρεται «ότι ασύμμετρες εμπλοκές είναι αυτές μεταξύ διαφορετικών δυνάμεων, κυρίως αεροπορικών εναντίον χερσαίων, αεροπορικών εναντίον θαλάσσιων και ούτω καθεξής» περιορίζοντας έτσι το εύρος της χρησιμότητάς του.⁴¹⁰ Την ίδια χρονιά η Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική(National Military Strategy) προσέγγισε το ζήτημα κάπως πιο ευρεία προσθέτοντας την τρομοκρατία , την χρήση ή την απειλή χρήσης όπλων μαζικής καταστροφής και τον πληροφοριακό πόλεμο σαν ασύμμετρες προκλήσεις.⁴¹¹ Το 1997 στην Τετραετή Αμυντική Αναθεώρηση (Quadrennial Defense Review) αναφέρεται ότι « η αμερικανική κυριαρχία στα συμβατική στρατιωτική αρένα μπορεί να ενθαρρύνει τους αντιπάλους ...να χρησιμοποιήσουν ασύμμετρα μέσα επίθεσης στις δυνάμεις μας και στα συμφέροντα μας , τόσο στ εξωτερικό όσο και μέσα στις Η.Π.Α.». ⁴¹² Αυτή η προσέγγιση φαίνεται να κυριαρχείται από την ρεαλιστική σχολή σκέψης των Διεθνών Σχέσεων, μιας και αναγνωρίζει ότι ένας "ορθολογικός" εχθρός των Η.Π.Α. δεν θα τις αντιμετωπίσει κατά μέτωπο αλλά θα βρει νέους και μοναδικούς τρόπους να τις πλήξει.⁴¹³

Η σημαντικότερη προσπάθεια ορισμού έγινε το 1999 από την μεριά των Αμερικανικών Ενόπλων Δυνάμεων και συγκεκριμένα από την Κοινή Στρατηγική Αναθεώρηση (Joint Strategic Review) που προσέθεσε και το εννοιολογικό πλαίσιο

---

⁴⁰⁸ Frans Osinga, "Asymmetric warfare: Rediscovering the essence of strategy", "Asymmetric Warfare" edited by John Olsen, The Royal Norwegian Air Force Academy, Oslo 2002 σελ. 274.

⁴⁰⁹ David L. Buffaloe, "Defining Asymmetric Warfare", "The land warfare papers", Published by The Institute of Land Warfare, No. 58, September 2006, σελ. 2-3.

⁴¹⁰ Steven Metz and Douglas V. Johnson II, "Asymmetry and US military strategy: Definition, background and strategic concepts", Strategic Studies Institute, January 2001, σελ. 2, διαθέσιμο στο www.carlisle.army.mil/ssi/, 16/7/2009.

⁴¹¹ Ο.π..

⁴¹² David L. Buffaloe, "Defining Asymmetric Warfare", "The land warfare papers", Published by The Institute of Land Warfare, No. 58, September 2006, σελ. 4.

⁴¹³ Ο.π..

για τις ασύμμετρες απειλές καθώς και πλήθος προτάσεων.⁴¹⁴ Ο ορισμός ανέφερε ότι : « *Ασύμμετρες προσεγγίσεις είναι προσπάθειες να παρακαμφθεί ή να υπονομευθεί η ισχύς των Η.Π.Α. ενώ παράλληλα να γίνει προσπάθεια εκμετάλλευσης των αδυναμιών χρησιμοποιώντας επιχειρησιακές μεθόδους που διαφέρουν σημαντικά από αυτές που αναμένονται από τις Η.Π.Α.. Οι ασύμμετρες προσεγγίσεις γενικά επιδιώκουν έναν μέγιστο ψυχολογικό αντίκτυπο, όπως ένα σοκ ή μια σύγχυση που επηρεάζουν τις πρωτοβουλίες , την ελευθερία δράσης ή την θέληση του αντιπάλου. Οι ασύμμετρες μέθοδοι απαιτούν μια εκτίμηση των τρωτοτήτων του αντιπάλου. Οι ασύμμετρες προσεγγίσεις συχνά εφαρμόζουν καινοτόμες , μη παραδοσιακές τακτικές όπλα ή τεχνολογίες και χρησιμοποιούνται σε όλα τα επίπεδα του πολέμου-στρατηγικό, επιχειρησιακό, τακτικό- και σε όλο το φάσμα των στρατιωτικών επιχειρήσεων*». ⁴¹⁵ Οι συγγραφείς του εγγράφου αυτού αναγνωρίζοντας ότι δεν κατανοούν πλήρως την έννοια αυτή στο σύνολό της, τελείωσαν με μερικές συστάσεις για μια μελλοντική μελέτη(σημειωτέον ότι οι περισσότερες εξ αυτών , αν όχι όλες, αγνοήθηκαν πλήρως).⁴¹⁶

Αυτή η επόμενη μελέτη έγινε το 2000 και ήταν το Κοινό Όραμα 2020(Joint Vision 2020), αναφέροντας ως ασύμμετρες προσεγγίσεις τους βαλλιστικούς πυραύλους μεγάλης εμβέλειας .⁴¹⁷

Η πιο πρόσφατη αναφορά στις ασύμμετρες προσεγγίσεις έγινε το 2006 στην Τετραετή Αμυντική Αναθεώρηση (Quadrennial Defense Review) της ίδιας χρονιάς, όπου ο όρος " ασυμμετρία" εμφανίζεται 14 φορές . Γίνεται αναφορά σε ασύμμετρες επιχειρήσεις, ασύμμετρες απειλές, ασύμμετρες προκλήσεις, ασύμμετρες στρατιωτικές ικανότητες, ασύμμετρες τακτικές, ασύμμετρες προσεγγίσεις και τέλος στον ασύμμετρο - μη κανονικό(irregular) –πόλεμο.⁴¹⁸

---

⁴¹⁴ Το ίδιο.

⁴¹⁵ Steven Metz and Douglas V. Johnson II, " Asymmetry and US military strategy: Definition, background and strategic concepts", Strategic Studies Institute, January 2001, σελ. 5, διαθέσιμο στο www.carlisle.army.mil/ssi/, 16/7/2009.

⁴¹⁶ David L. Buffaloe, " Defining Asymmetric Warfare" , " The land warfare papers", Published by The Institute of Land Warfare, No. 58, September 2006, σελ. 4.

⁴¹⁷ Ο.π. σελ. 5.

⁴¹⁸ Ο.π..

5.β) Προσπάθειες προσέγγισης της έννοιας από ακαδημαϊκούς .

Στην συνέχεια θα αναφέρουμε μερικές προσεγγίσεις της έννοιας της ασυμμετρίας από ορισμένους ακαδημαϊκούς .Οι Μετζ και Τζόνσον κάνοντας κριτική στον ορισμό του 1999 που είδαμε παραπάνω, ανέφεραν ότι παρόλο που είναι σημαντική η προσπάθεια αυτή έχει 2 μειονεκτήματα: Πρώτον, ότι παραμένει προσκολλημένη στο παρόν στρατηγικό περιβάλλον στην αμερικανική κατάσταση ασφαλείας και δεύτερον ότι ασχολείται με αυτό που καλείται "αρνητική" ασυμμετρία- δηλαδή με αυτό που ένας αντίπαλος είναι πιθανόν να κάνει στις Η.Π.Α.- και δεν δίνει βάρος στο πως οι Η.Π.Α. και ο στρατός τους μπορούν να χρησιμοποιήσουν την ασυμμετρία εναντίον των αντιπάλων τους .⁴¹⁹ Συνεχίζοντας πρότειναν τον δικό τους ορισμό :« Στις στρατιωτικές υποθέσεις και στην εθνική ασφάλεια ασυμμετρία είναι το να δρας ,να οργανώνεσαι και να σκέφτεσαι διαφορετικά από τους αντιπάλους έτσι ώστε να μεγιστοποιείς τα πλεονεκτήματά σου, να εκμεταλλεύεσαι τις αδυναμίες του αντιπάλου σου , να διατηρείς τη πρωτοβουλία κινήσεων ή να αποκτάς μεγαλύτερη ελευθερία δράσης. Μπορεί να είναι πολιτικό-στρατηγική, στρατιωτική-στρατηγική, επιχειρησιακή ή ένας συνδυασμός όλων αυτών. Μπορεί να περιλαμβάνει διαφορετικές μεθόδους, τεχνολογίες, αξίες, οργανισμούς, χρονικές προοπτικές ή ένα συνδυασμό όλων αυτών. Μπορεί να είναι βραχυπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη. Μπορεί να είναι εσκεμμένη ή όχι. Μπορεί να είναι ξεχωριστή ή να πραγματοποιείται σε συνδυασμό με συμμετρικές προσεγγίσεις. Μπορεί να έχει ψυχολογικές και φυσικές διαστάσεις».⁴²⁰ Αυτή προσέγγιση μας θυμίζει πολύ έντονα Σουν Τσου και μας υπενθυμίζει ότι ο ασύμμετρος πόλεμος δεν είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο, μιας και η αποφυγή των ισχυρών σημείων του αντιπάλου και η αναζήτηση των αδυναμιών του ,πέραν ότι βρίσκεται στο κέντρο της λογικής οποιασδήποτε ανταγωνιστικής δραστηριότητας, βρίσκονταν πάντα στο μυαλό των στρατηγιστών.

---

⁴¹⁹ Steven Metz and Douglas V. Johnson II, "Asymmetry and US military strategy: Definition, background and strategic concepts", Strategic Studies Institute, January 2001, σελ. 5, διαθέσιμο στο www.carlisle.army.mil/ssi/, 16/7/2009.

⁴²⁰ Ο.π..

Ο Φρήντμαν αναφέρει ότι ο αδύναμος σε μια σύγκρουση εφαρμόζει ασύμμετρες μεθόδους εναντίον του ισχυρού και ότι οι μέθοδοι αυτές εξαρτώνται από την ανάλυση που έκανε το αδύνατο μέρος σε σχέση με τις τρωτότητες του ισχυρού.⁴²¹

Ο Ντάνλαπ υποστηρίζει ότι υπό μια ευρεία έννοια, ασύμμετρος πόλεμος είναι ο πόλεμος που αποφεύγει τα δυνατά σημεία του αντιπάλου. Μια προσέγγιση που επικεντρώνεται στα σχετικά πλεονεκτήματα της μιας πλευράς και στις σχετικές αδυναμίες της άλλης.⁴²²

Η Κριστίν Κολέτ αναφέρει ότι :« Μέσα από την εφαρμογή στρατιωτικών, πολιτικών, οικονομικών και τεχνολογικών επιρροών, οι ασύμμετρες στρατηγικές μπορεί να υπονομεύσουν επιτυχώς τις δυνάμεις του αντιπάλου. Παρόλο που ένας εμπλεκόμενος δεν μπορεί να νικήσει σε ένα παραδοσιακό πεδίο μάχης, οι στρατηγικές που χρησιμοποιεί μπορούν να εκμηδενίσουν τα συμβατικά πλεονεκτήματα του αντιπάλου, να διαβρώσουν την θέλησή του να πολεμήσει⁴²³, να διαταράξουν την ικανότητά του να δρα αποτελεσματικά ή να τον αποτρέψουν εντελώς να δράσει». ⁴²⁴ Αυτός ο ορισμός είναι χρήσιμος μιας και δίνει πολλές διαστάσεις του πολέμου που μπορεί να διεξαχθεί και στις οποίες εισέρχεται η ασυμμετρία.

Το RAND δημοσίευσε τον ακόλουθο ορισμό: «Οι ασύμμετρες στρατηγικές επιτίθενται σε τρωτότητες που δεν εκτιμώνται από τον στόχο (θύμα) ή κεφαλαιοποιούν στην περιορισμένη προετοιμασία του θύματος απέναντι στην απειλή. Αυτές οι στρατηγικές βασίζονται σε έννοιες επιχειρήσεων που είναι εντελώς διαφορετικές από αυτές του θύματος ή από αυτές της πρόσφατης ιστορίας. Συχνά χρησιμοποιούν νέα ή διαφορετικά όπλα. Επιπροσθέτως υπηρετούν πολιτικούς και στρατηγικούς στόχους

---

⁴²¹ Frans Osinga, "Asymmetric warfare: Rediscovering the essence of strategy", "Asymmetric Warfare" edited by John Olsen, The Royal Norwegian Air Force Academy, Oslo 2002 σελ. 275.

⁴²² Ο.π..

⁴²³ Εδώ βλέπουμε να εισέρχεται η έννοια του ψυχολογικού πολέμου ως παραμέτρον του ασύμμετρου πολέμου. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε : Μαίρη Μπόση- Νίκος Λούσης –Αθανάσιος Κουρματζής, " Τρεις γεωπολιτικές προκλήσεις για την ελληνική εξωτερική πολιτική", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ. 42-48 και John Leech, "Asymmetries of conflict, war without death", Frank Cass, London 2002, σελ. 82-108.

⁴²⁴ Kristin Kolet, "Asymmetric threats to the United States", "Comparative Strategy", Volume 20, Issue 3, July 2001, σελ. 277 - 292 .

διαφορετικούς από αυτούς του θύματος». ⁴²⁵ Εδώ βλέπουμε το στοιχείο της έκπληξης και της νεωτερικότητας των επιχειρήσεων.

Ο Ντέιβιντ Μπάφαλο προτείνει τον δικό του ορισμό :« *Ασύμμετρος πόλεμος είναι ένας πληθυσμό-κεντρικός μη παραδοσιακός πόλεμος που διεξάγεται μεταξύ μιας στρατιωτικής υπερδύναμης και ενός ή περισσότερων δυνάμεων που περικλείει αυτές τις πτυχές: αξιολόγηση και επικράτηση έναντι ασύμμετρων απειλών, διεξαγωγή ασύμμετρων επιχειρήσεων, κατανόηση της πολιτισμικής ασυμμετρίας και αξιολόγηση του ασύμμετρου κόστους*». ⁴²⁶ Οι ασύμμετρες απειλές είναι μόνο μια πτυχή του ασύμμετρου πολέμου και περιλαμβάνουν την τρομοκρατία, τον ανταρτοπόλεμο, τον πόλεμο πληροφοριών, τις διασπαστικές απειλές και τις άγνωστες απειλές. ⁴²⁷

Είδαμε λοιπόν ότι η έννοια του "ασύμμετρου πολέμου" είναι μια έννοια τόσο παλιά όσο και το ίδιο το φαινόμενο του πολέμου και ότι παρά τις πολλές προσπάθειες, δεν έχει γίνει δυνατό να βρεθεί ένας αποδεκτός ορισμός γι' αυτήν. Στην συνέχεια θα αναφερθούμε στις "ασύμμετρες απειλές" διαπιστώνοντας ότι και εκεί δεν υπάρχει συμφωνία ούτε ως προς έναν κοινό ορισμό αλλά και ούτε ως προς την χρησιμότητα του ίδιου του όρου.

5.γ) Ασύμμετρες απειλές.

Το ζήτημα των "ασύμμετρων απειλών" ήρθε στο προσκήνιο με τον πιο δραματικό τρόπο με τις επιθέσεις της 11/9/2001 καθώς αυτό που είχε εκληφθεί ως αμερικανική υστερία από τους Ευρωπαίους, σε σχέση με την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, ήταν η μεγαλύτερη απόδειξη για τους αμφισβητίες. ⁴²⁸ Οι "ασύμμετρες απειλές" χρησιμοποιούνται από τις Η.Π.Α. για να περιγράψουν ένα αριθμό προβλημάτων που αντιμετωπίζουν μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και αφορούν κυρίως την δική τους εθνική ασφάλεια (διεθνική τρομοκρατία, τακτικές ανταρτοπόλεμου ή ανταρτοπόλεμο, απόκτηση μέσω μαζικής καταστροφής από μη

⁴²⁵ Frans Osinga, "Asymmetric warfare: Rediscovering the essence of strategy", "Asymmetric Warfare" edited by John Olsen, The Royal Norwegian Air Force Academy, Oslo 2002 σελ. 276.

⁴²⁶ David L. Buffaloe, "Defining Asymmetric Warfare", "The land warfare papers", Published by The Institute of Land Warfare, No. 58, September 2006, σελ. 17.

⁴²⁷ Ο.π..

⁴²⁸ Μαίρη Μπόση- Νίκος Λούσης –Αθανάσιος Κουρματζής, "Τρεις γεωπολιτικές προκλήσεις για την ελληνική εξωτερική πολιτική", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ. 64.

κρατικούς δρώντες, δολιοφθορείς των δικτυακών τόπων, κυβερνοπόλεμο, χρήση βαλλιστικών πυραύλων κτλ).⁴²⁹

Ένας ορισμός είναι αυτός που δίνεται από το NATO και αναφέρει ότι: «*Ασύμμετρες απειλές (asymmetric threats) ορίζονται οι απειλές εκείνες που στοχεύουν στην υπονόμευση της ισχύος ενός αντιπάλου και οι οποίες στηρίζονται στην εκμετάλλευση των αδυναμιών του με χρήση μέσων που διαφέρουν σημαντικά από τον συνήθη συμβατικό τρόπο διεξαγωγής επιχειρήσεων του αντιπάλου.*»⁴³⁰ Και μιας και οι απειλές αυτές απευθύνονται κυρίως κατά των Η.Π.Α., οι απειλές είναι «*ασύμμετρες*» εφόσον ο αντίπαλος δεν πολεμά με βάση τον αμερικανικό τρόπο πολέμου.⁴³¹

Ένα πρόβλημα με τις προσπάθειες ορισμού των «*ασύμμετρων απειλών*» είναι ότι με το να τις ορίσεις σημαίνει πως υπάρχουν εκτός από ασύμμετρες και συμμετρικές απειλές. Με την εξαίρεση κάποιων φανερών περιπτώσεων δεν υπάρχει κάποιο καθοριστικό τεστ που να μας βοηθάει στον χαρακτηρισμό μιας απειλής ως «*ασύμμετρης*» και έτσι όπως ο τρομοκράτης του ενός είναι ο μαχητής ελευθερίας του άλλου έτσι και οι «*ασύμμετρες απειλές*» του ενός είναι το *modus operandi* του άλλου.⁴³² Έτσι υπάρχουν μερικοί που υποστηρίζουν ότι δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται ο όρος «*ασύμμετρη*» απειλή, αλλά «*στρατηγική*» απειλή καθώς το να καλούμε τόσο τις στρατηγικές αλλά και τις απειλές ως ασύμμετρες είναι κάτι που και δεν βοηθάει την χάραξη σωστής στρατηγικής αλλά ταυτόχρονα είναι ένα από τα παλαιότερα επιστημονικά λάθη, αυτό της αντικατάστασης του όλου από το μέρος.⁴³³

Τα χαρακτηριστικά των απειλών που καλούνται «*ασύμμετρες*» είναι :α) η διαφορετικότητά τους, ότι είναι ασυνήθεις, τουλάχιστον όπως τις αντιλαμβάνονται οι Η.Π.Α., β) ότι είναι «*μη κανονικές*», ότι τίθενται από όργανα μη αναγνωρισμένα από την πρακτική και το δίκαιο του πολέμου, των συνθηκών και των συμφωνιών για

⁴²⁹ Παναγιώτης Ήφαιστος, «*Ασύμμετρες απειλές*», αναρτημένο στο <http://www.ifestos.edu.gr/58.htm>, 20/7/2009.

⁴³⁰ Παρατίθεται στο www.nato.int/ims/docu/terrorism-annex.htm, 20/7/2009.

⁴³¹ Stephen J. Blank, «*Rethinking asymmetric threats*», Strategic Studies Institute, Carlisle, PA, September 2003, διαθέσιμο στο www.carlisle.army.mil/ssi/, 16/7/2009.

⁴³² Steven Lambakis, James Kiras, Kristin Kolet, «*Understanding asymmetric threats to the United States*», «*Comparative Strategy*», Vol. 21, Issue 4, 2002, σελ. 241-277.

⁴³³ Stephen J. Blank, «*Rethinking asymmetric threats*», Strategic Studies Institute, Carlisle, PA, September 2003, διαθέσιμο στο www.carlisle.army.mil/ssi/, 16/7/2009.

τους ελέγχους των εξοπλισμών ,γ) ότι είναι απειλές "ασύγκριτες" για το αμερικανικό οπλοστάσιο και σχέδια που μπορεί ή όχι να μοιάζουν επικίνδυνα αλλά είναι διαφορετικά από πόλεμο, δ) απειλές που ασκούν μεγάλη επιρροή έναντι του στρατού και των πολιτών, ε) απειλές που είναι δύσκολο να απαντήσεις με τον ίδιο τρόπο και στ) απειλές που συντελούν στην τρομακτική πιθανότητα του "άγνωστου αγνώστου".⁴³⁴

Οι σκοποί που επιδιώκουν να εκπληρώσουν οι δράστες ασύμμετρων απειλών έχουν ως κύρια επιδίωξη την πρόκληση ζημιών δυσανάλογων με τα μέσα που χρησιμοποιούν, όπως έγινε στις περιπτώσεις της Νέας Υόρκης, της Μαδρίτης και του Λονδίνου. Μεταξύ άλλων κύριοι στόχοι είναι το ηθικό της κοινωνίας, μιας και τέτοιες επιθέσεις έχουν πολλαπλάσιο ψυχολογικό αντίκτυπο, το γόητρο των κρατικών θεσμών, η αξιοπιστία της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας, η κοινωνικοπολιτική συνοχή και η συσπείρωση ηγεσίας και λαού γύρω από θεμελιώδεις στρατηγικούς στόχους και προσανατολισμούς.⁴³⁵ Ο φορέας της ασύμμετρης απειλής στοχεύει τόσο στην συνολική ψυχολογική αποδυνάμωση των μελών της κοινωνίας –στόχου όσο και στην οργανωτική αποσύνθεση του κράτους.⁴³⁶

5.γ 1) Αυτοκτονική τρομοκρατία ως "ασύμμετρη απειλή".

Όπως είδαμε πιο πάνω μία από τις πτυχές των "ασύμμετρων απειλών" είναι και η τρομοκρατία. Από τις διάφορες μορφές τρομοκρατίας αυτή που προκαλεί τον μεγαλύτερο φόβο και ίσως παραλυσία αντίδρασης είναι η αυτοκτονική τρομοκρατία. Αυτού του είδους η τρομοκρατία, στην οποία ίσως είναι πιο κοντά ο όρος "ασύμμετρη απειλή" (με την εξαίρεση των πυρηνικών) είναι βαθιά ανησυχητική, καθώς υποδηλώνει κάποιου είδους φανατική αφοσίωση σ' έναν σκοπό με τον οποίο είμαστε ελάχιστα εξοικειωμένοι.⁴³⁷ Είναι ακόμα περισσότερο ανησυχητική επειδή υπάρχουν πολύ λίγα προφανή αντίμετρα καθώς καμιά απειλή τιμωρίας δεν είναι

⁴³⁴ Steven Lambakis, James Kiras, Kristin Kolet, "Understanding asymmetric threats to the United States", "Comparative Strategy", Vol. 21, Issue 4, 2002, σελ. 241-277.

⁴³⁵ Παναγιώτης Ήφαιστος, "Ασύμμετρες απειλές", αναρτημένο στο <http://www.ifestos.edu.gr/58.htm>, 20/7/2009.

⁴³⁶ Ο.π..

⁴³⁷ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 187.

πιθανό να επηρεάσει κάποιον που είναι διατεθειμένος να αυτοκτονήσει⁴³⁸ γνωρίζοντας ότι με την πράξη του αυτή έχει εξασφαλίσει μια θέση στον Παράδεισο.⁴³⁹

Υπάρχουν διάφορες θεωρίες που προσπαθούν να εξηγήσουν την αυτοκτονική τρομοκρατία όπως η *ορθολογική προσέγγιση* που υποστηρίζει ότι οι τρομοκρατικές οργανώσεις υπολογίζουν το κόστος και τα όφελος των διαφόρων δράσεων ,δρουν με σκοπό, προσαρμόζονται σε κίνητρα και ευκαιρίες και χρησιμοποιούν μέσα που συνδέονται λογικά με τους σκοπούς τους.⁴⁴⁰ Δεύτερη είναι αυτή της *πολιτισμικής προσέγγισης* που εξερευνά τις παρεκβατικές και εκτελεστικές πρακτικές που δίνουν νόημα στην βία, όπως είναι η θρησκεία και τέλος τρίτη είναι η *δομική προσέγγιση* που υποστηρίζει ,ότι δεν αρκεί μόνο οι άνθρωποι να είναι θρησκευτικά ή ορθολογικά ωθούμενοι για διαπράξουν πράξεις βίας αλλά το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο δρουν τους επηρεάζει καθοριστικά.⁴⁴¹

Οι τρομοκράτες χρησιμοποιούν πολύ τις επιθέσεις αυτοκτονίας λόγω των τακτικών πλεονεκτημάτων που προσφέρει σε σχέση με άλλες μορφές συμβατικής τρομοκρατίας. Είναι καταστρεπτικά αποτελεσματικές, θανάσιμες, έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας είναι πιο εύκολες στην πραγματοποίηση και είναι σχετικά φτηνές.⁴⁴² Σύμφωνα με εκτιμήσεις το συνολικό κόστος ενός τυπικού Παλαιστίνιου που διαπράττει επιθέσεις αυτοκτονίας είναι περίπου 150 δολάρια ενώ σκοτώνουν τέσσερις φορές περισσότερους ανθρώπους απ' ότι άλλου είδους τρομοκρατικές επιθέσεις .⁴⁴³ Δεν υπάρχει χαρακτηριστικότερη αυτοκτονικής τρομοκρατίας από αυτή της 11/9/2001 όπου κοινά αεροπλάνα μετατράπηκαν σε κατευθυνόμενους πυραύλους.

Η συστηματική χρήση της αυτοκτονικής τρομοκρατίας άρχισε στο Λίβανο, όταν στις 18 Απριλίου 1983 ένα φορτηγό που περιείχε μεγάλη ποσότητα εκρηκτικών εισέβαλλε στην Αμερικανική Πρεσβεία της Βηρυτού σκοτώνοντας 80 ανθρώπους .⁴⁴⁴

---

⁴³⁸ Ο.π..

⁴³⁹ Ο.π. σελ. 222.

⁴⁴⁰ Mohammed Hafez, "Rationality, culture and structure in the making of suicide bombers : A preliminary theoretical synthesis and illustrative case study", "Studies in Conflict and Terrorism", No. 29, Issue 2, 2006, σελ. 165-185.

⁴⁴¹ Ο.π..

⁴⁴² Bruce Hoffman, "Inside terrorism", "Columbia University Press", New York 2006, σελ.132.

⁴⁴³ Ο.π..

⁴⁴⁴ Λουίζ Ρίτσαρντσον , "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος , Αθήνα 2006, σελ. 196.

Αν και η τακτική αυτή εφαρμόστηκε για πρώτη φορά από Ισλαμιστές γρήγορα διαδόθηκε και σε άλλες κοσμικού χαρακτήρα ομάδες. Αυτή η ομάδα που την χρησιμοποίησε με την μεγαλύτερη επιτυχία ήταν οι Τίγρεις Ταμίλ στη Σρι Λάνκα.

Τα κίνητρα των ατόμων που προχωρούν σε επιθέσεις αυτοκτονίας είναι βασικά τα ίδια με αυτά με αυτά των άλλων τρομοκρατών, δηλαδή εκδίκηση, φήμη αντίδραση.⁴⁴⁵ Υπάρχουν επίσης τα κοινωνικά κίνητρα, η επιθυμία να φανείς πιστός στους συντρόφους σου και να σε σέβονται στην κοινότητά σου.⁴⁴⁶ Πέρα από την εγκόσμια φήμη που οι εθελοντές θέλουν να κατακτήσουν, έχουν όπως είπαμε παραπάνω απευθείας ναύλο για τον Παράδεισο. Επίσης κίνητρό τους είναι η προαγωγή του σκοπού τους. Ειδικά για τους ριζοσπάστες Ισλαμιστές οι θρησκευτικές και θεολογικές αιτιολογήσεις παίζουν έναν πρόσθετο σημαντικό ρόλο καθώς τους εξασφαλίζει πλήθος εθελοντών που είναι απαραίτητοι για τις επιθέσεις αυτοκτονίας.⁴⁴⁷ Αλλά το γεγονός ότι υπάρχουν τόσοι πολλοί εθελοντές και σε μη θρησκευτικές οργανώσεις που δεν προσφέρουν μια θέση στον Παράδεισο, δείχνει ότι αυτό είναι ένα παραπάνω δέλεαρ και δεν εξηγεί την απόφασή τους να γίνουν μάρτυρες.⁴⁴⁸ Επομένως αν η "ασυμμετρία" χαρακτηρίζεται από την πρόκληση ζημιάς δυσανάλογης με τα μέσα που χρησιμοποιούνται τότε η αυτοκτονική τρομοκρατία είναι το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Είδαμε λοιπόν ότι η "ασυμμετρία" είναι μια έννοια που σημαίνει διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους και ότι τείνει σε αχρησία μιας και προσφέρει ελάχιστα στην στρατηγική σκέψη.⁴⁴⁹ Είναι μια έννοια που έχει χρησιμότητα για τους πολιτικούς καθώς με αυτή μπορούν να επικοινωνήσουν με αδρούς όρους την σοβαρότητα των απειλών αλλά που δεν έχει καμιά ή ελάχιστη χρησιμότητα για τους αναλυτές μιας και δεν έχει οριστεί επακριβώς.⁴⁵⁰ Επίσης η έννοια της "ασυμμετρίας" αποδυναμώνεται αφού η μέθοδος όσο και η λογική της δράσης είναι πλέον γνωστές και σε μεγάλο βαθμό προβλέψιμες.⁴⁵¹ Η "ασυμμετρία" περιβάλλεται

---

⁴⁴⁵ Ο.π. σελ. 220.

⁴⁴⁶ Ο.π. σελ. 221.

⁴⁴⁷ Bruce Hoffman, "Inside terrorism", "Columbia University Press", New York 2006, σελ.132.

⁴⁴⁸ Λουίζ Ρίτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2006, σελ. 222.

⁴⁴⁹ Steven Lambakis, James Kiras, Kristin Kolet, "Understanding asymmetric threats to the United States", "Comparative Strategy", Vol. 21, Issue 4, 2002, σελ. 241-277.

⁴⁵⁰ Ο.π..

⁴⁵¹ Μαίρη Μπόση- Νίκος Λούσης -Αθανάσιος Κουρματζής, "Τρεις γεωπολιτικές προκλήσεις για την ελληνική εξωτερική πολιτική", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ. 61.

από ένα προβλέψιμο «μυστήριο», καθώς η τρομοκρατική δράση στρέφεται πάντα κατά αμερικανικών στόχων ⁴⁵² και των συμμάχων τους όπως κατέδειξαν οι επιθέσεις στη Μαδρίτη και το Λονδίνο που θα εξετάσουμε παρακάτω.

6) Τρομοκρατικά χτυπήματα στη Δύση μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001 (Μαδρίτη 2004 και Λονδίνο 2005).

Μετά την 11/9/2001 και τα τρομοκρατικά χτυπήματα στη Νέα Υόρκη που συγκλόνισαν τον κόσμο, ανάλογο αντίκτυπο είχαν τα τρομοκρατικά χτυπήματα σε 2 ευρωπαϊκές πρωτεύουσες την Μαδρίτη τον Μάρτιο του 2004 και το Λονδίνο τον Ιούλιο του 2005.

6.α) Μαδρίτη, Μάρτιος 2004.

Θα ξεκινήσουμε με βάση την χρονολογική σειρά των επιθέσεων και συγκεκριμένα με την περίπτωση της Μαδρίτης. Οι επιθέσεις της 11^{ης} Μαρτίου στο σύστημα μετρό της Μαδρίτης (3 ημέρες πριν από τις προγραμματισμένες γενικές εκλογές της χώρας), ήταν ένα σύνολο συνδυασμένων εκρήξεων πάνω σε 4 τρένα, έχοντας ως απολογισμό 201 νεκρούς και 1755 τραυματίες ⁴⁵³. Ήταν το πιο πολύνεκρο χτύπημα στην Ευρώπη μετά την περίπτωση Lockerbie ⁴⁵⁴ το 1988 και η χειρότερη τρομοκρατική επίθεση στην ιστορία της Ισπανίας, καθώς ο αριθμός των νεκρών ξεπερνά κατά πολύ την αμέσως επόμενη χειρότερη επίθεση που έγινε στην Βαρκελώνη το 1987 σε κατάστημα αλυσίδας σουπερμάρκετ με 21 θύματα και 40 τραυματίες ⁴⁵⁵, την ευθύνη της οποίας είχε αναλάβει η ETA.

Οι αντιδράσεις για τις επιθέσεις ήταν άμεσες τόσο στο εσωτερικό με πολλές διαδηλώσεις διαμαρτυρίας σε πολλές μεγάλες πόλεις της Ισπανίας ⁴⁵⁶ (χαρακτηριστική

---

⁴⁵² Ο.π. σελ. 73.

⁴⁵³ Εφημερίδα El Mundo

<http://www.elmundo.es/documentos/2004/03/espana/atentados11m,19/4/2009>.

⁴⁵⁴ http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/december/21/newsid_2539000/2539447.stm, 19/4/09.

⁴⁵⁵ <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,600197,00.html>, 19/4/09.

⁴⁵⁶ <http://edition.cnn.com/2004/WORLD/europe/03/12/spain.blasts/index.html>, 19/4/09.

είναι η περίπτωση της πόλης Βίγκο της Ισπανίας με πληθυσμό 300.000 κατοίκων στους δρόμους της οποίας βρέθηκαν να διαδηλώνουν 400.000 άτομα) όσο και σε διεθνές επίπεδο με σημαντικότερες τις δηλώσεις συμπαράστασης της Ε.Ε. , των Η.Π.Α. και των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων. Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός της έκδοσης ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. (1530) που καταδίκασε τις επιθέσεις και την ΕΤΑ που υποτίθεται την είχε διαπράξει ⁴⁵⁷ . Αυτό έγινε στην αρχή της υπόθεσης και μετά από πιέσεις της ισπανικής κυβέρνησης ενώ αργότερα και όταν οι έρευνες προχώρησαν και απεδείχθη ότι δεν υπήρχε καμία ανάμειξη της ΕΤΑ, ο Πρέσβης της Ισπανίας στον Ο.Η.Ε. , απέστειλε απολογητικό γράμμα στο Συμβούλιο Ασφαλείας ⁴⁵⁸ . Τέλος η σημαντικότερη αντίδραση ήταν αυτή του ίδιου του ισπανικού λαού που με την ψήφο του αποφάσισε να "τιμωρήσει" την κυβέρνηση Αθηνών για τον χειρισμό της στην υπόθεση της 11^{ης} Μαρτίου.

6.α.1) Το χρονικό της επίθεσης .

Κατά την διάρκεια της κορύφωσης της ώρας αιχμής ,το πρωί της 11^{ης} Μαρτίου 2004, δέκα εκρήξεις έλαβαν χώρα επάνω σε τέσσερα τρένα (cercanias) του μετρό. Όλα τα τρένα που χτυπήθηκαν, κινούνταν πάνω στην ίδια γραμμή του μετρό και προς την ίδια κατεύθυνση μεταξύ των σταθμών Alcala de Henares και Atocha της Μαδρίτης ⁴⁵⁹. Αργότερα διαπιστώθηκε ότι είχαν τοποθετηθεί δεκατρείς αυτοσχέδιοι εκρηκτικοί μηχανισμοί επάνω στα τρένα⁴⁶⁰. Η ειδική ομάδα της ισπανικής αστυνομίας (TEDAX) που είναι υπεύθυνη για την απενεργοποίηση εκρηκτικών μηχανισμών ,φτάνοντας στους τόπους των εκρήξεων απενεργοποίησε δύο από τις εναπομείναντες βόμβες με ελεγχόμενες εκρήξεις , ενώ η τρίτη βρέθηκε αργότερα το απόγευμα ⁴⁶¹ , όντας πρόχειρα αποθηκευμένη και μη έχοντας τον εκπυρσοκροτητή ώστε να πραγματοποιηθεί η έκρηξη.

⁴⁵⁷ <http://www.un.org/news/Press/docs/2004/sc8022.doc.htm>, 19/4/09.

⁴⁵⁸ <http://www.globalpolicy.org/security/issues/0316loseface.htm> ,19/4/09.

⁴⁵⁹ http://www.elpais.com/?d_date=20040311 ,20/4/09

⁴⁶⁰ <http://www.elinconfirmistadigital.com/modules.php?pop=modload&name=News&file=article&sid=794> 20/4/09.

⁴⁶¹ http://www.belt.es/noticias/2005/marzo/03/entre_11M.htm ,20/4/09.

Και τα τέσσερα τρέινα αναχώρησαν από τον σταθμό Alcala de Henares μεταξύ 07:01 και 07:14. Οι εκρήξεις πραγματοποιήθηκαν μεταξύ 07:37 και 07:39 το πρωί όπως περιγράφεται παρακάτω⁴⁶².

❖ Σταθμός Atocha (Αριθμός τρέινου 21431). Έκρηξη τριών βομβών. Με βάση το βίντεο που τράβηξε η κάμερα ασφαλείας, η πρώτη βόμβα εξερράγη στις 07:37 και οι δύο επόμενες με τέσσερα δευτερόλεπτα διαφορά η μία από την άλλη, στις 07:38.

❖ Σταθμός El Pozo del Tio Raimundo (Αριθμός τρέινου 21435). Στις 07:38 καθώς το τρέινο ετοιμαζόταν να αναχωρήσει από την αποβάθρα, δύο βόμβες εξερράγησαν σε διαφορετικά βαγόνια.

❖ Σταθμός Santa Eugenia (Αριθμός τρέινου 21713). Μια βόμβα εξερράγη περίπου στις 07:38.

❖ Σταθμός Calle Tellez (Αριθμός τρέινου 17305), περίπου 800 μέτρα από τον σταθμό Atocha εξερράγησαν τέσσερις βόμβες σε διαφορετικά βαγόνια του τρέινου περίπου στις 07:39. Αν η έκρηξη είχε πραγματοποιηθεί μέσα στον σταθμό τότε θα κατέρρευε ολόκληρος ο σταθμός και οι ανθρώπινες απώλειες θα ήταν ακόμα μεγαλύτερες⁴⁶³.

6.α.2) Έρευνες σχετικά με τις επιθέσεις.

Ένας εκρηκτικός μηχανισμός που αποτελείτο από 12 κιλά Goma 2- Eco (τύπος εκρηκτικού) με έναν πυροκροτητή και 136 μέτρα καλωδίου –που δεν ήταν συνδεδεμένος με κάτι — ανακαλύφθηκε στις ράγες της υπερταχείας AVE στις 2 Απριλίου. Όπως είδαμε, εξαιτίας κακής συνδεσμολογίας δεν πραγματοποιήθηκε καμία έκρηξη. Λίγο μετά από αυτό το περιστατικό (και συγκεκριμένα μία μέρα μετά), η ισπανική αστυνομία στο πλαίσιο των ερευνών της για τις βομβιστικές επιθέσεις της 11^{ης} Μαρτίου ανακάλυψε ένα διαμέρισμα στο Leganés, νοτιώς της Μαδρίτης, το οποίο αναγνωρίστηκε ως η βάση δράσης των υπόπτων για τις επιθέσεις στο μετρό και στην AVE. Μετά από έφοδο της αστυνομίας στο

⁴⁶² <http://www.guardian.co.uk/world/2007/oct/31/spain.menezes>, 2/4/09.

⁴⁶³ Βλέπε υπ. 446.

διαμέρισμα κάποιου από τους υπόπτους παγιδεύτηκαν μέσα και αυτοκτόνησαν μετά από έκρηξη βόμβας, σκοτώνοντας και έναν αστυνομικό⁴⁶⁴. Οι κυρίως ύποπτοι, 2 αδέρφια ο Ρασίντ Άκτσα και ο Μοχάμεντ Άκτσα, ο Σερχάν Αμπντελτζαμί (’Ο Τυνήσιος’) ο Τζαμάλ Αχμιντάν (’Ο Κινέζος’) και άλλοι τρεις σκοτώθηκαν με την έκρηξη. Οι ερευνητές της αστυνομίας ανακάλυψαν ότι τα εκρηκτικά που χρησιμοποιήθηκαν στο Leganés, στο μετρό και στην AVE ήταν του ίδιου τύπου (αν και δεν μπόρεσαν να ταυτοποιήσουν την μάρκα του δυναμίτη έπειτα από δείγματα που πήραν από το μετρό)⁴⁶⁵.

Βασισμένοι στην υπόθεση ότι αυτοί που σκοτώθηκαν στο Leganés ήταν όντως αυτοί που ευθύνονταν για τις επιθέσεις στο μετρό, η συνεχιζόμενη έρευνα επικεντρώθηκε στο πως κατάφεραν να αποκτήσουν τα εκρηκτικά. Η έρευνα αποκάλυψε ότι είχαν αγοραστεί από έναν πρώην μεταλλωρύχο που ακόμα είχε πρόσβαση εκρηκτικές συσκευές⁴⁶⁶.

Όλες οι έρευνες έδειξαν ότι οι βόμβες ήταν κρυμμένες σε σακίδια. Επίσης ένα φορτηγάκι βρέθηκε παρκαρισμένο έξω από τον σταθμό Alcala de Henares το οποίο περιείχε πυροκροτητές, κασέτες με στίχους από το Κοράνι και κινητά τηλέφωνα⁴⁶⁷. Στην αρχή, όταν οι πρώτες υποψίες για τις επιθέσεις είχαν στραφεί στην ETA, υπήρχαν ισχυρισμοί ότι το εκρηκτικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν Τιταδίνη, γνωστό από προηγούμενες επιθέσεις της⁴⁶⁸. Οι αναλύσεις από την εναπομείνασα 13^η βόμβα και από τα υπολείμματα των υπολοίπων έδειξαν, ότι το εκρηκτικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν το Goma 2- Eco, που παρασκευαζόταν στην Ισπανία και είχε να χρησιμοποιηθεί από την ETA από την δεκαετία του ’80⁴⁶⁹.

Όλες οι αναλύσεις που έγιναν στα μέρη των εκρήξεων από την TEDAX (ειδική ομάδα της ισπανικής αστυνομίας σε θέματα εκρηκτικών) δεν προσέφεραν σαφή αποτελέσματα. Μάλιστα ένα μέλος της ομάδας κατέθεσε αργότερα στην δίκη ότι το μόνο στοιχείο που μπορούσε με βεβαιότητα να αναγνωρίσει σε αυτές τις αναλύσεις ήταν κομμάτια που

⁴⁶⁴ <http://www.cnn.com/2004/WORLD/europe/04/14/spain.bombings/>, 20/4/09.

⁴⁶⁵ http://www.newyorker.com/archive/2004/08/02/040802fa_fact, 20/4/09.

⁴⁶⁶ news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/3626235.stm, 20/4/09.

⁴⁶⁷ <http://www.washingtonpost.com/ac2/wp-dyn/NewsSearch?st=investigations%20on%20madrid%20bombings&>, 20/4/09.

⁴⁶⁸

http://www.cbsnews.com/stories/2004/03/11/world/main605463.shtml?source=search_story, 20/4/09.

⁴⁶⁹ <http://www.nytimes.com/2004/03/13/world/bombing-madrid-investigation-spanish-officials-divided-whom-blame-for-train.html?scp=1&sq=bombing%20in%20madrid%20the%20investigation&st=cse>, 20/4/09.

ανήκαν γενικά στην "οικογένεια" του δυναμίτη⁴⁷⁰. Ο αρχηγός της TEDAX Manzano δήλωσε τον Ιούλιο του 2004 ότι η ζημιά στα τρένα δεν θα μπορούσε να προέλθει από δυναμίτη αλλά από κάποιο είδος στρατιωτικού εκρηκτικού όπως C3 ή C4. Μάλιστα ανέφερε ίχνη νιτρογλυκερίνης ενώπιον της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής που συστήθηκε για τις επιθέσεις⁴⁷¹. Αργότερα το 2007 θα ανακαλούσε αυτή του τη δήλωση ενώπιον του δικαστηρίου λέγοντας πως δεν ήταν ειδικός για τα εκρηκτικά⁴⁷² και πως από την αρχή γνώριζαν ότι επρόκειτο για το Goma 2- Eco⁴⁷³. Αυτή η δήλωση του Manzano έκανε τους υποστηρικτές της άποψης περί ενοχής της ETA να αναρωτηθούν αν όντως το εκρηκτικό ήταν Goma 2- Eco⁴⁷⁴ μιας και η νιτρογλυκερίνη δεν είναι συστατικό του. Τελικά το μόνο εκρηκτικό που αναγνωρίστηκε σε οποιοδήποτε σημείο ως σχετικό με τις εκρήξεις ήταν το Goma 2- Eco⁴⁷⁵.

Μετά την εξέταση της 13^{ης} βόμβας ,που βρέθηκε άθικτη και έγινε γνωστή ως "το σακίδιο του Βαγιέκας "λόγω της μεταφοράς της στο τοπικό αστυνομικό τμήμα, η Ισπανική Αστυνομία προέβη σε 5 συλλήψεις . Η βόμβα δεν εξερράγη γιατί έλειπαν δύο καλώδια που να συνδέουν τα εκρηκτικά με τον πυροκροτητή. Η βόμβα περιελάμβανε ένα κινητό τηλέφωνο σαν χρονόμετρο, που απαιτούσε μια κάρτα SIM για να ενεργοποιήσει το ξυπνητήρι και να εκραγεί ⁴⁷⁶. Η ανάλυση της κάρτας SIM επέτρεψε στην αστυνομία να συλλάβει 5 άτομα στις 13 Μαρτίου 2004, μεταξύ αυτών και τον Μαροκινό Τζαμάλ Ζουγκάμ , ο οποίος ήταν ο μόνος από τους 5 που τελικά καταδικάστηκε. Η όλη αναφορά στα εκρηκτικά έγινε γιατί ήταν ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ταυτότητα των δραστών είτε ήταν ETA είτε Ισλαμιστές ή ακόμα και Αλ-Κάιντα.

---

⁴⁷⁰ http://www.abc.es/hemeroteca/historico-29-05-2007/abc/Nacional/la-perito-de-los-tedax-despeja-las-dudas-sobre-los-primeros-analisis-de-los-explosivos_1633395333534.html, 21/4/09.

⁴⁷¹ http://www.congreso.es/public_oficiales/L8/CONG/DS/CI/CI_003.PDF, 20/4/09.

⁴⁷² <http://www.cityfmradio.com/audiodb/2006/claves/sanchezmanzano120707.mp3>, 20/4/09.

⁴⁷³ http://videos.abc.es/no_exite_video, 21/4/09.

⁴⁷⁴ <http://www.elmundo.es/elmundo/2006/07/11/espana/1152579076.html>, 21/4/09.

⁴⁷⁵ www.elpais.com/elpaismedia/ultimahora/media200710/31/espana/20071031elpepunac_1_Pes.PDF, Doc, 21/4/09.

⁴⁷⁶ <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/03/12/espana/1079063793.html>, 21/4/09.

6.α.3) Η δίκη των κατηγορουμένων.

Η δίκη των 29 συνολικά κατηγορουμένων ξεκίνησε στις 15 Φεβρουαρίου 2007. Σύμφωνα με την εφημερίδα "El País" «...το δικαστήριο διέλυσε μία προς μία όλες τις θεωρίες συνωμοσίας και έδειξε ότι οποιαδήποτε προσπάθεια σύνδεσης της επίθεσης με την ΕΤΑ ήταν είτε παρελκυστική είτε αβάσιμη». Κατά την διάρκεια της δίκης οι κατηγορούμενοι απέσυραν τις προηγούμενες δηλώσεις τους και αρνήθηκαν κάθε ανάμειξη^{477 478}. Σύμφωνα με την εφημερίδα "El Mundo" τα ερωτήματα « ποιος, γιατί, πότε και πού σχεδιάστηκαν οι επιθέσεις της Μαδρίτης είναι ακόμα ανοιχτά», λόγω του γεγονότος ότι οι φερόμενοι ως οι "εγκέφαλοι" της επίθεσης απαλλάχθηκαν από την κατηγορία της σχεδίασης. Η ίδια εφημερίδα επίσης ισχυρίζεται ότι το Ισπανικό Δικαστήριο έφτασε σε «επιστημονικά μη βάσιμα» συμπεράσματα σχετικά με τον τύπο των εκρηκτικών που χρησιμοποιήθηκαν στις επιθέσεις και επειδή δεν βρέθηκε κανένας σύνδεσμος με την Αλ-Κάιντα, απομυθοποιώντας έτσι την επίσημη θέση κλειδί^{479 480}. Αν και η δίκη κυλούσε ομαλά στους πρώτους μήνες 14 από τους 29 κατηγορουμένους ξεκίνησαν απεργία πείνας τον Μάιο, διαμαρτυρόμενοι για τον άδικο ρόλο των πολιτικών κομμάτων και του Τύπου στις νομικές διαδικασίες. Οι δικαστές αρνήθηκαν να διακόψουν την διαδικασία και η απεργία έλαβε τέλος στις 21 Μαΐου⁴⁸¹. Στις 31 Οκτωβρίου 2007 έλαβε την τελική του απόφαση, 21 από τους 29 κατηγορουμένους βρέθηκαν ένοχοι για μια σειρά αδικημάτων που κυμαίνονταν από πλαστογραφία μέχρι φόνο. Δύο από τους κατηγορούμενους καταδικάστηκαν σε 40.000 χρόνια κάθειρξης, αλλά η ισπανική νομοθεσία έχει ως ανώτατο όριο τα 40 χρόνια⁴⁸². Καμιά απόδειξη δεν βρέθηκε στην δίκη που να συνδέει την Αλ-Κάιντα με τις επιθέσεις της 11^{ης} Μαρτίου, παρά το γεγονός ότι τον Αύγουστο του 2007 η Αλ-Κάιντα δήλωσε περήφανη για τις επιθέσεις^{483 484}.

⁴⁷⁷ http://www.elpais.com/articulo/espana/Comienza/Madrid/juicio/mayor/atentado/islamista/registrado/Europa/elpepunac/20070215elpepinac_2/Tes, 21/4/09.

⁴⁷⁸ <http://www.mywire.com/a/AFP//2808563?extID=10051, 22/4/09>.

⁴⁷⁹ <http://www.elmundo.es/elmundo/2007/11/01/espana/1193885319.html, 22/4/09>.

⁴⁸⁰ <http://www.elmundo.es/elmundo/2007/11/05/espana/1194233049.html, 22/4/09>.

⁴⁸¹ <http://www.opendemocracy.net/terrorism/articles/11mtrial290507, 22/4/09>.

⁴⁸² <http://www.reuters.com/article/newsOne/idUSL308491320071031, 23/4/09>.

⁴⁸³ <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/madrid-bombers-were-inspired-by-bin-laden-, 23/4/09>.

⁴⁸⁴ <http://www.elmundo.es/elmundo/2007/08/06/internacional/1186414637.html, 23/4/09>.

Ο δικαστής Juan del Olmo κήρυξε ένοχες «τοπικά δίκτυα ισλαμιστών εξτρεμιστών που εμπνεύστηκαν από το Διαδίκτυο για τις επιθέσεις της Μαδρίτης»⁴⁸⁵. Ούτε η GIA (Αλγερινή Ισλαμική οργάνωση) ούτε η Μαροκινή Ισλαμική Μαχητική Οργάνωση ήταν υπεύθυνες. Αυτά τα δίκτυα αποτελούνταν από ένα συνονθύλευμα διακινητών Μαροκικής καταγωγής, που ήταν απόμακρα συνδεδεμένες με ένα δίκτυο της Αλ-Κάιντα που είχε ήδη συλληφθεί. Αυτές οι ομάδες αγόρασαν τα εκρηκτικά από μικροκλέφτες, πληροφοριοδότες και έμπιστους της αστυνομίας στην Αστουρία, χρησιμοποιώντας χρήματα που προέρχονταν από μικρής κλίμακας διακίνηση ναρκωτικών⁴⁸⁶. Οι τρεις κατηγορούμενοι με τις μεγαλύτερες ποινές είναι οι εξής: Τζαμάλ Ζουγκάμ, 33 ετών, ποινή 43.000 ετών. Ο Μαροκινός τοποθέτησε τουλάχιστον μια βόμβα σε ένα τρένο. Ήταν έμπορος τηλεφώνων, από το μαγαζί του οποίου προήλθαν τα πιο πολλά κινητά που χρησιμοποιήθηκαν. Συνελήφθη 2 ημέρες μετά τις επιθέσεις. Οτμάν ελ Γκνάουι, 30 ετών, μέγιστη ποινή και αυτός. Το δεξί χέρι του Ζουγκάμ, 2^{ος} τη τάξει στο δίκτυο. Μετέφερε τα εκρηκτικά στην Μαδρίτη, συνεργάτης κλειδί. Χοσέ Τρασόρας, 30 ετών, 35000 χρόνια. Πρώην εργάτης σε ορυχείο ο Ισπανός ήταν εκείνος που προμήθευσε τα εκρηκτικά γνωρίζοντας τον λόγο που θα χρησιμοποιούνταν⁴⁸⁷.

Όπως δήλωσε ο εκπρόσωπος των οικογενειών των θυμάτων Jose Maria de Pablos «Η μεγαλύτερη έκπληξη ήταν ότι ενώ στην αρχή 2 άντρες είχαν κατηγορηθεί ότι σχεδίασαν τις επιθέσεις στην συνέχεια καταδικάστηκαν ότι ανήκαν σε μια τρομοκρατική οργάνωση που δεν σχετίζονταν με τις επιθέσεις της Μαδρίτης...», «Είμαστε έκπληκτοι από την απαλλαγή, αν δεν ήταν αυτοί, θα πρέπει να βρούμε ποίος ήταν. Κάποιος έδωσε την διαταγή». Στην συνέχεια δήλωσε οργισμένος με το αποτέλεσμα της δίκης και ότι προτίθετο να ασκήσει έφεση⁴⁸⁸.

6.α.4) Υποψίες για ΕΤΑ.

Αμέσως μετά τις εκρήξεις ο τότε Πρωθυπουργός της Ισπανίας Χοσέ Μαρία Αθνάρ και τα περισσότερα μέλη της κυβέρνησής του, ξεκίνησαν μια καμπάνια προκειμένου να πείσουν την κοινή γνώμη, τόσο την εγχώρια όσο και την διεθνή, ότι η ΕΤΑ ήταν αυτή που

⁴⁸⁵ Βλέπε υποσημείωση 28

⁴⁸⁶ <http://www.time.com/time/europe/html/050321/story.html>, 21/4/09.

⁴⁸⁷ <http://www.guardian.co.uk/world/2007/oct/31/spain.jamessturcke>, 22/4/09.

⁴⁸⁸ <http://news.oneindia.in/2007/10/31/shockanger-among-madrid-bomb-victims-at-acquittals-1193852163.html> ανασύρθηκε από το Reuters AM GC215, 23/4/09.

ευθύνονταν για τις πολύνεκρες επιθέσεις, παρά το γεγονός ότι συνήθως η ETA αναλαμβάνει την ευθύνη για τέτοιες επιθέσεις. Ο υπουργός των Εσωτερικών Άνχελ Αθέμπες μάλιστα δήλωνε ότι « Είναι απολύτως σαφές ότι η τρομοκρατική οργάνωση ETA αναζητούσε μια επίθεση με μεγάλο αντίκτυπο» υπονοώντας έτσι ότι πίστευε στην ενοχή της ETA⁴⁸⁹. Το ίδιο πίστευε και η τότε υπ. Εξωτερικών της χώρας Άννα Παλάθιο, η οποία επικοινωνήσε με όλες τις πρεσβείες της Ισπανίας, δίνοντας οδηγίες ώστε να διαβεβαιώνουν τις ξένες κυβερνήσεις και τον διεθνή Τύπο ότι επρόκειτο για χτύπημα της ETA⁴⁹⁰. Το βράδυ της 12^{ης} Μαρτίου κυβερνητικοί αξιωματούχοι επικοινωνούν με τις εφημερίδες της Ισπανίας για τις διαβεβαιώσεις ότι τα χτυπήματα μπορούσαν να αποδοθούν χωρίς αμφιβολία στην ETA. Μέχρι το μεσημέρι της 13^{ης} Μαρτίου ο Αθέμπες ισχυριζόταν ότι δεν είχε καμία ενημέρωση από τις υπηρεσίες ασφαλείας που να τον έκαναν να αμφιβάλει περί της ενοχής της ETA⁴⁹¹. Στις 12 Μαρτίου 2004, όμως η βασκική τηλεόραση και η βασκική εφημερίδα " Gara", ανέφεραν ότι έλαβαν σημειώματα από άτομα που εκπροσωπούσαν την ETA, λέγοντας ότι δεν είχε καμία σχέση με την επίθεση. Επίσης πριν το μεσημέρι της ίδιας μέρας ο Αρνάλντο Ορτέγκι, εκπρόσωπος του Batasuna, που τέθηκε εκτός νόμου για τις σχέσεις του με την ETA, δήλωσε δημοσίως ότι η ETA αποκλείεται να βρίσκεται πίσω από αυτές τις επιθέσεις και ανέφερε ότι πιθανόν να είναι υπεύθυνα «...ισλαμικά στοιχεία». Εξάλλου η ίδια η ETA εξέδωσε ανακοίνωση ότι δεν ευθύνεται για τις επιθέσεις⁴⁹².

Παρά το γεγονός ότι η ETA έχει ένα ιστορικό τοποθέτησης βομβών στην Μαδρίτη⁴⁹³, οι επιθέσεις της 11^{ης} Μαρτίου ήταν σε κλίμακα πολύ μεγαλύτερες, από οτιδήποτε είχαν προσπαθήσει να κάνουν στο παρελθόν πολλές τρομοκρατικές οργανώσεις στην Ευρώπη. Αυτό έκανε πολλούς ειδικούς να πιστεύουν ότι οι τακτικές που ακολουθήθηκαν ήταν πολύ πιο κοντά σε ισλαμικές εξτρεμιστικές οργανώσεις, πιθανώς με σχέση με την Αλ - Κάιντα ή μια νέα γενιά ακτιβιστών της ETA που είχε την Αλ- Κάιντα σαν πρότυπο.⁴⁹⁴ Ο αρχηγός της Europol Γιούργκεν Στόρμπεκ σχολίασε σχετικά με τις υποθέσεις « μπορεί να ήταν η

⁴⁸⁹ <http://www.nytimes.com/2004/03/13/world/bombing-madrid-investigation-spanish-officials-divided-whom-blame-for-train.html>, 23/4/09.

⁴⁹⁰ <http://www.nytimes.com/2004/03/19/world/spanish-government-seeks-to-document-that-it-did-not-lie-about-suspects.html?scp=5&sq=Anna%20Palacio%20about%20madrid%20bombings%20in%2011%20mar&st=cse>, 23/4/09.

⁴⁹¹ http://www.opendemocracy.net/democracy-terrorism/11-M_3341.jsp, 23/4/09.

⁴⁹² <http://edition.cnn.com/2004/WORLD/europe/03/13/spain.blasts/index.html>, 25/4/09.

⁴⁹³ <http://www.cbsnews.com/stories/2004/03/12/world/main605547.shtml>

⁴⁹⁴ Ο.π..

ETA...Αλλά αντιμετωπίζουμε μια επίθεση που δεν ανταποκρίνεται στο *modus operandi* που είχε υιοθετηθεί ως τώρα από την ETA ».⁴⁹⁵ Στις 16 Μαρτίου η " Washington Post " ανέφερε ότι η κυβέρνηση Αθνάρ ήξερε από νωρίς ότι η ETA δεν ευθυνόταν για τις επιθέσεις και ότι υπήρχαν στοιχεία που υποδείκνυαν ισλαμική τρομοκρατία, αλλά διέταξε την αστυνομία να σιωπήσει και να στρέψει το ενδιαφέρον του κοινού προς την ETA⁴⁹⁶.

Πολιτικοί αναλυτές⁴⁹⁷ πίστευαν ότι μια πιθανή ενοχή της ETA θα ενίσχυε τις πιθανότητες επανεκλογής του Partido Popular (Λαϊκού Κόμματος) του Αθνάρ , καθώς αυτή η επίθεση θα εκλαμβάνόταν σαν ο επιθανάτιος ρόγχος μιας τρομοκρατικής οργάνωσης ,που είχε προσφύγει σε ενέργειες απελπισίας εξαιτίας της επιτυχούς αντιτρομοκρατικής πολιτικής του Αθνάρ. Από την άλλη μεριά , μια ισλαμική επίθεση θα θεωρείτο σαν μια ευθεία απάντηση στην ισπανική εμπλοκή στον πόλεμο του Ιράκ, έναν μη δημοφιλή πόλεμο για τους Ισπανούς⁴⁹⁸ (92 % κατά του πολέμου) που δεν είχε εγκριθεί από το Ισπανικό Κοινοβούλιο.

6.α.5) Υποψίες για Αλ – Κάιντα.

Επίσης μετά τις επιθέσεις ,σχολιαστές άρχισαν να αναφέρουν ότι η Αλ-Κάιντα⁴⁹⁹ και όχι η ETA θα μπορούσε να είναι υπεύθυνη , καθώς είχε βρεθεί ένα βίντεο που το υποδείκνυε. Όπως είδαμε και παραπάνω το ίδιο έκανε και ο εκπρόσωπος του Batasuna. Το βράδυ της 11^{ης} Μαρτίου ,ο Αθέμπες δήλωσε σε μια συνέντευξη τύπου ότι βρέθηκε ένα φορηγάκι έξω από το σταθμό Alcala de Henares που είχε κλαπεί στις 28/2 και περιείχε πολλούς πυροκροτητές και μια κασέτα στα Αραβικά με στίχους από το Κοράνι⁵⁰⁰. Η κασέτα όμως ήταν διαθέσιμη στο εμπόριο και δεν περιείχε κάτι σχετικό με τις επιθέσεις . επιπλέον θα μπορούσε να είχε τοποθετηθεί εκεί για να μπερδέψει τις έρευνες. Τον Οκτώβριο του 2003 ο Μπιν Λάντεν απείλησε δημόσια με επιθέσεις αυτοκτονίας κάθε χώρα που βοηθάει τις Η.Π.Α. στον πόλεμο του Ιράκ «Έχουμε το δικαίωμα να

⁴⁹⁵ <http://www.guardian.co.uk/world/2004/mar/12/alqaida.spain>, 25/4/09.

⁴⁹⁶ <http://www.encyclopedia.com/doc/1P2-161796.html>, 25/4/09.

⁴⁹⁷ http://news.bbc.co.uk/2/hi/talking_point/3512422.stm, 25/4/09.

⁴⁹⁸ <http://www.clarin.com/diario/2003/03/29/um/m-537495.htm>, 23/4/09.

⁴⁹⁹ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3509426.stm>, 23/4/09.

⁵⁰⁰

http://www.redorbit.com/news/general/49818/madrid_bombings_death_toll_rises_to_200/index.html
22/4/09.

ανταποδώσουμε στον κατάλληλο τόπο και χρόνο και εναντίον όλων των χωρών που εμπλέκονται και κυρίως της Βρετανίας , Ισπανίας, Πολωνίας , Ιαπωνίας και Ιταλίας ».⁵⁰¹ (Πιο πριν είχε αναφερθεί και στην επαναφορά του μουσουλμανικού ελέγχου στην περιοχή της Ανδαλουσίας , ανατρέποντας την Reconquista του 1492)⁵⁰².

Πληροφορίες που έγιναν γνωστές από το Νορβηγικό Κέντρο Αμυντικής Έρευνας που υπάγεται στον Νορβηγικό Στρατό, αποκάλυψαν πως οι μυστικές υπηρεσίες γνώριζαν για 2 μήνες ότι επίκειται τρομοκρατική επίθεση εναντίον μιας χώρας που έμπαινε σε προεκλογική περίοδο, πιστεύοντας λανθασμένα ότι επρόκειτο για το Ιράκ. Τα στοιχεία για την υπόθεση αυτή, που ήταν γραμμένα στα Αραβικά και ανήκαν σε ένα από τους υψηλόβαθμους της Αλ- Κάιντα (Yusuf Al Airi) , τα ανακάλυψαν στο Διαδίκτυο μετά τον θάνατο του τελευταίου το 2003⁵⁰³. Όπως αποφάνθηκε και το Δικαστήριο δεν υπήρχε καμία άμεση σχέση της Αλ- Κάιντα με τις επιθέσεις .

6.α.6) Θεωρίες συνωμοσίας .

Όπως σε όλες τις περιπτώσεις τέτοιων γεγονότων που συγκλονίζουν την κοινή γνώμη, όπως για παράδειγμα έγινε στην περίπτωση της 11/9⁵⁰⁴, έτσι κι εδώ αναπτύχθηκαν σενάρια θεωριών συνωμοσίας . Κάποιοι από το Partido Popular (Λαϊκό Κόμμα) που είναι τώρα στην αντιπολίτευση και έχασε τις εκλογές του Μαρτίου 2004 ,σε μεγάλο ποσοστό λόγω των επιθέσεων, καθώς και συγκεκριμένα ΜΜΕ, όπως η "El Mundo " και ο "Cope" (ραδιοφωνικός σταθμός που ανήκει στην Καθολική Εκκλησία), συνεχίζουν να υποστηρίζουν ότι υπήρξε μια μεγάλη συνωμοσία με σκοπό να ανατρέψουν το τότε κυβερνών κόμμα⁵⁰⁵. Την θεωρία αυτή υποστήριξε και η AVT, η μεγαλύτερη οργάνωση στην Ισπανία για τα θύματα τρομοκρατίας . Αυτή η θεωρία υποστηρίζει ότι το PSOE (Σοσιαλιστικό Κόμμα της Ισπανίας) μαζί με την ETA και μέλη των δυνάμεων ασφαλείας και των μυστικών υπηρεσιών της Ισπανίας και του Μαρόκου βρίσκονται πίσω από τις

⁵⁰¹ <http://www.smh.com.au/articles/2003/10/19/1066502051308.html>, 23/4/09.

⁵⁰² Khaled Abou El Fadl, "The Crusader, Messages to the world: The statements of Osama Bin Laden" edited by Bruce Lawrence, March/April 2006 issue of Boston Review.

⁵⁰³ <http://www.mil.no/felles/ffi/start/article.jhtml?articleID=71589>, 22/4/09.

⁵⁰⁴ <http://www.america.gov/st/pubs-english/2006/September/20060828133846esnamfuaK0.2676355.html>, 24/4/09.

⁵⁰⁵ http://www.opendemocracy.net/conflict-madridprevention/11-M_3341.jsp, 30/4/09.

επιθέσεις^{506 507}. Υποστηρικτές της άποψης ότι η ΕΤΑ συμμετείχε με κάποιο τρόπο στις επιθέσεις, επιβεβαιώνουν πως υπήρχαν κάποια περιστασιακά στοιχεία που συνδέουν ισλαμιστές με 2 μέλη της ΕΤΑ, που πιάστηκαν ενώ οδηγούσαν στα περίχωρα της Μαδρίτης ένα φορτηγάκι που μετέφερε 500 κ. εκρηκτικού 11 ημέρες πριν από τις επιθέσεις⁵⁰⁸.

Η θεωρία αυτή υποστηρίζει, ότι ο Αθνάρ πείστηκε από τις μυστικές υπηρεσίες πως η ΕΤΑ βρισκόταν πίσω από την επίθεση καθώς είχε λάβει εσκεμμένα λάθος πληροφορίες από αυτές⁵⁰⁹. Όταν μοιράστηκε αυτές τις πληροφορίες με τον Ισπανικό λαό, κατηγορήθηκε από την εφημερίδα "El Pais" και τον ραδιοφωνικό σταθμό "Cadena Ser" ότι έλεγε ψέματα. Μέσα σε 72 ώρες ο λαός ψήφισε να φύγει ο Αθνάρ και το κόμμα του από την εξουσία (το οποίο με υποψήφιο τον Μαριάνο Ραχόι προηγούνταν στις δημοσκοπήσεις και φαινόταν ότι θα κέρδιζε πριν τις επιθέσεις) στις 14 Μαρτίου 2004. Η λογική της θεωρίας συνεχίζει με την παρατήρηση ότι το πρώτο βήμα της νεοεκλεγείσας κυβέρνησης Θαπατέρο, ήταν η απόσυρση των ισπανικών στρατευμάτων από το Ιράκ. Αυτό το σημείο έχει διπλή σημασία: Ότι ο Θαπατέρο δέχτηκε στην ουσία τον εκβιασμό της Αλ-Κάιντα (δίνοντας έτσι ένα κακό παράδειγμα και στις άλλες χώρες) και ότι ο κύκλος των γεγονότων από τις επιθέσεις μέχρι την απόσυρση των στρατευμάτων ήταν σχεδιασμένος από το Ισλαμικό δίκτυο⁵¹⁰. Η αναλήθεια του επιχειρήματός είναι προφανής. Ο Θαπατέρο απλώς εκπλήρωσε την προεκλογική του υπόσχεση για απόσυρση από έναν παράνομο πόλεμο. Το ίδιο αναληθές είναι και το πρώτο επιχείρημα, καθώς η έρευνα των δικαστικών αρχών δεν αποκάλυψε την παραμικρή συμμετοχή της ΕΤΑ ή των ισπανικών και μαροκινών μυστικών υπηρεσιών. Αντίθετα ο Δικαστής Juan del Olmo αναγνώρισε τους κατηγορουμένους σαν μια ομάδα 14 ατόμων (5 εκ των οποίων σκοτώθηκαν στο Leganes στην έφοδο της αστυνομίας) πολιτικά φιλική προς την Ισλαμική Μαχητική Μαροκινή Οργάνωση (GICM)⁵¹¹.

⁵⁰⁶ <http://web.archive.org/web/20060320002153/http://www.spainherald.com/2005-03-30news.html>, 27/4/09.

⁵⁰⁷ <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/04/19/enespecial/1082356558.html>, 224/09.

⁵⁰⁸ http://findarticles.com/p/articles/mi_qn4158/is_20040316/ai_n12773616/, 25/4/09.

⁵⁰⁹ Βλέπε υποσημείωση 49.

⁵¹⁰ Ο. π..

⁵¹¹ Ο. π..

Συνοψίζοντας , οι επιθέσεις στην Μαδρίτη που αποτελούνταν από 10 βόμβες σε 4 διαφορετικά τραίνα φανερώουν το εξής οργανωσιακό σχέδιο⁵¹²: Αυτές οι προσεκτικά σχεδιασμένες επιχειρήσεις δεν ήταν επιθέσεις αυτοκτονίας- οι βόμβες αφέθηκαν σε σακίδια και ενεργοποιήθηκαν από κινητά τηλέφωνα- παρά το γεγονός ότι 5 από τους δράστες ανατινάχθηκαν αργότερα όταν η αστυνομία τους εντόπισε , όπως είδαμε παραπάνω. Οι δράστες ετοίμασαν ένα βίντεο, το οποίο δημοσιεύτηκε μετά τον θάνατό τους, όπου ισχυρίζονταν ότι οι βόμβες ήταν μια προειδοποίηση της Αλ Κάιντα αλλά η σύνδεση όπως είδαμε είναι αβέβαιη. Τα εκρηκτικά τους τα προμήθευσαν άτομα του κοινού εγκλήματος με χρήματα από παράνομες δραστηριότητες, ενώ οι βόμβες κατασκευάστηκαν σε ένα σπίτι έξω από την Μαδρίτη, όπου τα μέλη της οργάνωσης συγκεντρώνονταν μαζί με τις οικογένειές τους για να κοινωνικοποιηθούν και να αθληθούν.⁵¹³

Τα μέλη της οργάνωσης συμπεριλάμβαναν και έναν Μαροκινό , τον Τζαμάλ Ζουγκάμ που ζούσε στην Ισπανία για πάνω από 20 χρόνια, συμπαθούσε την Αλ Κάιντα και είχε πιθανότατα δεσμούς με μια ευρύτερη οργάνωση.⁵¹⁴ Ο πυρήνας αυτός ήταν μεγάλος, είχε εμπειρία, ήταν στενότερα συνδεδεμένος με την Αλ Κάιντα ή τουλάχιστον με ευρωπαϊκές ισλαμιστικές οργανώσεις που ήταν κοντά στην Αλ Κάιντα (αν και το δικαστήριο δεν επιβεβαίωσε αυτές τις φήμες) , ριζοσπαστικοποιήθηκε μέσα σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, ήταν αναμειγμένος σε εγκληματικές δραστηριότητες και τα μέλη του ήταν λιγότερο αφομοιωμένα από την ισπανική κοινωνία.⁵¹⁵ Μερικά μέλη σύχναζαν σε τζαμιά, είχαν στενούς οικογενειακούς δεσμούς και κοινές εμπειρίες από φυλακές , ενώ ο ιδεολογικός προσηλυτισμός προηγήθηκε της ανάμειξης στην βία.⁵¹⁶

6.β) Λονδίνο , Ιούλιος 2005.

Οι επιθέσεις στο Λονδίνο στις 7 Ιουλίου 2005 ήτανε μια σειρά από συντονισμένες επιθέσεις αυτοκτονίας στο σύστημα μέσων μεταφοράς της πόλης κατά τη διάρκεια της

---

⁵¹² Martha Crenshaw, "The organization of terrorism" στο "Terrorism: What's coming ,the mutating threat", Senior Fellows Report of MIPT, edited by James O Ellis III, 2007, σελ. 20-27.

⁵¹³ Ο.π..

⁵¹⁴ Το ίδιο.

⁵¹⁵ Ο.π..

⁵¹⁶ Martha Crenshaw, "The organization of terrorism" στο "Terrorism: What's coming ,the mutating threat", Senior Fellows Report of MIPT, edited by James O Ellis III, 2007, σελ. 20-27.

πρωινής ώρας αιχμής⁵¹⁷. Οι επιθέσεις πραγματοποιήθηκαν από Βρετανούς Μουσουλμάνους που πιθανό κίνητρό τους ήταν η βρετανική εμπλοκή στον πόλεμο του Ιράκ και του Αφγανιστάν⁵¹⁸ ενώ το βλέμμα του κόσμου ήταν στραμμένο στη Σκωτία λόγω της Συνόδου του G8 και ενώ μια μέρα νωρίτερα είχε ανακοινωθεί ότι το Λονδίνο θα φιλοξενούσε τους Ολυμπιακούς του 2012.

Στις 08:50, εξερράγησαν τρεις βόμβες σε διάστημα 50 δευτερολέπτων η μία από την άλλη σε τρία τραίνα του Λονδρέζικου μετρό. Σχεδόν μια ώρα αργότερα εξερράγη μια τέταρτη βόμβα σε λεωφορείο στην Tavistock Square. Αποτέλεσμα των εκρήξεων ήταν ο θάνατος 52 ανθρώπων συμπεριλαμβανομένων και των 4 βομβιστών που αυτοκτόνησαν , 700 τραυματιών , ζημιές στο μεταφορικό δίκτυο της πόλης (τουλάχιστον την πρώτη μέρα) και βλάβες στις υποδομές κινητής τηλεφωνίας της χώρας⁵¹⁹. Το χτύπημα ήταν το πιο πολύνεκρο στην ιστορία του Ηνωμένου Βασιλείου μετά το περιστατικό του 1988 και της πτήσης της Pan Am (Lockerbie) και του Λονδίνου μετά τους βομβαρδισμούς του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου⁵²⁰.

6.β.1) Το χρονικό της επίθεσης .

- ❖ Η πρώτη βόμβα εξερράγη σε ένα τραίνο του υπόγειου ,με αριθμό 204, που κατευθυνόταν ανατολικά μεταξύ της Liverpool Street και του Aldgate. Το τραίνο είχε αναχωρήσει από τον κεντρικό σταθμό King’s Cross περίπου 8 λεπτά νωρίτερα. Την στιγμή της έκρηξης , το τρίτο βαγόνι του τραίνου βρισκόταν σε απόσταση 90 μέτρων από το τούνελ της Liverpool Street. Η παράλληλη τροχιά του Hammersmith and City Line υπέστη επίσης ζημιές .
- ❖ Η δεύτερη βόμβα εξερράγη στο δεύτερο βαγόνι του τραίνου με αριθμό 216 ,που κατευθυνόταν δυτικά . Το τραίνο είχε μόλις αναχωρήσει από την αποβάθρα 4 της Edgware Road και κατευθυνόταν προς την Paddington. Κι αυτό είχε αρχικά

⁵¹⁷ http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/uk/05/london_blasts/what_happened/html/default.stm, 20/5/09.

⁵¹⁸ http://www.nzherald.co.nz/london-bombings/news/article.cfm?c_id=1500947&objectid=10390333, 20/5/09

⁵¹⁹ http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/uk/2005/london_explosions/default.stm, 20/5/09.

⁵²⁰ http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/3275/mass_transit_security_after_the_london_bombings.html, 20/5/09.

ξεκινήσει από τον σταθμό King's Cross . Την στιγμή της έκρηξης υπήρχαν κι άλλα τρένα τριγύρω, τα οποία υπέστησαν ζημιές .

- ❖ Η τρίτη βόμβα εξερράγη σε ένα τρένο, με αριθμό 311, που κατευθυνόταν νότια πάνω στην γραμμή Piccadilly, και κινούνταν μεταξύ King's Cross και Russell Square. Η βόμβα εξερράγη ένα λεπτό περίπου αφότου το τρένο είχε ξεκινήσει και ενώ είχε διανύσει περίπου 450 μέτρα. Η έκρηξη πραγματοποιήθηκε στο πίσω μέρος του βαγονιού προκαλώντας σοβαρές ζημιές σε αυτό όσο κι στο μπροστινό μέρος του βαγονιού που ακολουθούσε. Προκλήθηκαν ζημιές επίσης και στο τούνελ^{521 522}.

Στην αρχή πολλοί πίστεψαν ότι πραγματοποιήθηκαν 6 αντί για 3 εκρήξεις κι αυτό γιατί οι εκρήξεις συνέβησαν σε τρένα που ήταν σε ενδιάμεσους σταθμούς, αναγκάζοντας τους τραυματίες να βγαίνουν απ' όλες τις εξόδους, δίνοντας έτσι την εντύπωση ότι σε κάθε σταθμό γινόταν και από μία έκρηξη. Η αστυνομία εξάλλου αναθεώρησε το χρόνο πραγματοποίησης των εκρήξεων καθώς αρχικές αναφορές έδειχναν ότι οι εκρήξεις πραγματοποιήθηκαν μέσα σε μίση ώρα. Αυτό έγινε εξαιτίας της σύγχυσης που προκλήθηκε στο Μετρό του Λονδίνου λόγω φημών ότι οι εκρήξεις οφειλόταν σε διακοπή ρεύματος . "Πορτοκαλί Συναγερμός" σήμανε στις 09:19 και το Μετρό του Λονδίνου σταμάτησε όλες τις λειτουργίες του και φέρνοντας τα τρένα πίσω στους σταθμούς⁵²³ . Οι συνέπειες των βομβών στους σταθμούς ήταν διαφορετικές λόγω των διαφορετικών χαρακτηριστικών κάθε σταθμού (βάθος , πλάτος κτλ)⁵²⁴.

Στις 09:47, πραγματοποιήθηκε μια έκρηξη στην Tavistock Square σε ένα τυπικό λονδρέζικο διπλό λεωφορείο ,που έκανε το δρομολόγιο από την Marble Arch προς την Hackney Wick. Νωρίτερα το λεωφορείο πέρασε από το King's Cross καθώς πήγαινε προς τον προορισμό του. Στην Marble Arch, το λεωφορείο γύρισε και ξεκίνησε το δρομολόγιο της επιστροφής του στις 09:00 και έφτασε στη στάση Euston στις 09:35, όπου πλήθος κόσμου έβγαινε από το μετρό και επιβιβαζόταν στα λεωφορεία. Η έκρηξη διέλυσε την οροφή και το πίσω μέρος του λεωφορείου ενώ αυτόπτες μάρτυρες ανέφεραν

⁵²¹ http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4671767.stm, 21/5/09.

⁵²² http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4670099.stm, 21/5/09.

⁵²³ http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/london/4674469.stm, 21/5/09.

⁵²⁴ http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/uk/05/london_blasts/what_happened/html/russell_sq.stm, 21/5/09.

ότι έβλεπαν το μισό λεωφορείο να πετάει στον αέρα. Η πυροδότηση πραγματοποιήθηκε κοντά στο κτίριο της Βρετανικής Ιατρικής Ένωσης και έτσι πολλοί γιατροί έτρεξαν προς βοήθεια των τραυματιών⁵²⁵. Οι περισσότεροι επιβάτες που βρίσκονταν στο μπροστινό και κάτω μέρος του λεωφορείου επέζησαν της έκρηξης ενώ όσοι ήταν στο πάνω και πίσω μέρος του στάθηκαν πιο άτυχοι. Εξαιτίας των εκτεταμένων σωματικών βλαβών των θυμάτων καθυστέρησε η ανακοίνωση του ακριβούς αριθμού των νεκρών και κατά πόσον ο θύτης ήταν ανάμεσα σε αυτούς. Ανάμεσα στους τραυματίες ήταν και πολλοί περαστικοί. Κατά τραγική ειρωνεία, την ημέρα των εκρήξεων πραγματοποιούνταν στο Λονδίνο ασκήσεις ετοιμότητας σε περίπτωση επίθεσης στο μετρό από ιδιωτική εταιρεία⁵²⁶.

6.β.2) Έρευνες σχετικά με τις επιθέσεις.

Αρχικά υπήρχαν πολλές αντικρουόμενες πληροφορίες από τις αστυνομικές αρχές σχετικά με την προέλευση, την μέθοδο ακόμα και τον χρόνο των εκρήξεων. Ειδικοί αναλυτές στην αρχή πίστεψαν ότι χρησιμοποιήθηκε κάποιου είδους στρατιωτικό εκρηκτικό και καθώς οι εκρήξεις θεωρήθηκαν ταυτόχρονες, κάποιου είδους ειδικών χρονομέτρων και πυροκροτητών. Αυτό στην συνέχεια άλλαξε καθώς νέα στοιχεία έρχονταν στο φως. Τα εκρηκτικά που χρησιμοποιήθηκαν είχαν κατασκευαστεί από τους ίδιους τους τρομοκράτες (βασιζόνταν σε υπεροξειδίο, κάτι κοινό που μπόρεσαν και το προμηθεύτηκαν στο εμπόριο), σύμφωνα με την αναφορά της 6^{ης} Μαΐου της Επιτροπής Ασφάλειας και Πληροφοριών της Βρετανικής κυβέρνησης.⁵²⁷ Ο αριθμός των θυμάτων ανέρχεται στους 46, συμπεριλαμβανομένων και των τρομοκρατών ενώ 700 τραυματίστηκαν από τις εκρήξεις⁵²⁸. Η αστυνομία εξέτασε περίπου 2.500 βίντεο από κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης από τους χώρους των εκρήξεων. Έτσι μπόρεσαν να αναγνωρίσουν 4 άνδρες που στο τέλος αποδείχτηκαν ότι αυτοί ήταν οι τρομοκράτες αυτοκτονίας γεγονός που ήταν και η πρώτη αυτοκτονική επίθεση τρομοκρατών σε ευρωπαϊκό έδαφος⁵²⁹.

⁵²⁵ http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4659511.stm, 22/5/09.

⁵²⁶ <http://www.channel4.com/news/articles/uk/coincidence%20of%20bomb%20exercises/109010>, 22/5/09.

⁵²⁷ http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/11_05_06_isc_london_attacks_report.pdf, 23/5/09.

⁵²⁸ http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4668245.stm, 23/5/09

⁵²⁹ <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/07/16/AR2005071601363.html>, 23/5/09.

Ο τότε Υπ. Εσωτερικών της Γαλλίας και νυν Πρόεδρος Νικολά Σαρκοζί ,προκάλεσε σάλο με μια δήλωσή του στον Τύπο ότι ένα από τα ονόματα των τρομοκρατών ήταν γνωστό ήδη από τον προηγούμενο χρόνο στις βρετανικές αρχές καθώς είχε αναφερθεί σε μια άγγλο-γαλλική σύσκεψη ασφαλείας και ότι μάλιστα είχε συλληφθεί ⁵³⁰ . Ο τότε Υπ. Εσωτερικών της Μ. Βρετανίας Κλάρκ είπε ότι κάτι τέτοιο δεν το θυμόταν. Ακόμα, ο πρώην υπεύθυνος του αντιτρομοκρατικού κέντρου της CIA Βίνσεντ Κανιστράνο είπε στην εφημερίδα ” The Guardian” ότι « ...βρέθηκαν δύο βόμβες που δεν εξερράγησαν όπως και μηχανικά μέρη τους» αν και αυτόν τον ισχυρισμό τον απέρριψε η Μητροπολιτική Αστυνομία ⁵³¹.

Οι 4 εκρήξεις αναφέρθηκε ευρέως ότι ήταν προϊόν αυτοκτονικών επιθέσεων αλλά η αστυνομία στην αρχή απλώς επιβεβαίωσε ότι οι τρομοκράτες σκοτώθηκαν στις εκρήξεις. Μετά τα γεγονότα της 21^{ης} Ιουλίου ⁵³² ο Σερ Ιαν Μπλερ τότε Αρχηγός ης Μητροπολιτικής Αστυνομίας, επιβεβαίωσε ότι υπήρχαν βάσιμες υποψίες ότι επρόκειτο για αυτοκτονική επίθεση.

Οι τρομοκράτες είχαν πάνω τους τις ταυτότητές τους προφανώς γιατί επεδίωκαν την αναγνώριση μετά το συμβάν (όπως είδαμε και παραπάνω σχετικά με τα κίνητρα των τρομοκρατών που προβαίνουν σε αυτοκτονικές επιθέσεις) και έτσι η αστυνομία έφτασε στην ανακάλυψη του σπιτιού στο Λήντς όπου κατασκεύασαν τις βόμβες ⁵³³ . Αυτό το ”εργοστάσιο βομβών ” όπως το ονόμασε ο Τύπος , φαίνεται πως επρόκειτο να χρησιμοποιηθεί και στο μέλλον για άλλες επιθέσεις ενώ και στα αυτοκίνητα των τρομοκρατών στο Λούτον βρέθηκαν κι άλλοι εκρηκτικοί μηχανισμοί. Οι πρώτοι 3 εκρηκτικοί μηχανισμοί όπως είδαμε εξερράγησαν με διαφορά 50 δευτερολέπτων ο ένας από τον άλλον, υποδηλώνοντας την χρήση κάποιου είδους τηλεχειρισμό ή χρονομετρητή ⁵³⁴ όπως συνέβη και στην Μαδρίτη τον προηγούμενο χρόνο. Όμως μετά την 19^η Ιουλίου

---

⁵³⁰ <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9A05E7D91F3DF934A25754C0A9639C8B63&sec=&spon=&pagewanted=all>, 25/5/09.

⁵³¹ <http://www.guardian.co.uk/uk/2005/jul/08/terrorism.july74>, 27/5/09.

⁵³² http://www.cbc.ca/news/background/london_bombing/, 25/5/09. Στις 21/7/05 μια σειρά νέων εκρήξεων έπληξαν το μετρό και ένα λεωφορείο της Βρετανικής πρωτεύουσας, χωρίς κανένα θύμα αυτή την φορά, μιας και μόνο οι πυροκροτητές εξερράγησαν χωρίς το κυρίως εκρηκτικό. Οι ύποπτοι σχετικά με την υπόθεση αν και αρχικά ξέφυγαν στην συνέχεια συνελήφθησαν όλοι.

⁵³³ <http://www.independent.co.uk/news/uk/crime/the-suicide-bomb-plot-hatched-in-yorkshire-498616.html>, 27/5/09.

⁵³⁴ http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4666591.stm, 27/5/09.

και τις ειδικές αναλύσεις που έγιναν ,αυτή η υπόθεση αποκλείστηκε καθώς δεν βρέθηκαν στοιχεία που να το υποστηρίζουν κάνοντας έτσι την χειροκίνητη εκτυροκρότηση πιο πιθανή ⁵³⁵.

6.β.3) Το προφίλ των δραστών.

Στις 22 Ιουλίου η Αστυνομία ανακοίνωσε σε μια συνέντευξη τύπου λεπτομέρειες σχετικά με την πρόοδο των ερευνών. Εκεί ανακοίνωσε τα ονόματα των 4 δραστών των επιθέσεων, 3 εκ των οποίων ήταν από το Λήντς . Τα ονόματά τους ήταν : Μοχάμεντ Σιντίκ Χαν, Σεχζάντ Τάνγουιρ, Χασίμ Χουσαίν και Ζερμαίν Λίντσαιη. Όλοι ,πλην του τελευταίου που ήταν Βρετανός από τις Δυτικές Ινδίες, ήταν Βρετανοί Μουσουλμάνοι πακιστανικής καταγωγής . Στις 7 Ιουλίου 2005 ταξίδεψαν και οι 4 μέχρι το Λούτον με αυτοκίνητο και μετά στο Λονδίνο με τρένο. Τους κατέγραψε το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης να φτάνουν στο King's Cross στις 08:30 και από εκεί χωρίστηκαν για να πάει ο καθένας εκεί που είχαν κανονίσει ⁵³⁶. Ο 30χρονος Μοχάμεντ Σιντίκ Χαν ήταν πατέρας μιας κόρης 14 μηνών (επίσης η γυναίκα του περίμενε δεύτερο παιδί) και εργαζόταν ως δάσκαλος παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες ⁵³⁷ . Ήταν ένας ευπόλητος εκπαιδευτικός και αφοσιωμένος υπερασπιστής των παιδιών που δίδασκε. Ένας από τους μαθητές του είπε « Φαινόταν πραγματικά καλός άνθρωπος , δίδασκε τα πραγματικά κακά παιδιά και όλοι έμοιαζαν να τον συμπαθούν». ⁵³⁸ Ο Χαν γεννήθηκε στο Λήντς από Πακιστανούς γονείς . Μεγάλωσε στο Μπίστον και φοίτησε σε πανεπιστήμιο του Λήντς όπου γνώρισε και την Ινδή γυναίκα του , τη Χάσιμα Πάτελ. Η πεθερά του ήταν επίσης αφοσιωμένη εκπαιδευτικός και της είχε απονεμηθεί βραβείο σε βασιλική τελετή για το έργο της ως εκπαιδευτικού ειδικευμένης σε δίγλωσσες σπουδές ⁵³⁹ .

Μαζί με τον Χαν ταξίδεψε και ο 22χρονος Σεχζάντ Τάνγουιρ , ο οποίος ήταν κοινωνικός, αθλητικός , αγαπούσε το κρίκετ και του άρεσε να κάνει βόλτες με την Μερσεντές του πατέρα του. Σπούδαζε επιστήμη του αθλητισμού στο Μητροπολιτικό Πανεπιστήμιο του Λήντς και στο υπνοδωμάτιό του είχε παρατεταγμένα τα έπαθλα που

⁵³⁵ <http://www.independent.co.uk/news/uk/crime/revealed-suicide-bombers-flew-together-to-karachi-499353.html>, 27/8/09.

⁵³⁶ news.bbc.co.uk/1/hi/uk/4690149.stm, 27/5/09.

⁵³⁷ Λουίζ Ριτσαρντσον , " Τι θέλουν οι τρομοκράτες " , Κεφ. 5 ,σελ. 185, Εκδόσεις Τόπος , Αθήνα 2008.

⁵³⁸ Ο.π..

⁵³⁹ Το ίδιο.

είχε κερδίσει σε αθλητικούς αγώνες στο σχολείο. Γεννημένος στο Μπράντφορντ μετακόμισε στο Λήντς σε ηλικία 2 ετών μαζί με τους γονείς του και τα τρία αδέρφια του. Ο πατέρας του ήταν ένας επιτυχημένος Πακιστανός μικροεπιχειρηματίας ενώ η οικογένειά του δεν είχε οικονομικές έγνοιες και οι γονείς του ήταν στοργικοί και υποστηρικτικοί. Ένας φίλος του είπε ότι δεν ενδιαφερόταν για την πολιτική και ότι τα είχε τετρακόσια ⁵⁴⁰.

Και οι δύο ήταν γεννημένοι στην Μ. Βρετανία και ζούσαν στην προαστιακή Αγγλία, όπου οι μεγαλύτερες αντιπαλότητες έχουν ως άξονα τις ομάδες ποδοσφαίρου και κρίκετ, όχι την εθνική απελευθέρωση ή τον θρησκευτικό φονταμενταλισμό. Φαίνεται πως δεν άφησαν πολλά πίσω τους που θα μπορούσαν να εξηγήσουν τις πράξεις τους και οι άνθρωποι που τους ήξεραν καλύτερα έμοιαζαν να είναι οι πιο μπερδεμένοι απ' όλους. Λιγότερο από δύο μήνες από την επίθεση, ωστόσο, η τηλεόραση του Αλ Τζαζίρα πρόβαλε μια σύντομη βιντεοταινία, η οποία παρουσίαζε τον Χαν (ο οποίος φέρεται να ήταν και ο αρχηγός της μικρής αυτής ομάδας) να φοράει κόκκινη κεφίγια και να μιλάει με βαριά προφορά Β. Αγγλίας.⁵⁴¹ Ο Χαν περιέγραφε τον εαυτό του ως στρατιώτη και είπε ότι είχε αναλάβει δράση για να εκδικηθεί τις αγριότητες εναντίον του λαού του (εννοώντας προφανώς άλλους Μουσουλμάνους). Στη συνέχεια και εμφανώς μονταρισμένα εμφανίστηκε στην ίδια ταινία το νούμερο 2 της Αλ -Κάιντα Αιμάν Αλ Ζαουάχρι, ο οποίος εγκωμίασε τις βομβιστικές επιθέσεις στο Λονδίνο και τις περιέγραψε σαν «μια γουλιά από το ποτήρι που πίνουν εδώ και καιρό οι Μουσουλμάνοι».^{542 543}

Στη συνέχεια και συγκεκριμένα ώρες μετά τις εκρήξεις είχαμε μια δήλωση που αναλάμβανε την ευθύνη της ενέργειας για λογαριασμό της Αλ- Κάιντα της Ευρώπης, που έλεγε ότι σκοπός ήταν «να πάρει εκδίκηση από την βρετανική σιωνιστική κυβέρνηση των σταυροφόρων, σε ανταπόδοση για τις σφαγές που διαπράττει η Βρετανία στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν», συνεχίζοντας απειλούσε κι άλλες κυβερνήσεις ότι «θα τιμωρηθούν με τον ίδιο τρόπο αν δεν αποσύρουν τα στρατεύματά τους από το Ιράκ και

⁵⁴⁰ Λουίζ Ριτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Κεφ. 5, σελ. 185-186, Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008.

⁵⁴¹ Ο.π..

⁵⁴² Λουίζ Ριτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Κεφ. 5, σελ. 226-227, Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008.

⁵⁴³ http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/5154714.stm, 28/5/09.

το Αφγανιστάν».⁵⁴⁴ Πάντως ο βαθμός ανάμειξης της Αλ- Κάιντα στις επιθέσεις ερευνάται από τις υπηρεσίες ασφαλείας ,όπως αναφέρεται και στην Έκθεση της Επιτροπής Ασφάλειας και τις Πληροφοριών της 6^{ης} Μαΐου.⁵⁴⁵

Οι βομβιστές είχαν επάνω τους τις ταυτότητές τους κάτι που δείχνει ότι επεδίωκαν να αναγνωριστούν. Ακόμα και οι οικογένειές τους δεν ήξεραν τι σχεδίαζαν. Μάλιστα , η πρώτη ένδειξη για την εξιχνίαση της υπόθεσης δόθηκε όταν η οικογένεια ενός από τους τρομοκράτες , του Χασίμπ Χουσαιήν , τηλεφώνησε στην αστυνομία ανήσυχη επειδή δεν είχε γυρίσει σπίτι.⁵⁴⁶

6.β.4) Κίνητρα για την επίθεση.

Απ' όσα γνωρίζουμε για άλλους τρομοκράτες αυτοκτονίας, είναι λογικό να υποθέσουμε ότι αυτοί οι τέσσερις παρακινούνταν από μια επιθυμία να εκδικηθούν τις βρετανικές και αμερικανικές ενέργειες στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν. Δεν γνωρίζουμε αν επιζητούσαν την φήμη, αλλά και πάλι βασιζόμενοι στα κίνητρα άλλων , μάλλον την επιθυμούσαν και οπωσδήποτε την πέτυχαν. Πραγματοποιώντας την πρώτη επιχείρηση αυτοκτονίας στην καρδιά της Ευρώπης και σε μια χρονική στιγμή όπου οι ηγέτες του κόσμου βρίσκονταν στην χώρα, εξασφάλιζαν μοιραία ότι τα ονόματά τους θα έκαναν το γύρο του κόσμου.⁵⁴⁷ Στο μήνυμά του ο Χαν έλεγε ότι ήταν σίγουρος ότι τα Μ.Μ.Ε. θα ζωγράφιζαν για αυτόν μια ωραιότατη εικόνα του, άρα προφανώς περίμενε ότι θα αναγνωριστεί. Το άλλο κίνητρο των τρομοκρατών αυτοκτονίας είναι η πρόκληση αντίδρασης. Με βάση το προηγούμενο της επίθεσης στη Μαδρίτη το 2004 και την άμεση αντίδραση της Ισπανικής κυβέρνησης που ήταν η απόσυρση των στρατευμάτων της από το Ιράκ, θα μπορούσαμε ασφαλώς να φανταστούμε τους νεαρούς από το Λήντς να θέλουν μίαν αντίστοιχη αντίδραση από την Βρετανική κυβέρνηση καθώς ο πόλεμος είναι βαθιά αντιδημοτικός στη Βρετανία.⁵⁴⁸

⁵⁴⁴ Ο.π..

⁵⁴⁵ http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/11_05_06_isc_london_attacks_report.pdf, 23/5/09.

⁵⁴⁶ Λουίζ Ριτσαρντσον , " Τι θέλουν οι τρομοκράτες " , Κεφ. 5 ,σελ. 227, Εκδόσεις Τόπος , Αθήνα 2008.

⁵⁴⁷ Λουίζ Ριτσαρντσον , " Τι θέλουν οι τρομοκράτες " , Κεφ. 5 ,σελ. 228, Εκδόσεις Τόπος , Αθήνα 2008.

⁵⁴⁸ Ο.π.

Βλέπουμε λοιπόν τα κίνητρα των τρομοκρατών ή τα πιο πιθανά από αυτά, αφού δεν άφησαν πίσω τους σαφής απαντήσεις, είχανε μια νομιμοποιητική ιδεολογία, το ριζοσπαστικό Ισλάμ, και ήτανε σχεδόν εξ ορισμού δυσαρεστημένα άτομα. Αυτό που φαίνεται να λείπει είναι μια επιτρεπτική κοινωνία μιας και οι τέσσερις αυτοί άνθρωποι δεν γεννήθηκαν στην Λωρίδα της Γάζας αλλά στα προάστια της Βρετανίας. Αυτή η κοινωνία/ κοινότητα που τους υποστήριζε δεν ήταν η οικογένεια, οι γείτονες, οι φίλοι αλλά πιθανώς στηρίζονταν ο ένας στον άλλον. Αυτό φαίνεται κι από το γεγονός της μιας ώρας καθυστέρησης της έκρηξης της τελευταίας βόμβας στο λεωφορείο. Η πιθανότερη εξήγηση⁵⁴⁹ του γεγονότος ότι η μια από τις τέσσερις βόμβες εξερράγη μια ώρα μετά τις άλλες και μέσα σε λεωφορείο, όχι στο μετρό, είναι ότι ο δράστης Χουσαϊν, δεν κατάφερε να πάρει το συρμό που είχε προγραμματίσει και, αντ' αυτού, πήρε το λεωφορείο. Γνωρίζοντας ότι οι σύντροφοί του είχαν ανατινάξει τις βόμβες τους, θα μπορούσε να αποστατήσει από την ομάδα, να κάνει πίσω, αλλά προτίμησε να αυτοσχεδιάσει μέσα στο πλαίσιο του αρχικού σχεδίου. Η αφοσίωσή του στους συντρόφους του ήταν πιθανώς τέτοια ώστε ενέργησε όπως εκείνοι από αφοσίωση σε αυτούς και στο σχέδιο της ομάδας.⁵⁵⁰

Που βρήκε λοιπόν αυτή η μικρή ομάδα την κοινωνική υποστήριξη που χρειαζόταν για να την ενισχύσει; Ο Χαν και ο Τάνγουιρ είχαν ταξιδέψει μαζί στο Πακιστάν από τον Νοεμβριο του 2004 μέχρι τον Φεβρουάριο του 2005 και πιθανώς να ήρθαν εκεί σε επαφή με ριζοσπάστες φονταμενταλιστές.⁵⁵¹ Επίσης σημαντικό στοιχείο είναι το Ίντερνετ, καθώς χάρη στις δυνατότητες του μπορεί κανείς να αποκτήσει πρόσβαση σε ιστοσελίδες Ισλαμιστών, να διαβάσει και να παρακολουθήσει ατέρμονη προπαγάνδα εναντίον της Δύσης ή να επικοινωνήσει με ριζοσπάστες ιμάμηδες σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου ακόμα και από το δωμάτιό του στο Λήντς. Το Ίντερνετ προμήθευσε πραγματικά τα μέσα για την παγκοσμιοποίηση της τρομοκρατίας, παγκοσμιοποιώντας ακόμα και την τακτική της αυτοκτονικής τρομοκρατίας.

---

⁵⁴⁹ Λέμε η πιθανότερη γιατί όπως αναφέρει η Έκθεση της Επιτροπής για την Ασφάλεια και τις Πληροφορίες σχετικά με τις επιθέσεις, ο Χουσαϊν σταμάτησε να αγοράσει μπαταρίες πριν επιβιβαστεί σε αυτό κάτι που πιθανώς να δείχνει ότι αντιμετώπιζε προβλήματα με τα αυτοσχέδια εκρηκτικά, λεπτομέρειες στο http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/11_05_06_isc_london_attacks_report.pdf, 23/5/09.

⁵⁵⁰ Λουίζ Ριτσαρντσον, "Τι θέλουν οι τρομοκράτες", Κεφ. 5, σελ. 228-229, Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008.

⁵⁵¹ Ο.π..

Αυτό που είναι συγκλονιστικό στην περίπτωση της μικρής αυτής ομάδας είναι ότι τα μέλη της Χαν, Τάνγουιρ, Λίντσαϊν και Χουσαϊν δεν προέρχονταν από μια κοινότητα που υποστήριζε απροκάλυπτα τη δράση τους ,ούτε υπέφεραν οι ίδιοι από διακρίσεις ή στέρηση, ούτε γνώριζαν ανθρώπους των οποίων τα βάσανα θέλουν να εκδικηθούν, δεν ήταν γνωστά μέλη μιας ριζοσπαστικής ομάδας και δεν ήταν καν γνωστοί για το ενδιαφέρον τους για την πολιτική.⁵⁵² Όπως είπε ένας φίλος του Τάνγουιρ δεν ήταν στο χαρακτήρα του να κάνει κάτι τέτοιο, αντίθετα ήταν ο τύπος του ανθρώπου που θα καταδίκασε κάτι τέτοιο. Δεν φαίνεται να ταιριάζουν σε κανένα γνωστό προφίλ βομβιστών αυτοκτονίας (Χαν και Λίντσαϊν είχαν μόλις γίνει γονείς) και έδρασαν σε μια χώρα και σε μια περιοχή που δεν είχαν βιώσει στο παρελθόν επιθέσεις αυτοκτονίας. Επομένως οι τρομοκρατικές επιθέσεις του Λονδίνου αντιπροσωπεύουν μια δυσοίωνα κλιμάκωση της τρομοκρατίας ⁵⁵³.

Μια από τις εντυπωσιακές καινοτομίες της βομβιστικής επίθεσης του Λονδίνου ,πλην του ότι υπήρξε η πρώτη του είδους σε ευρωπαϊκό έδαφος ,είναι ότι αντέστρεψε το συνηθισμένο υπόδειγμα της τρομοκρατικής βίας. Η τρομοκρατική βία αρχίζει συνήθως σε τοπικό και μετά προχωράει σε παγκόσμιο. Στην περίπτωση αυτή ,άρχισε σε παγκόσμιο επίπεδο και μετά προχώρησε σε τοπικό, κάτι που δεν είναι ευοίωνα εξέλιξη. ⁵⁵⁴

Συνοψίζοντας για τις επιθέσεις στο Λονδίνο , αναφέρουμε ότι και οι 4 δράστες ήταν Βρετανοί πολίτες , εν αντιθέσει με την περίπτωση της Μαδρίτης όπου οι περισσότεροι ήταν Μαροκινοί, δεν είχαν προηγούμενη εμπειρία ή εξειδικευμένη γνώση σχετικά με την τρομοκρατία και κατάφεραν να οργανώσουν 4 σχεδόν ταυτόχρονες επιθέσεις χρησιμοποιώντας εκρηκτικά που τα κατασκεύασαν μόνοι τους, μιας και τα υλικά ήταν διαθέσιμα στο εμπόριο.⁵⁵⁵ Η παραγωγή αυτών των εκρηκτικών δεν απαιτούσε μεγάλη εμπειρία, κόστισε σχετικά φτηνά (14.000 δολάρια), το μεγαλύτερο μέρος των οποίων τα προμήθευσε ο μεγαλύτερος σε ηλικία και αρχηγός Χαν.⁵⁵⁶ Οι δράστες ήταν σε επαφή με άλλους Ισλαμιστές εξτρεμιστές στο Ηνωμένο Βασίλειο αλλά όχι συνεχή επαφή. Δύο από

---

⁵⁵² Το ίδιο.

⁵⁵³ Λουίζ Ριτσαρντσον , " Τι θέλουν οι τρομοκράτες " , Κεφ. 5 ,σελ. 229-230, Εκδόσεις Τόπος , Αθήνα 2008.

⁵⁵⁴ Ο.π..

⁵⁵⁵ Brendan O'Neil, " Understanding Britain's 7/7 attacks", " The Christian Science Monitor", June 5, 2006 στο <http://www.csmonitor.com/2006/0605/p09s02-cogn.html>, 12/7/09.

⁵⁵⁶ Martha Crenshaw, " The organization of terrorism" στο "Terrorism: What's coming ,the mutating threat", Senior Fellows Report of MIPT, edited by James O Ellis III, 2007, σελ. 20-27.

αυτούς όπως είδαμε ταξίδεψαν στο Πακιστάν το 2003, 2004 και 2005 και είναι πιθανό να είχαν συναντήσεις με μέλη της Αλ Κάιντα και να έλαβαν εκπαίδευση, παρόλα αυτά ο βαθμός στον οποίο αυτές οι επαφές έγιναν παραμένει αβέβαιος.⁵⁵⁷

Κανείς από τους 4 δεν είχε υπάρξει ως πιθανή τρομοκρατική απειλή πριν το συμβάν της 7^{ης} Ιουλίου, ήταν σχεδόν "αόρατοι" για τις μυστικές υπηρεσίες. Βλέπουμε πως είναι δύσκολο για τις Αρχές να ξεχωρίσουν τους βομβιστές από τους απλούς εξτρεμιστές που παραμένουν στα λόγια και δεν προχωρούν στη δράση. Η ριζοσπαστικοποίηση ήταν ταχεία, με πολύ γρήγορη μετάβαση από τα λόγια στην πράξη με την διαδικασία της "αυτό-ριζοσπαστικοποίησης".⁵⁵⁸ Οι δράστες δεν συναντιόνταν σε τζαμιά, αλλά στο γυμναστήριο του Χαν ή σε άλλες εξωτερικές δραστηριότητες, η περίπτωση τους δεν αποτελεί το οριστικό προφίλ του Βρετανού Ισλαμιστή τρομοκράτη και κανείς από τους 4 δεν είχε εκφραστεί ποτέ ανοικτά για πολιτικά ζητήματα.⁵⁵⁹

7) Επίλογος.

Κλείνοντας λοιπόν αυτή την σύντομη εργασία πάνω στα ζητήματα τρομοκρατίας μπορούμε να διατυπώσουμε κάποιες σκέψεις σχετικά με τα όσα είδαμε παραπάνω. Κατ' αρχήν το ζήτημα της τρομοκρατίας είναι εκ της φύσης του δύσκολο να αναλυθεί και να κατανοηθεί κάτι που γίνεται ακόμα πιο δύσκολο με την μη εύρεση ενός κοινά αποδεκτού ορισμού της έννοιας. Ακόμα κι αν δεν έχει βρεθεί ένας κοινός ορισμός τουλάχιστον υπάρχει μια βασική συναίνεση ως προς τα βασικά στοιχεία του φαινομένου, κυρίως από τους Δυτικούς αναλυτές, μιας και οι υπόλοιποι το αντιλαμβάνονται διαφορετικά. Προσπάθειες για ευόδωση των προσπαθειών έχουν ενταθεί κυρίως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου και τα χτυπήματα σε Μαδρίτη και Λονδίνο, τόσο από τις Η.Π.Α. που πρωτοστατούν σε τέτοιου είδους προσπάθειες όσο και από διεθνείς οργανισμούς όπως ο Ο.Η.Ε. και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Προσπαθήσαμε επίσης να ρίξουμε φως στα κίνητρα, τις επιδιώξεις και τους σκοπούς των τρομοκρατών προκειμένου να κατανοήσουμε κάπως το φαινόμενο της τρομοκρατίας, ένα φαινόμενο που δεν αναγνωρίζει σύνορα.

---

⁵⁵⁷ Ο.π..

⁵⁵⁸ Το ίδιο.

⁵⁵⁹ Ο.π..

Είδαμε ότι η τρομοκρατία παρά την τωρινή δημοσιότητα που απολαμβάνει κάθε άλλο παρά πρόσφατο φαινόμενο είναι καθώς έχει τις ρίζες της στην αρχαιότητα και φτάνει πίσω στον 1 αιώνα π.Χ.. Παρακολοθήσαμε την προσπάθεια κατηγοριοποίησης της τρομοκρατίας σε περιόδους – κύματα και βρήκαμε τα χαρακτηριστικά του κάθε κύματος, όπως επίσης ότι σύντομα θα υπάρξει ένα νέο κύμα, αν υποθέσουμε ότι το κάθε κύμα το διαδέχεται ένα άλλο.

Ασχοληθήκαμε με την μορφή τρομοκρατίας που κυριαρχεί στις μέρες μας, την Ισλαμική, και προσπαθήσαμε να βρούμε την αφετηρία της και τα γεγονότα που την επηρέασαν. Αν και πολλοί πιστεύουν ότι επρόκειτο για μια νέα τρομοκρατία, που είναι διαφορετική από την παλαιότερη (αριστερή), εμείς εδώ παρουσιάσαμε επιχειρήματα που αμφισβητούν την "νεωτερικότητα" της συγκεκριμένης μορφής τρομοκρατίας. Επίσης ασχοληθήκαμε με την πιθανότητα χρήσης όπλων μαζικής καταστροφής (ΟΜΚ) από τους τρομοκράτες-αν και πιστεύουμε ότι το καταστρεπτικότερο όπλο μαζικής καταστροφής δεν είναι ούτε τα πυρηνικά ούτε τα βιολογικά όπλα, αλλά το ΑΚ 47, γνωστό περισσότερο ως Καλάσνικοφ- και προχωρήσαμε στην ανάλυση της Αλ Κάιντα, που είναι η πιο σημαντική τρομοκρατική οργάνωση της σημερινής εποχής.

Προχωρήσαμε στην περιγραφή της έννοιας της ασυμμετρίας που αντιμετωπίζει τα ίδια προβλήματα με αυτά της τρομοκρατίας, ίσως και περισσότερα μιας και εδώ αμφισβητείται ακόμα και η ίδια η ύπαρξη της έννοιας . Επίσης κάναμε μια σύγκριση μεταξύ της ασυμμετρίας και της αυτοκτονικής τρομοκρατίας.

Τέλος παρουσιάσαμε τις τρομοκρατικές επιθέσεις που συγκλόνισαν την Ευρώπη και όχι μόνο, αυτές της Μαδρίτης το 2004 και του Λονδίνου το 2005, που φανέρωναν μια ιδιαίτερα αρνητική προοπτική για το μέλλον, μιας και οι υπεύθυνοι των επιθέσεων αυτών δεν ήταν εισαγόμενοι τρομοκράτες, αλλά και στις δύο περιπτώσεις προήλθαν όχι από το εξωτερικό αλλά από το εσωτερικό των κοινωνιών των συγκεκριμένων χωρών αφού επρόκειτο για μετανάστες δεύτερης και τρίτης γενιάς (μάλιστα στην περίπτωση του Λονδίνου ήταν Βρετανοί Μουσουλμάνοι υπήκοοι) που δεν μπόρεσαν να ενσωματωθούν στις χώρες αυτές. Παρά το γεγονός της αποξένωσης που ένοιωθαν και την μη αποδοχή του δυτικού πολιτισμού, εκμεταλλεύθηκαν το δυτικό πρότυπο για να λειτουργήσουν ανενόχλητοι(δημοκρατία και τεχνολογικές εξελίξεις). Και οι δύο χώρες που πραγματοποιήθηκαν οι επιθέσεις ήταν πρώην αποικιακές δυνάμεις γεγονός που ίσως να

υποδεικνύει στο μέλλον πιθανούς στόχους των τρομοκρατών ενώ παρά τις επιθέσεις αυτές και οι δύο χώρες ισχυροποιήθηκαν σε νομικό επίπεδο(αντιτρομοκρατικές νομοθεσίες) .

Κλείνοντας θα λέγαμε ότι η τρομοκρατία ήταν ,είναι και θα συνεχίσει να είναι το σημαντικότερο ίσως πρόβλημα στις διεθνείς σχέσεις καθώς δεν έχει σύνορα και καμιά χώρα δεν πρέπει να θεωρείται απρόσβλητη. Επίσης να σημειώσουμε ότι στο πλαίσιο της νέας κυβέρνησης στις Η.Π.Α. με την προεδρία του Ομπάμα, θα πρέπει να αναμένεται μια διαφορετική προσέγγιση στο θέμα της τρομοκρατίας, πέραν της ρητορικής που είναι όντως διαφορετική από αυτή του προκατόχου του Τζόρτζ Μπους του Νεότερου. Η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας είναι ένα ζήτημα που κάθε χώρα πρέπει να το αντιλαμβάνεται διαφορετικά με βάση τις οικίες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες, γιατί η πιθανή λύση του προβλήματος σε μια χώρα δεν είναι απαραίτητο ότι θα αποτελέσει την λύση σε μια άλλη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Berstein Serge, Δημοκρατίες, αυταρχικά και ολοκληρωτικά καθεστώτα στον 20^ο αιώνα, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2001.

Cooley John, Τρομοκρατία, ανίεροι πόλεμοι, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001.

Hart B.H. Liddell, Στρατηγική της έμμεσης προσέγγισης, Εκδόσεις Βάνιας, 1995.

Καραπιδάκης Νίκος, "Μύθοι των πολιτισμών" στο Ισλάμ και Ευρώπη, Εκδόσεις Ο Πολίτης, Αθήνα 2002.

Καρδαρά Αγγελική, Τρομοκρατία και ΜΜΕ, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2003.

Κεπέλ Ζιλ, Τζιχάντ: Ο Ιερός Πόλεμος, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2001.

Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2008.

Μπόση Μαίρη, Περί του ορισμού της τρομοκρατίας, Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα 2000.

Μπόση Μαίρη, Ελλάδα και τρομοκρατία, Εθνικές και διεθνείς διαστάσεις, Εκδόσεις Σακκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή, 1996.

Μπόση Μαίρη, Ζητήματα ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1999.

Μπόση Μαίρη -Λούσης Νίκος- Κουρματζής Αθανάσιος, Τρεις γεωπολιτικές προκλήσεις για την ελληνική εξωτερική πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005.

Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, " Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945-2002", Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2002.

Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, " Η διεθνής πολιτική στον 21^ο αιώνα", Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2008.

Ρασίντ Αχμέντ, Οι Ταλιμπάν, το Ισλάμ τα πετρέλαια και το νέο μεγάλο παιχνίδι στην Κεντρική Ασία, Εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 2001.

Λουίς Ριτσαρντσον, Τι θέλουν οι τρομοκράτες, Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2008.

Σέρμποκ Νταν Κον και Αλάμι Νταούντ Ελ, Ισραήλ και Παλαιστίνιοι, Οι δύο όψεις του προβλήματος, Εκδόσεις Περίπλους, Αθήνα, 2002.

B. ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Bjorgo Tore, Root causes of terrorism, myths realities and ways forward, Routledge, 2005.

Blank Stephen J., Rethinking asymmetric threats, Strategic Studies Institute, Carlisle, PA, September 2003.

Buffaloe David L., Defining Asymmetric Warfare ,The land warfare papers, Published by The Institute of Land Warfare, No. 58, September 2006.

Burke Jason, Think Again: Al Qaeda, Foreign Policy ,May/ June 2004.

Casale Davide, "Institutional and legal aspects of EU Counter Terrorism" στο Legal aspects of combating terrorism edited by Centre of Excellence Defense Against Terrorism, IOS Press, Ankara Turkey, 2008.

Chaliand Gerard and Blin Arnaud, The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda, University of California Press 2007.

Cobban Helena, The Palestine Liberation Organization, People, Power and Politics, Cambridge University Press, Cambridge, 1984.

Cody Brown, The new terrorism debate, Alternatives: Turkish Journal of International Relations, Vol.6, No. 3 & 4, Fall –Winter 2007.

Crenshaw Martha, Theories of terrorism: Instrumental and organizational approaches, Journal of Strategic Studies, Vol. 10, Issue 4, 1987.

Crenshaw Martha, "The organization of terrorism" στο Terrorism: What's coming, the mutating threat, Senior Fellows Report of MIPT, edited by James O Ellis III, 2007.

Duyvesteyn Isabelle, How new is the new terrorism?, Studies in Conflict and Terrorism, Vol. 27, Issue 5, April 2004.

Gillaume Gilbert, "Terrorisme et Droit international", Διάλεξη στο British Institute for International and Comparative Law (BIICL), London, 13 November 2003, δημοσιευμένη στο International and Comparative Law Quarterly, Vol.53, n.3, 2004.

Hoffman Bruce, The changing face of Al Qaeda, Studies in Conflict and Terrorism, Vol. 27, No.4, 2004.

Hoffman Bruce, Inside Terrorism , Columbia University Press, New York, 2006.

Hubac-Occhipinti Olivier, "Anarchist theorists of the nineteenth century" στο The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda edited by Gerard Chaliand and Arnaud Blin, University of California Press, 2007.

Jenkins Brian, Introduction στο Terrorism: What's coming, the mutating threat, Senior Fellows Report of MIPT, edited by James O Ellis III, 2007.

Kolet Kristin, Asymmetric threats to the United States, Comparative Strategy, Volume 20, Issue 3, July 2001.

Lambakis Steven, Reconsidering asymmetric warfare, Joint Forces Quarterly, Issue 36, 1st Quarter 2005.

Lambakis Steven, Kiras James, Kolet Kristin, Understanding asymmetric threats to the United States, Comparative Strategy, Vol. 21, Issue 4, 2002.

Laqueur Walter, Guerrilla Warfare: A Historical & Critical Study, New Brunswick, Transaction Publishers, 1998.

Lia Brynjar, Skjolberg Katja, Why terrorism occurs- A Survey of Theories and Hypotheses on the Causes of Terrorism, στην έκθεση του Norwegian Defense Research Establishment (FFI), Kjeller, Norway, 2000.

Maleckova Jitka, "Impoverished terrorists: stereotype or reality", στο Root causes of terrorism, myths realities and ways forward by Tore Bjorgo, Routledge, 2005.

Metz Steven and Johnson II Douglas V., Asymmetry and US military strategy: Definition, background and strategic concepts, Strategic Studies Institute, January, 2001.

Miller H. Abraham, "Terrorism the Media and the Law", Transnational Publishers, New York, 1982.

Mohammed Hafez, Rationality, culture and structure in the making of suicide bombers : A preliminary theoretical synthesis and illustrative case study, Studies in Conflict and Terrorism, No. 29, Issue 2, 2006.

Nacos Brigitte, "Accomplice or witness? The Media's Role in Terrorism", Current History, April, 2000.

Osinga Frans, Asymmetric warfare: Rediscovering the essence of strategy, Asymmetric Warfare edited by John Olsen, The Royal Norwegian Air Force Academy, Oslo, 2002.

Paletz David and Schmid Alex, "Terrorism and the Media", Sage, Newbury Park 1992.

Raphaelli Nimrod, Financing of terrorism: Sources, methods and channels, Terrorism and Political Violence, Vol.15, No.4, 2003.

Rapoport David, The four waves of rebel terror and September 11, Anthropeotics-The journal of Generative Anthropology, Vol. VIII, n.1, Spring/ Summer 2002.

Rasler K. and Thompson W.R. ,Looking for waves of terrorism στο Terrorism and political violence, Vol 21, Issue 1,2009.

Schrijver Nico and Herik Larissa van den, Counter-terrorism strategies, human rights and international law: meeting the challenges, Final Report of the Poelgeest Seminar at the Grotius Centre for International Legal Studies of Leiden University, May 31, 2007.

Smith Paul, Transnational Terrorism and the Al Qaeda model: Confronting new realities, Parameters, Summer 2002.

Spencer Alexander, Questioning the concept of New Terrorism στο Peace Conflict and Development, Issue 8, January 2006.

Tucker David, What's new about the new terrorism and how dangerous is it?, Terrorism and Political Violence, Vol.13, Autumn 2001.

US Army Training and Doctrine Command(TRADOC G2),A Military Guide to Terrorism in the Twenty First Century,Handbook No. 1, 15 August 2007.

Weinberg Leonard, Global terrorism: A beginner's guide, Oneworld Publications, Oxford, England 2005.

Weinberg Leonard, Observations on the Future of Terrorism στο Terrorism: What's coming, the mutating threat, Senior Fellows Report of MIPT, edited by James O Ellis III, 2007.

Whittaker David, Terrorists and terrorism in the contemporary world, Routledge 2004.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.

www.state.gov/s/ct/rls/crt/2003/, State Department's Global Patterns on Terrorism 2003.

www.whitehouse.gov

www.dhs.gov/index.shtm

www.un.org

www.nato.int

<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload12019.en1.pdf>

www.web.archive.org

www.america.gov

www.mil.no

www.elmundo.es

www.time.com

www.elpais.com

www.belt.es

www.bbc.co.uk

www.guardian.co.uk

www.thenewyorker.com

www.cbs.news

www.washingtonpost.com

www.abc.es

www.afp.com

www.opendemocracy.net

www.reuters.com

www.independent.co.uk

www.clarin.com

www.globalpolicy.org

www.redorbit.com

www.janes.com

www.globalsecurity.org

www.carlisle.army.mil/ssi/

www.ifestos.edu.gr/58.htm

www.nytimes.com

www.nzherald.co.nz

www.belfercenter.ksg.harvard.edu

www.csmonitor.com

*Σημειωτέον ότι οι ημερομηνίες κατά τις οποίες ανασύρθηκαν πληροφορίες από τα συγκεκριμένα sites αναφέρονται στις οικείες υποσημειώσεις.

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА